H. Nedim Şahhüseyinoğlu

HEKİMHAN DAĞLARINDA 335 GÜN İŞÇİLERİN DİRENİŞİ

başak

H. Nedim Şahhüseyinoğlu

HEKİMHAN DAĞLARINDA 335 GÜN İŞÇİLERİN DİRENİŞİ

BAŞAK BASIN YAYIN

Başak Yayınları
1. Sağlık Sokak 63 / 1
Yenişehir / Ankara
Tel : 431 76 95

Birinci Bası: Nisan 1992

Dizgi : Şubat Ajans Tel: 425 00 75
Baskı : Şahin Matbaası

EMEĞE SAYGI

Mahmut Makal

İnsanlığın gerçek tarihi emeğin tarihidir.

Emekçi ve onun emeği, toplum yaşamının ve gelişiminin temel öğesidir. Üretim eylemini oluşturan emek yaşamın kaynağıdır. Üretim güçlerinin canlı ve düşünen öğesi ise işçidir. Ama, işçinin emeğinin bir sömürü ve yıpranma aracı olma yerine bir mutluluk kaynağı haline dönüşmesi gerekir...

Kapitalistin ve emekçinin kişilikleri değişiktir. Üretim araçlarına sahip olmayan emekçinin, emeğinden başka dayanağı yoktur. Bunun bilincine varması, içinde bulunduğu koşulları anlaması, sömürüyle savaşımında gerçek insana özgü nitelikler kazandırır ona: Örgütlenme inancı ve örgütçülük, disiplinlilik, yiğitlik, metinlik ve insanı baskı altına alan, aşağılayan her şeyden nefret...

Günümüzde kitlesel bilinçlenme artarken, ilerici anlayış yayılmakta ve böylece uyanmanın toplumsal dayanağı genişlemektedir. Bu gelişim sürecinde işçilerin bilinci de artmakta, kapitalizmin oyunları konusunda yararlı deneyimler kazanmaktadırlar. Örgütlenme ustalığına sahip olmaktadırlar. Çalışan kesim, haklarını elde etme yolunda yürümekte, aslında doğal hakları olan ama tarihsel süreç içinde bilek ve kafa gücüyle elde ettiği grev, gösteri, parlamento kürsüsü, radyo, basın sayfaları, bildiri ve tartışmalı konferanslar... gibi silahlardan yararlanmaktadır.

İşçi kesiminin ekonomik istekler uğraşısı, köklü toplumsal ve politik değişimler uğraşısına sıkı bağlarla bağlanmaktadır. İşçi kesiminin yürüttüğü hareketin dayandığı toplumsal temel de çağımızda gittikçe genişlemektedir. Köylü yığınları, esnaf, küçük tüccar, orta halli memur ve emekçi aydınlar da sömürüldüklerini anlamaya ve haklarını aramaya başlamışlardır. Çünkü, çeşitli ülkelerde, köylüler köylerini terkederek yığınlar halinde koca kentlere akın etmekte ve işsizler ordusuna katılmaktadır. Yerlerinde kalan küçük mülk sahibi köylülerse, binbir yoksunluğa katlanarak borç harç içinde parça buçuk tarlalarında tutunmaya çalışmaktadırlar. Bu durumda, çalışanların tabanı genişlemektedir. Bugün, işçi ve köy-

lü örgütleri birçok ülkede omuz omuza çalışmaktadır. Görülüyor ki, işçi kesimiyle birlikte köylülerin, aydınların, küçük burjuvazinin çıkarları iç içedir. Hakların alınması ise, daha önce elde edilmiş yasal silahların kullanımıyla gerçekleşecektir.

Sözü Şahhüseyinoğlu'nun yapıtına getirmek istiyorum:

Bu yapıtta, Hekimhan'ın altı maden dolu dağlarında, Hasançelebi bölgesinde uygulanan ilginç bir grevin öyküsünü okuyacaksınız. Yapıtın yazarı, aynı zamanda sendikanın şube başkanıdır. Başlangıcından sonuna kadar tam 335 gün grevin sorumlu yürütücüsüdür. O yüzden, yazdıkları, işçi arkadaşları ve köylülerle birlikte yaşadığı gerçeklerdir. Burada anlatılanlar, yukardan beri söylediklerimizi doğrulamakta, Türkiye işçi sınıfının tarihine dikilen bir anıtın öyküsü olmaktadır. Yapıt boyunca, örnek bir halk dayanışmasını heyecanla izleyecek ve "Bu halkla herşey yapılır ama onlara yaraşan yönetici gerekir!.." diyen yabancılara hak vereceksiniz.. Bilinçlenmeye başlayan işçileri tanıyacaksınız. Bu bilinçlenmeye, bu dayanışmaya, halkın bu anlayışına ve gücüne saygı duyma, onu destekleme, böyle bir halkla övünme konumunda olanlarınsa, oynadıkları küçük oyunlar içinde iyice küçüldüklerini göreceksiniz...

İnsanlığın ana ereği, kendi sorunlarına sahip çıkabilmektir. Kurtuluşun oradan geleceği bilinir. Bunun adı gerçek demokrasidir. Kapitalist çıkar çevrelerinin geciktirmeye, yozlaştırmaya çalıştıkları da işte bu demokrasidir. Kafasıyla, gönlüyle insanlığın gelişmesinden yana olan çağdaş insanın gönlüne girecek, içini umutla dolduracak bir yapıtla karşı karşıyayız. Bu umut halka güvenmenin, halkın verdiği güvenin umududur...

Yorulmaz savaşımcı Şahhüseyinoğlu'nun büyük bir emek ve çaba sonunda oluşturduğu bu yapıt, emeğin, dolayısıyla işçi sınıfının tarihine büyük bir katkıdır. Kendisini kutlarken, bu yapıtı okuduktan sonra dilime dolanan rahmetli Celâl Vardar'ın bir sekizliğiyle sonluyorum sözlerimi:

Ben halkım
Yarı aç yarı tokum
Yalanda talanda yokum
Bin yıllık yurdumda
Yalınayak, işsiz
Okulsuz çocuklarım
Ben halkım
Sevmiyorsanız korkun!..

Ankara, 23.3.1992

ÖN AÇIKLAMA

Hekimhan'ın yöresinde çok zengin maden yatakları bulunur. Bu madenlerin bir bölümünü özel bir şirket işletmektedir. Hasançelebi Bucağının yöresindeki maden yataklarını da Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü işletmektedir. Bu madenler tam kapasiteyle çalışmaya başladığında on bini aşkın işçi çalışacaktır.

Komşu il olan Sivas'ta 4. Demir-Çelik Fabrikasının temeli atılmış, bitiminde yirmi bin işçi de burada çalışacak. Sivas'a bağlı Divriği İlçesinde de zengin maden yatakları bulunmaktadır. Cürek tesisleri uzun süreden beri iki bine yakın işçiyle çalışmaktadır. Ayrıca ek tesis olarak Div-Pelet tesisleri yapılmaya başlandı. Bu tesişin bitiminde de 6-7 bin işçi çalışmış olacaktır.

Böylece Sivas-Hekimhan-Divriği ve Hasançelebi üçgeni, Sanayi bölgesi haline gelmiş olacaktır. Bu tesislerde çalışacak işçi sayısı 35-40 bin dolayında olacaktır. Sömürünün sert olduğu maden sanayindeki işçilerin sertliği de bilinir. Bunun sonucudur ki egemen güçler, bu sanayi bölgesini daha başlangıçta denetimlerine almayı amaçlamışlardır. Devrimci sendikaların örgütlenmesini engellemek için her türlü baskıyı öngörürler.

Hasançelebi Demir-Çelik tesislerindeki devrimci mücadele, geleceğe yönelik hesapların sonucudur. Hasançelebi Demir-Çelik tesislerindeki grev, yörenin geleceğiyle ilgilidir ve temel taşı olması bakımından da çok önem taşımaktadır.

DEV. MADEN-SEN Sendikasının Hasançelebi'deki grevinde, Sendikanın şube başkanıydım. Grevin başlangıcından sonuna değin (335 gün) sorumluydum. Aynı işyerinde ikinci kez konulan (12. 6. 1980) grevde yakın izleyici olmuştum. Grevle ilgili dosyaları, sendika arşivlerini, ilgili belgeleri, bildirileri, bültenleri, grevle ilgili olarak basında çıkan tüm haber ve makaleleri inceledim.

Yöre halkıyla, muhtarlarla, belediye başkanlarıyla il genel meclis üyeleriyle, grevci işçilerle, çoğu kez gelen konuklarla görüşerek geniş bilgiler edinmeye çalıştım. Bu bilgilerin ışığında Hasançelebi grevinin öyküsünü yazmayı yeğledim. Grevin, elbette sanatsal içerikli yanını yeterince değerlendirme olanağım olmayacaktır. Ayrıca kralların meleklerle dans ettiğinin söylencesi de (Masalı) olmayacaktır. Hekimhan dağlarında 335 gün direnen işçilerin öyküsü olacaktır. İşçi sınıfının binlerce eyleminden ufacık ve başarılı bir halkasını oluşturacaktır. İşçi sınıfının köylülerle dayanışmasının ortak eylemlerinden biri olacaktır. Kırsal bölgede yarı proleter dahi olmayan ve yarı köylülük bağlarını sürdüren üç-dört aylık işçilerin egemen güçlere karşı örgütlü ve disiplinli mücadelelerinin öyküsü olacaktır. 12 Eylül 1980 günü Askeri Darbenin işçi grevini nasıl ve niçin yasakladığının da öyküsü olacaktır.

335 gün süren birinci grevden üç yıl sonra aynı iş yerinde ve aynı işverenle ikinci kez konulan grevde işçilerin bilinç düzeyinin geliştiğinin öyküsü olacaktır.

Elbette bu inceleme sırasında oldukça noksanlarım olmuştur. Ancak gerçeği ve yansızlığı ilke edinerek çalıştım. Tüm emekçi sınıf ve tabakaların devrimci mücadelesine katkısı olacağı inancını taşıyarak, yeterli olmasa dahi, yararlı olacağı inancıyla.....

30 Eylül 1980

H. Nedim Şahhüseyinoğlu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

HEKİMHAN

Malatya'nın 75 km. doğusunda, 56 köy ve üç belediyeden oluşan, 44.106 nüfuslu bir ilçedir. Arazisi dağlık, kıraç ve susuzdur. Kışları soğuk ve karlı, yazları sıcak ve kurak geçer. Ekime elverişli toprağı azdır. Haşhaş ekiminin yasaklanması, geçim koşullarını daha da arttırmıştır. Davarcılık, ekonomiye katkısı olacak düzeyde değildir. Ancak kendilerinin gereksinimlerini karşılayacak durumdadır. Geçim koşullarının zorluğu nedeniyle yetişkinlerin büyük çoğunluğu gurbetçidir ve kol emekçisidir. Adeta doğayla cenkleşerek dağları, yamaçları yarmak suretiyle bahçe yapıp sebze yetiştirmektedirler. Nefis armutları, kayısıları, elmaları vardır.

Gazeteci Fikret Otyam, Hekimhan'ın tanımını yaparken:

"HEY HEKİMHAN: Hekimhan dağların arasındadır. Ekim kıttır. Yolları mı? Ona yol diyenlerin dilleri kuruya. Yol değil, zülum çizgisidir, bu aslında. Hekimhan halkı uyanıktır. Hekimhan çilekeştir ve Hekimhan halkı gibi belediyesi de Devri-MC'de tıpkı diğer CHP'li belediyeler gibi ezilmektedir. Parasal baskılar yapılmaktadır.

"Yani Yurttaşlara, neden CHP'lisin diye "İktidar zülmu" uygulanmaktadır. Hekimhan halkı gurbetçidir, ekmeğini gurbette taştan çıkarır, kıt kanaat yaşam sürdürür, olmayınca neylesin? Bu ağaçsız, bu yeşilsiz dağların altına inildikçe, Hekimhanlının ne denli bir servet üstüne oturduğu belli olur. Dağlar, taşlar, dağların dipleri madendir. Yıllar önce bir "ÖZEL TEŞEBBÜS" buralara el atar. Deveci, Karakuz, Kuluncak dağlarını Ferhat gibi deldirir, demirdi, kromdu bulur, işletir. Tapular dağı taşı, en ilkel yöntemlerle iliği alınır, dağların. Fukara halkı ayağımıza işyeri geldi diye dellenir, kaparlar kazmayı küreği veryansın

ederler, dağları devirirler, ama canları gider ardı ardına. Ne iş güvenliği vardır, ne de bunu arayan soran, sağlayan. Kimileri araçların altında kalır, kimileri göçüklerin, ama ekmek parası bu, kalan sağlar yine bizimdir!

"İşveren salt dağa taşa mı el atar? Bölgecilik de yapar, mezhep çekiştirmesi de: Sünni der, Aleviye saldırtır, Alevi der sünniye saldırtır, sürdürür sultasını yıllar yılı..." (26. 2. 1977 Cumhuriyet Gazetesi)

Bu uğraşlar, gurbetçiliğin, baskının, yoksulluğun etkisiyle içlerine dert dolar. Ekmek için nice canlar kayıplar mezarlığında unutulmuş. Anaların yaşlı gözleri gurbet yollarında kalmış, yürekleri yavru acısıyla yanmış. Dertlerin:

"Üç derdim var / birbirinden ayrılmaz / biri ayrılık / biri yoksulluk/ biri ölüm." dizeleriyle somutlaştırmışlar. Bunca baskı ve yokluk yine de yöre halkını yaşam koşullarından koparmamış, yaşama direnmişler bu günece. Toprak doyurmamış karınlarını. Okumaya sarılmışlar dört elle. Köyden gözü yaşlı olarak ayrılan çocukları yarmış Köy Enstitülerine, öteki okullara, okuyup dönmüş köyüne, halkına. Kimi kapağı atmış devlet kapısına, kulu kölesi olmuş devletin. Çoğu da görevini halkı için yapmış, köle görmemiş bir halkını. Ama çekmiş bunun cezasını, kıyımını, sürülmüş. Ters düşmemişler yörelerine ve halkına.

Feodal ve dinsel baskının yanında burjuvazinin ve kapitalizmin çarpık eğitimi de katkıda bulunmuş insanları birbirine düşman ettirmeye, yabancılaştırmaya. Kimileri "ÜMMET"leşmiş, ne istenilmişse vermişler, nereye koş denilmişse koşmuşlar. Karşılığında bilinmeyen dünyalarda "CENNET" sözü verilmiş. Kimileri de özgürce yaşamayı dilemiş ve direnmenin yöntemlerini öğrenmeye yönelmişler. İşkenceler, zindanlar, gurbet ve yokluk yazgıları olmuş.

Anadolu'da mağara benzeri konutların varlığını görmek olanaklıdır. Büyük kentlerde gökdelenler, villalar, kıyı yağmalamaları gözleri kamaştırırken: köylülerin yaşamı ve konutları yüzyılların anısıyla doludur. Çoğu evler, tanzimat fermanıyla yaşıttırlar. Padişahlar değişmiş, Cumhuriyet ilan edilmiş. Siyasi iktidarlar gelip geçmiş, aya gidilmiş, Afrika'da özgürlük savaşı-

mı hızlanmış. Ama bu yüzyıllık evler gelişim ve değişimlerden habersiz varlığını utançla sürdürmektedir. Hekimhan'ın köylerinin konut yaşamları da böyledir. Belki çoğu konutlar, Selçuklu sultanlarını da görmüştür.

Yokluk ve yoksulluk yörenin topraklarının üstünde. Altı ise dünyanın hazinelerine sahip. Bu hazineler, kimilerini patron etmiş, arabalar aldırtmış; kimilerini de emekçi eylemiş iliğince sömürülmüş.

Hekimhan'ın yeraltı kaynaklarının ve Hekimhan halkının işgücünün nasıl ve hangi yöntemlerle sömürüldüğünü ayrı ayrı değerlendirirsek yaşam öyküsünü daha da somutlaştırmış oluruz.

Sömürünün, baskıların, yoklukların, eğitimsizliğin, işsizliğin, gurbetçiliğin iç içe oluşturduğu bir yaşam mozayiğini andırır Hekimhan halkının yaşamı....

2

BİLFER MADENCİLİK ŞİRKETİ:

Kaymaların, su akıntılarının ve sellerin toprağı aşındırmasını sağlar. Derinlere inildikçe renkli toprakların görünmesine neden olunur. "MADEN OLMAYA MADENDİR, ACABA HANGİSİ?" tartışmaları kulaktan kulağa, dilden dile yayılır. Araştırmalar, incelemeler yapılır. Kimi yerlerde demir, kimi yerlerde krom cevheri olduğu saptanır. Bir halk deyiminde "Pekmezin olursa, sinekler Bağdat'tan gelir." En zengin maden yatakları olduktan sonra alıcısı Avrupa'lardan, Amerika'lardan gelir. Yeter ki maden bulunsun. Buraya da özel bir şirket gelir, elaltında soruşturmalar, adam ayartmalar ve tapulamalar başlar gayrı.

İlk etüdlere göre en zengin demir madeninin yatakları Deveci Köyü civarında bulunur. 100 milyon tonu aşkın demir cevheri olduğu raporlanır.

BİLGİN MADENCİLİK ŞİRKETİ: Bu yöreyi alır ve tapular. Daha sonraları Karakuz, Bicir, Kuluncak maden yataklarına sahiplenir. Şirketin ekonomik gücü, teknik araç ve gereçleri alacak güçte değildir. İlk çalışmalarını kazma, kürekle yapar. Yöre halkı, geleceğin nasıl olacağının bilincinde değillerdir. Nasıl olsa işyeri ayaklarına gelmiştir. Gurbetçilikten kurtulmuş olurlar. Sevinç ve inançla saygınlıklarını, yardımlarını esirgemezler. Yövmiyeleri önceleri birer lirayken, birkaç yıl sonra iki buçuk liraya çıkar. Dağları devirerek, Demiryolu istasyonunun yanında yeni dağlar oluştururlar. Karavagonlarla bilinmeyen yerlere gönderirler.

Kazılar derinliklere indikçe patronun kasası şişmiş, ünü ülke dışına kadar yayılmış. Dostları, iş takipçileri çoğaldıkça çoğalmış. Kredilerin muslukları sonuna değin açılmış. Kazma ve kürek lerin yerini teknik araçlar almaya başlamış.

Ya o kara maden işçisinin iki buçuk liraları ve de kazma sallayan işçilerin sağlık durumu. Tozların, oksitlerin, havasızlığın, besinsizliğin sonucu renkleri solar, ciğerleri yaralanır, güçleri tükenir. Bir daha görünmemek üzere başka dünyalara göç eder-

ler. Arkadan ağıtlar yakılır, öksüzleri duvar diplerinde kalır. Gerida sağ kalanların cepleri para, mideleri et, sırtları giysi bulamaz olurlar. Git-gellerle biter yollarda. Direnişler, kavgalar, tutuklamalar, patronu zorlamalar güncel sorun olur.

Patron deyip geçmemelidir. Avrupa'lılardan, Amerika"lalırdan dostları vardır. Siyasi iktidarları ellerinin tersiyle değişterecek güçleri vardır. Böylesine arkalı ve güçlü patronun karşısında örgütsüz ve bilinçsiz işçilerin direnişleri dayanır mı? Buna patron demişler, deneyimleri vardır. Kendiliğinden ve de örgütsüzce direnişlerin bir daha olmaması için yöntemler bulur. İşçiler arasına bölücülük sokulur. Alevi-sünni işçiler karşı karşıya getirilir. Patron, hangi tarafı ezmek istiyorsa öbür tarafla işbirliğine girer. Yıllarca oyununu sürdürür. Günler ve yıllar sonra oyun anlaşılır işçilerce. Bu kez kardeşcsine, dostçasına birlik olurlar. Yeniden direnişlere geçerler. Yine de örgütsüzler.

Patron, yörede işçi almamaya karar verir. Erzincan'daki işsizleri dağıtır Hekimhan'ın maden dolu dağlarına. Bu kez bölgecilik oyunu gündeme gelmiş. Malatya'lı-Erzincan'lı kavgaları körüklenir. İşçiler giderek deneyim kazanmışlardır. İşçinin yerlisi-yabancısı olur mu diyerekten patronun oyununu bozarlar. İşçi işçidir. Ha Erzincanlısı, ha Malatyalısı, düşüncesi yürekleri birleştirir. Direnişler, kavgalar artar maden ocaklarında. Buna patron demişler, zülmu kat kat artar. Tutuklamalar, işçileri bir daha kaynaştırır kardeşçesine. Ne var ki örgütlenmeyi düşünememişler mi? Güçleri mi yetmemiş. Örgütsüzlük bükmüş bellerini.

Örgütsüz mücadelenin hep yenilgiyle sonuçlanacağının bilincine varırlar. Girişimler başlar. Patronun kulağına gider bu girişimleri. İyiliksever patron (1) kendi eliyle işçilerine sendika bulur ve eliyle üye yaptırır, ödentilerini de kendi eliyle keserek sendikaya verir. Bir süre sarısendikayla işlerini yürütür. Sari sendikalar da işçilerin direnişlerini, arayışlarını önleyemez olur. Kavgalar, direnişler sürüp gider. Böyle bir direnişte, işyeri müdürü Selahattin Çakır, patronun kurbanı olarak canından olur.

1955'den beri çalışan bu işyerlerinde nice kazalar olur, niceleri göçüklerin altında kalır. Nicelerinin sigortaları yapılmamış-

tır. Özel Şirketle ilgili söylentiler yaygınlaşmaktadır. Hekimhan Hükümet binasının yangınını da bu şirketten bilirler. Güya şirketin yüklü vergi borcu varmış, ödememek için yangın çıkartmış. Kulaktan kulağa, dilden dile öyküleşerek yayılır yangının söylentisi..

"EMEK GAZETESİ"yle işçi direnişlerinin yanında yeralan emekli öğretmen Aliseydi Deniz, "Kardeşim, bina yanmışsa şirketin günahı ne? Bir suçlu aranacaksa, o suçlu EDİSON'dur. Eğer elektriği bulmasaydı, binadaki elektrik kontağı yangına neden olur muydu? Evraklar yanmasaydı adamcağız belki vergi borçlarını ödeyecekti.." esprisiyle oyunlara parmak basıyordu.

Maden alıcısı, krediler çoğaldıkça, işyerinin çalışma alanı, tekniği ve de yeni oyunlar değişir. Şirketin adı (BİLGİNDEN) BİLFER'e dönüşür. Patronun karısı, kızı, Kıbrıslı damadı da ortak olurlar. Böylece şirket, halka açık şirket durumuna gelmiş olur. Patron, direnişlerden oldukça deneyim kazanmıştır. Bu kez işyeri için gümrüksüz yüzlerce tamper kamyonu ucuza getirtir. Pahalı taksitlerle şoförlere satar. Borçlarını ödeyinceye kadar da şirketin göstereceği işyerlerinde çalışmayı da bağıtlar. Artık şoförler borçlarını ödemek için patrona bağımlı olurlar. İş yürür, direnişler kırılır...

Şirketin çalışmaları sağlıklı yürürken, işçiler dertlidir, yöre halkı dertlidir. Günlerce dertlerini anlatırlar da yine de bitiremezler.

BEKİR UZUNOĞLU dertli dertli "bu çektiklerimiz neyin nesidir? Dağlarımızı, madenlerimizi, insanlarımızı sömürüyorlar. Karın tokluğuna çalıştırıyorlar. İşte FAŞİZM budur. Mezarlıklarımıza gidin ve dinleyiniz. Bifer şirketinin dertlerinden yakınan iniltiler duyacaksınız, kayısı çekirdeklerini kırın içinden şirketin sömürüsü çıkacak. Araba tozlarıyla ne meyvemiz, sebzemiz ve ne de evlerimiz kaldı. Yeter ya ho.." diyordu.

Bu zülüm, baskı ve sömürü işçilerin canlarına tak dedirtmiş. İşverenle iç içe olan sendikalardan kurtulmak, devrimci bir sendikaya geçmek için uğraş verirler. Çalışmalar, hemen patronun kulağına varır.

Çalışmalara öncülük eden işçilerden Mehmet Koç, Rıza Kurt, Ali Doğan işten atılırlar. Patrona tabanca çekilmiş düzmecesiyle gözaltına alınır ve tutuklanırlar.

Kurtuluşun, örgütlenme ve birlikte davranmadan geçeceğine inanan işçiler, DİSK'e bağlı Yeraltı Devrimci Maden-İş Sendikası'na geçerler. Geçiş öyle kolay olmaz. Devrimci Sendikanın öncülüğünde işçilerin birliği ve bilinciyle işyeri yetkisi alınır. Toplu iş sözleşmesini bağıtlamak için yasal işlemlerini tamamlar, işveren şirkete bildirir. Özel şirketin özel patronu, Devrimci sendikaya yanaşmak istemez. Ama, karşısında Devrimci bir sendika var. Sarısendika değildir ki patronun dediğine boyun eğsin.

5.10.1977'de grev kararını alır ve uygulamaya koyar. 16 ay soğuk ve sıcaklara dayanarak, baskıları göğüsleyerek grevini sürdürür. Devrimci Sendikanın ve işçilerin kararlı inancına inanan patron yanaşır toplu iş sözleşmesine. Sendikanın kararlılığı ve işçilerin bilinçli direnişi yörede simge olur.....

Direniş içinde olan, sonradan emekli işçi Ömer, anılırını anlatırken:

"Şimdi beni 90'lık görüsünüz. Göz çukurlarıma, avurtlarıma, kamburuma bakanlar 'Ömer dayı, herhalde 90'lık vardır.' diyorlar. Ah yoksulluk ah.. Belimizi böyle büktü. Zenginler niye turp gibiler..

"Oğul Oğul yoksulluk böyle yaptı Ömer dayı'nı. Sen köylülerin eskiden karpuzu nasıl yediklerini bilir misin? Karpızı şöyle kaldırır taşa vururlar ve parçalarlar. İçini kemirip, kabuğunu eşeklerin önüne atarlar. Eşekler de bu kabuğa burnunu sürterek sağa sola çevirip kemirirler. İşte biz yoksulların yaşamı da böyle. İçimizi, gençliğimizi, yiğitliğimizi, emeğimizi patronlar, ağalar kemiriyorlar. Yaşlandıktan sonra da atıyorlar. Bu kez evde karımız, çocuklarımız derimize dürte dürte aş istiyorlar. Ondan sonra Ömer dayı'nı 90'lık görürler. Neye zenginlerin hepsi turp gibiler. Bu kafayla gidersek onlar turp, bizler elek kasnağına ve derisine döneriz. Derim ki okuyun, öğrenin, birleşin ve örgütünüzü kurun. Yani işçilerin kurtuluşu ancak işçilerin elindedir. Tek başına kabadayılıkla değil, örgütlü ve birlikte...

HASANÇELEBİ DEMİR MADENLERİ

Hasançelebi, Hekimhan'ın bir bucağıdır. Yöresinde zengin maden yatakları vardır. MTA (Maden Tetkik Arama Enstitüsü) 1970'de buralara el atar. 1974 yılına kadar araştırmaları sürdürür. Üretim boyutları dünyanın sayılı büyük demir madenlerinden birisi olma durumundadır. Elde edilen ilk teknik bilgilere göre (FE) tenörlü % 15-12 olup, tesbit edilen rezerv ise 1.150.000.000 tondur. Keza aynı bölgede yine (FE) tenörü % 35 olan 700 milyon ton demir rezerv bulunduğu ayrıca saptınır.

ETÜDÜN ÖZETİ ŞÖYLEDİR

"YATAĞIN ÖNEMİ: Türkiye 1970 yılından bu yana gittikçe artarak demir cevheri ithal etmektedir. Faaliyet halindeki üç adet demir çelik ünitelerine ek olarak SİVAS'ta kurulmakta olan 4. demir-çelik ünitesi de dikkate alındığında Türkiye'nin demircevheri ihtiyacının gelecek yıllarda daha da artacağı ortadadır. Bu bakımdan ülkemizde mevcut demir cevheri yataklarının süratle teknolojik değerlendirilmesi yapılıp üretime sokulması ve yeni yatakların bulunması zorunluluğu vardır. Kaldı ki Türkiye'de düşük tenörlü demir cevheri yatakları artan demir talebini karşılama yönünden büyük bir potansiyel arzetmektedir.

"1 milyar 150 milyon tonluk rezerv, ülkemizin demir cevheri ihtiyacını karşılamak bakımından büyük önem arzeden Hasançelebi Demir yatakları Malatya'nın Hekimhan ilçesinin Hasançelebi Bucağı yakınlarında Bucağın 2 km. Güney batısında yer almaktadır. Skapolitler içindeki manyetik hematit minaralizasyonu havi demir cevheri için daha ileri saflardaki çalışmalara ışık tutma amacıyla hazırlanan ötüde göre, cevherleşmenin ortalama (FE) tenörlü % 15-12 olup tesbit edilen rezerv 1.150.000.000 tondur. Bugünkü bilgilere göre Türkiye cevheri talebi açığının önemli bir kısmını kapatmada kullanılabilecek olan bu cevher Türkiye'nin bilinen en büyük demir madeni yatağıdır.

"ÜRETİM HEDEFLERİ: Hasançelebi'deki düşük tenörlü, yüksek rezervli cevherin paletleme suretiyle zenginleştirilmesini teknolojik olarak mümkün olduğunu MTA ortaya koymuştur. Bu cevherin sinterleme ile zenginleştirildiği takdirde 20 yıllık ömrü süresince yılda 4.5-6 milyon ton % 64 FE konsantre üretilecektir. Bu üretim sırasında yılda 27 milyon ton kazı yapılacaktır. Kazının 22 milyon ton/yılı artık ve 5 milyon ton/yılı da dekapaj olacaktır. Cevher üzerinde teknolojik zenginmeştirme etüdleri çalışmaları sonunda ne miktar parça sinterlik ve paletlik konsantre üretilebileceği ortaya konacaktır.

"TESİSLERİN KURULUŞ YERİ: Kırma, eleme, öğütme ve zenginleştirme tesisleri ile tuvena stok sahasının Uludere vadisinde Hasançelebi İstasyonun güneyine tesis edilmesini topoğrafik şartlar zorunlu kılmaktadır. Böylece yılda enaz 22 milyon ton tuvena cevherinin en kısa mesafeye topoğrafik şartlara en uygun olarak taşınması sağlanmış olacaktır. Diğer taraftan bu saha yükleme istasyonu zenginleştirme ve aglomerasyon stok safhaları ve benzeri tesislerin yerleştirilmesi için yetersizdir. Bu bakımda tuvena cevheri burada kırma eleme, öğütme ve manyetik seperasyon işlemlerine tabi tutulacaktır. 4. 5-6 milyon ton/ yılı miktarındaki %64 (fe) tenörlü ve aglomeratik konsantrenin borulu sistemle (Hidrolik) Yazıhan düzünde kurulacak agromerasyon tesis ve yükleme istasyonlarına, Sivas'ta 4. Demir Çelik tesislerinin yanında kurulacak aglomerasyon tesislerine veya Yazıhan düzündeki tesislerinden elde edilen aglomeramın tamamının veya bir kısmının,

1-İSKENDERUN'a, 2- Sivas'a nakli yerinde olacaktır.

"Bu dört alternatifin fizibilite sahasında incelenmesi gerekmektedir. Kırma ve zenginleştirme tesislerinden çıkacak 15 milyon ton/ yılı miktarındaki ince artık , saha civarında seçilen 4 küçük artık baraj yerlerine hidrolik sistemle veya diğer bir usulle taşınabilecektir. 5 milyon ton/yılı miktarındaki dekapaj ise artıkbaraj yerlerindeki bentlemelere veya barajların bulunduğu derenin vadisine atılabilecektir.

"ALTYAPI YATIRIM GEREKLERİ: Ulaşım imkanının sağlanması için bölgede mevcut kara ve demiryolları kapasiteleri-

nin artırılması, Yazıhan düzünde 10-20 kişilik Charter uçaklarının inebileceği bir havaalanı yapılması gerekmektedir. İşletmeye gerekli tahminen 500 milyon KWH yıllık elektrik gücünün temini için keban veya Elbistan'dan veya Karakaya Barajından 380 KV. lık bir enerji nakli hattının çekilmesi zorunlu olmaktadır. Su ihtiyacı Hasançelebi 1ve Hasançelebi 2 adlarında kurulacak iki barajdan karşılanması düşünülen işletme veya tesis için üç ayrı sosyal site yapılması gerekmektedir.

1) Hasançelebi Bucağı düzeyindeki işçi sitesi
2) Hekimhan'ın batısındaki sosyal site,
3) Yazıhan civarındaki pelet sitesi.

"SON ÇALIŞMALARLA REZERV YÜKSELDİ: Türkiye Demir-Çelik işletmeleri bünyesinde teşkil edilen Hasançelebi proje gurubunca yapılan ilave çalışmalar sonunda Hasançelebi Demir yataklarının rezerv rakamları yeniden düzenlemiştir. Bu çalışmalar sonucundan elde edilen bulgulara göre % 11.52 (FE) tenörlü rezerv 973 milyon tondur. Ayrıca ilave sondajlarla tahkiki halinde ortalama (FE) tenörlü, % 13.68 olan 330 milyon tonluk bir muhtemel rezerv beklenmektedir.

"FİZİBİLİTE ETÜDÜ İHALE HAZIRLIKLARI: Hasançelebi proje grubu çok kaba tahminlerle 7 milyar liralık yatırım gerektiren bu projenin fizibilitesi hazırlıklarını sürdürmektedir.." (Madencilik Dergisi -1977)

Mühendis Odası'nın yayın organı olan "MADENCİLİK DERGİSİ"nde yayınlanan bu rapordan anlaşılacağı gibi Hasançelebi rezervlerinin, ülke ekonomisine büyük ölçüde katkısı olacaktır. Hasançelebi Demir Madenlerinin işletilmesi ve çalışmalarını Türkiye Demir Çelik işletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak da (HASDEMİR GRUP BAŞKANLIĞI) adıyla bir başkanlık kurulur. Yeterince personel, teknik eleman alınır. Hekimhan'da ŞANTİYE MÜDÜRLÜĞÜ açılır. Artık işyeri açılmış ve çalışmaya başlamıştır.

DEMİR-ÇELİK VE TEKELLER

Endüstrinin (Sanayinin) bel kemiğini çelik oluşturur. Çelik ise, demir cevherine dayanır. Bu nedenledir ki emperyalist ülkeler ve tekelleri, maden cevherinin bulunduğu alanları denetim altına almaya çalışırlar. Türkiye Maden Mühendisleri Oda'sının 1977'de düzenlediği teknik kongrede, Çelik'in önemini belirleyen bir bülten sunulur. Bültende:

"Endüstriyel kalkınma için çeliğin hayati önemi vardır. Doğaldır ki bu da demir cevherine gelip dayanmaktadır. Bu durum çelik üreticilerini, demir cevheri fiatını düzenleyici çabalara yöneltmiştir. Bu amaçla çelik üreticileri ya doğrudan maden sahibi olmuş ya da 20 yıl veya daha uzun süreli kontratlarla veya ticari etkenlerle (tekellerin pazarlara hakim olması, pazarları belirlemesi) madenleri kendi çalışma yöntemlerine göre kontrol altına almışlardır. Dünya demir cevherinin nüfusunun % 30 çelik fabrikalarının sahip oldukları madenlerde, % 36'sı da büyük çoğunluğu tekellerin karmaşık ticari ilişkileriyle gerçekleşir. Örneğin ABD çelik üreticileri demir madenlerinin ya sahibidirler ya bu madenlerin mali bakımında kontrolları altında tutarlar. Bu sistemle Kanada üretiminin kontrolu altındadır.

"Serbest piyasaya cevher genellikle İsveç ve Fransa tarafından sunulur. Fakat alım-satım ekonomik çıkarlar yönünde olur. Burada da demir cevheri için tam bir serbest piyasanın sözkonusu olmadığı ortadadır. Ayrıca maden sahalarını kontrolünde tutan tekeller kendilerine uzun dönemli pazarlar bulmak durumundadırlar. Uzun süreli anlaşmalarla cevher satmaktadırlar. Hatta 40 yıllık anlaşmalara da rastlanmaktadır. Örneğin Brezilya'daki CVRD şirketi, 1973'de dış satımının % 80'ninden fazlasını uzun süreli kontrollerde, Japonya ve Batı Avrupa Ülkelerine bağlamıştır.

"Tüm bu olguların nedenleri basittir. Tekellerin, pazarlarını genişletmek ve bu pazarları güvence altına almak... Çünkü emperyalist ülkeler hammadde bakımından dışa bağımlıdırlar. Aşağıdaki tablo, bu yargının kesin delilidir. 1950-1960-1970 yıl-

larındaki kesin, 1980'de tahmini olan rakamlarla, ABD, AET ve Japonya'nın 9 ana hammadde (Boksit, Alümina, Bakır, Demir, Kruşun, Manganez, Nikel, Fosfor, Kalay, Çinko) ve demire olan bağımlılığı şöyledir:

	1950			1960			1970			1980		
	ABD	AET	Jap.	ABD	AET	Jap	ABD	AET	JAP	ABD	AET	JAP
Demir	6	4	58	33	22	83	35	40	98	35	61	99
Genel	32	65	17	31	72	72	27	73	89	32	83	95
G.Top.		44			55			59			68	

"Bugün ABD, AET ve Japonya üretilen hammaddelerin % 8'ini aşan oranda baş tüketicidirler. Ve tüketimi kendi tekelleri vasıtasıyla üretici geri kalmış ülkelerden dış alım yolu ile sağlanmaktadır.

"Bu arada cevherlerin fiatlarına etki eden, tekellerin ekmeğine çeşitli yollarla bal süren önemli bir etken de, Denizyolu taşıyıcılığıdır. Ve gemi kapasiteleridir. Büyük kapasiteli gemilerle yapılan dış satımlarla ton-KM, maliyeti ve yükleme-boşaltma masrafları önemli ölçüde azalmaktadır. 1965'ten önce 25-30 bin tonluk gemiler taşıma yaparken, bugün 250 bin DWT'lik gemiler bu işi yapmaktadırlar. Japonya navlun fiatlarını büyük kapasiteli gemilerle 10 yılda (1960'da 0.14 $ ton- mil, 1970'de 0.06 $ ton mil, % 57 oranında azalmıştır. dünyanın sayılı tekellerinden BSÇ (British Steet Copation) nın Güney Amerika'dan 1973'te taşıdığı cevherin taşıma maliyeti şöyledir.

GEMİ KAPASİTESİ	TAŞIMA KAPASİTESİ (Sterlin ton)
70.000	: 2.69
15.000	: 1.10
250.000	: 1.00

"Maden sahalarını ellerinde ve kontrollerinde tutan çok uluslu tekeller, yük-cevher taşımacılığına da el atmışlardır. Ya doğrudan ya da dolaylı olarak. Ve örneğin eğer Türkiye Demir Cevheri dış alımına gidecekse, Türkiye'yi pazar olarak muhafaza etmek isteyen tekellerin kontrolü altındaki cevheri alma durumunda kalacaktır. Anlaşmalar bugün için işletilebilir. Olan bir yığın cevherimizi işletilemez duruma getirecektir. Şöyle ki:

1) Pazardan yararlanmayacak

2) Teknolojik sorunu olan cevher yatakları işletilemeyecek

3) Zengin maden yatakları üretimi büyük ölçüde durdurulacak." (Kaynak: Maden Mühendislerinin 1977 teknik kongre bülteni)

Görüldüğü gibi emperyalist ülkeler demir-çelik üretimini tekellerinde denetiminde tutmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca zengin maden yataklarının bulunduğu gelişmemiş ülkeleri de ekonomik ve politik yönde kendilerine bağımlı duruma getirirler, sözlerinden çıkmayacak kukla yönetimleri işbaşına getirirler. Bununla da yetinmezler, madencilik alanında çalışan işçilerin örgütlenmesine engel olurlar. Özellikle bu alanlarda devrimci sendikaların örgütlenmesine izin vermezler.

İşveren ve siyasi iktidarları, neden devrimci sendikalara karşıdırlar? Elbette bunun nedeninin açıklanması ciltleri dolduracak kadar olaylı ve nedenlidir. Ayrıntılarına inmeden öz olarak açıklanacak olunursa:

Bir işçi, bir ay (30 gün) çalışır ve üretir. İşveren, işçinin 30 günlük üretimini ve kazancını satar. Bu kazanç içinde bir veya iki günlük çalışmanın kârını ücret olarak işçiye verir. Geriye kalan 28 günün kârı ise işverenin kasasına girer.

Sendikalar ise, işverenle pazarlık sonucu bir veya iki günün kârını işçiye vermeye çalışır. İşveren bu pazarlıkta dirense dahi vermeye istekli olur. Çünkü geriye 26 günün kârı kaldığı gibi, verdiğini de tüketim yoluyla yeniden kasasına çeker.

Devrimci sendikalara karşı olmanın nedeni ideolojiktir. İşveren bilir ki devrimci sendikaların sarısendikalardan ayrıcalığı vardır. Devrimci sendikalar, sadece işçi ekonomik durumuyla ilgilenmezler. İşçiye ekonomik, demokratik mücadelenin yolla-

rını, yöntemlerini de öğretir, uygulamaya kor. Giderek işçi sınıfı bilincini verir. Sınıfsal bilinçle yetişen işçiler, sömürünün, baskının, zülmun nedenlerini ve kurtuluş yollarını arar. Böylece iktidar sorunu gündeme gelir.

İşveren bilir ki, emekçilerin ağırlıklı olduğu iktidarlarda karın tokluğuna kimse çalıştırılamaz. Emekçilerin ürettiklerini ucuza alıp, pahalıya satamazlar. Banka kredilerinden, vergi iadelerinde, hileli iflaslardan, hayali ihracattan yararlanamazlar. İstedikleri zaman iktadarları değiştiremezler. İnsanları kamplara bölerek karşı karşıya getiremezler.

Böyle bir düzende işçiler, işgücünün tam karşılığını, üretici malının değerini alacaktır. İnsanca yaşam ve koşulları oluşacaktır. Bunun içindir ki egemen güçler, aydınlara, ilericilere, demokratlara ve demakratik kitle örgütlerine, basına, devrimci sendikalara, yurtseverlere karşıdırlar. İşkenceler, baskılar, zindanlar, faili meçhul cinayetler, soykırımları hep bunun içindir. Devrimci işçilerin grevinin kırılması için oluşturulan milyarlık krediler bunun içindir. İşçiler ve halkın arasına dil, bölgecilik, mezhepçilik ve ırkçılık bunun için sokulur. Faşist örgütlerin kurulması, desteklenmesi bunun içindir. Özel mahkemelerin ve olağanüstü hal durumlarının gündemde olması bunun içindir.

Kısacası, egemen ve sömürü güçleri, kendi düzenlerini sürdürmek için ne gerekiyorsa onu yapmaktadır...

İKİNCİ BÖLÜM:

335 GÜNLÜK DİRENİŞİN ÖYKÜSÜ

Yukarıda belirtildiği gibi Hasançelebi demir Madenlerinin çalışması başlamış bulunuyordu. İşyeri, işkolları yönetmeliğinin 3. sırasında kayıtlı (MADENCİLİK) işkoluna giriyordu. Sivas'ta devrimci işçilerin kurduğu "DEV. MADEN-İŞ" Sendikası bağımsız bir sendikaydı. Madencilik işkolunda yetkiliydi. Hasançelebi Demir Madenleri tesislerinde örgütlenmek için çalışmaya başlar. Malatya Bölge Çalışma Müdürlüğü'nde yetki isteminde bulunur. İşyerinde çalışan işçilerin tümünü üye ederler. Üyelik belgelerini Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne verirler. Bölge Çalışma Müdürlüğü ise, yetki vermek istemiyor ve engeller çıkarıyordu. Sendika yönetimi ise direniyordu. Aynı işyerinde sarı sendikalar da yetki alma mücadelesine girmişlerdi. Karabük'te kurulu bağımsız ÇELİK-İŞ (sağcı sendika) ile Türk-İş'e bağlı Maden-İş sendikası da devredeydi. Ne var ki hiçbir işçi bu sendikalara üye olmamışlardı. Uzun çabalar ve uğraş sonucu Malatya Bölge Çalışma Müdürlüğü 11 / 1976 sayılı kararıyla yetkiyi Dev. Maden-İş Sendikası'na verir.

DEV-MADEN-İŞ Sendikası, bağımsız ve dağınıklığın ancak işverene yarayacağının bilincindeydi. Bu nedenle Türkiye'de Devrimci İşçilerin Sendikası olan DİSK'E katılmayı kararlaştırır, DİSK Yönetimine bildirir. DİSK'in anatüzüğünde, aynı işkolunda birden fazla sendika olamaz deniliyordu. DİSK'in Madencilik kolunda DEV. MADEN-SEN vardı. Birleşme bu sendikayla olur ve 6 / 6 / 1976'da birleşme sağlanır.

Dev. Maden-Sen, devrimci bir sendikadır. DİSK'in üyesidir. Varlığı işverenleri rahatsız etmekte ve korkutmaktaydı. Devrimci sendikaların örgütlendiği işyeri madencilik alanındaysa, korku ve baskıların sınırı daha da genişler. Genişleme sınırı dış tekellere değin uzanır.

Dev. Maden-Sen, işveren durumunda olan Türkiye Demir

Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne çağrıda bulunur. Genel Müdürlük, çağrının altında devrimci sendikanın imzasını görünce şoke olur, dakikalarca konuşamaz olur. Yandaşlarını çağırır, görüşlerini alır, sonra MSP'li Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğru'ya bilgi verilir.

O sıralarda, iktidarda Adalet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ile Milli Selamet Partisinin ortaklaşa kurdukları MC (Milliyetçi cephe) hükümeti vardı. Adalet Partisi, TÜRK-İŞ'i, Milliyetçi Hareket Partisi Milliyetçi İşçi sendikalarını (MİSK), Milli Selamet Partisi de Hak-İş'i destekliyorlardı.

DİSK'in Dev. Maden-Sen, öyle bir işyerinde örgütlenmişti ki, siyasi iktidarca kabulenilmeyecek bir işyeridir. Evet Madencilik alanı. Hem de geleceğin önemli bir alanı. Bilindiği gibi Malatya-Sivas yöresi madenlerle yüklüdür. Hasançelebi'de HASDEMİR, Divriği'de DİV. PELET ve CÜREK tesisleri, Sivas'ta 4. Demir-Çelik Fabrikası yapılmaktadır. Hasançelebi Demir tesislerinde en azından 7-8 bin işçi; Div.Pelet'te (Divriği) 9-10 bin işçi; 4. Demir Çelik Fabrikasında 20-25 bin işçi çalışacaktır. Böylece yöre sanayi bölgesine dönüşmüş olacaktır. Nüfus artacak, onbinlerce değişik meslek ve küçük esnaf çalışacak, köylülerle ekonomik ticari ilişkileri gelişecektir.

Böylesine önemli bir bölgede DİSK'in örgütlenmesi kabullenir değildi. Hemen işyeri yetkisi düşürülmeliydi. Ayrıca Kamuoyunda savunulacak gerekçeler de hazırlanmalıydı. Bakanlık ve genel müdürlük yetkilileri, akıl vericileri görüşürler, danışırlar ve sonuçta:

"Burası yeni açılıyor, daha ilk incelemeler, etüdler, araştırmalar ve proje hazırlıkları yapılmaktadır. İleride 7.5 milyarlık bir yatırım yapılacaktır. O zaman 7-8 bin işçi alınacak. Eğer DİSK'e bağlı bir sendika burada yetkili olur, siz de üye olursanız, burayı kapatırız. Yüzünüzde çevrenin binlerce insanı işsiz kalır. Bunların günahı size aittir. Düşünün, yarına kadar kararınızı veriniz.." diyor ve işçilerle ilgi kuruyorlardı. Bununla da yetinilmeyerek yörenin etkin insanlarıyla da görüşmelere girişiyorlardı.

İşçiler, köyden yeni gelmişler, yarı proleter dahi değillerdir.

Feodal ve köye bağımlılıkları sürmekteydi. Ayrıca yöre halkı işsiz ve perişan. Bu koşullar altında safça ve dürüstçe düşünürler. "Bizim yüzümüzden böyle büyük bir yatırımın kapatılması, yöre halkının işsiz kalması, bize ne derler?" böyle düşünerek sendikadan ayrılmaya karar verirler. Durumu işveren temsilcisine de bildirirler.

Sendikanın yetkisinin düşürülmesi planının ilk uygulamasının başarıyla sonuçlandığını öğrenen işveren temsilcileri, yıldırım telefonla durumu Genel Müdürlüğe bildirir. Genel Müdürlükte sevinç heyecanı, kucaklaşmalar, öpüşmeler, birbirini kutlamalar gırla gider. Zaferin (!) sonucunu Sanayi ve Teknoloji Bakanı'na da iletirler. Güncel konu olarak konuşulur. Genel Müdürlük, hemen Karabük'te 16.7.1976 günlü yıldırım telgrafla sendikaya:

"İşletmemize bağlı Hasançelebi Demir Tesisleri gurup Başkanlığı bünyesinde çalışan işçiler adına Malatya Bölge Çalışma Müdürlüğünden almış olduğunuz yetki belgesine istinaden toplu sözleşme yapma isteğiniz tetkik edilmiştir. Adı geçen işyerimizde halen onaltı işçi çalıştığı ve bu işçilerin sendikanıza kayıtlı olduğu beyan edilmekteyse de Malatya Bölge Çalışma Müdürlüğü 27.4.1976 tarih ve 11/1976 sayılı kararıyla sendikanıza vermiş olduğu metinden anlaşılmış bulunmaktadır... İşletmemize intikal eden bilgilere göre sendikanıza kayıtlı olduğu iddia edilen işçilerimizin üyelikten istifa ettikleri anlaşılmış bulunmaktadır. Bu durum karşısında kurulu olmakla beraber üyesi bulunmayan bir sendikayla toplu iş sözleşmesi yapmanın hukuken anlam taşımayacağı aynı zamanda işveren olarak böyle bir çağrıya uymanın işletmemizden sakıncalı olacağı düşüncesiyle 16.7.1976 günü saat 14.30 da sendikanız genel merkezindeki toplantıya katılamayacağımızı bilgilerinize rica olunur. (DEMİR-ÇELİK İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)"

İşçiler, yeniden toplanırlar. "Bunda bit yeniği var. Gelin istifa etmeyelim. Durumu sendikamıza bildirelim. Onlarla değerlendirmemizi yapalım.." derler. Gece, sendikanın Sivas Bölge temsilcisi ve şube başkanı H. Nedim Şahhüseyinoğlu, yönetim kurulu üyesi Süleyman Kırteke, eğitim uzmanı Mirza Arabacı,

Doğan Örs yola çıkarlar. Gece yarısı Hasançelebi'ye varırlar. Gecenin karanlığında kimseyi rahatsız etmek istemezler, Kasabanın mezarlığında sabahlarlar. Sabahın erkeninde işyerine varırlar, işçilerle toplanırlar.

"Bu işyerinin bir devlet kuruluşu olduğu, yapılacak yatırımın şu veya bu sendikaya göre olamayacağını; yatırımın engellenmesinin genel müdürü ve Bakanı aşan bir devlet politikası olduğunu, kapatılması sözkonusu olmayacağını açıklarlar. Örgütlenme ise sizlerin hem yasal ve hem Anayasal hakkınızdır. DİSK mevcut yasalar göre kurulmuş, yüzbinlerce üyesi olan bir sendikadır. İşverenin amacı, Devrimci sendikanın yetkisini düşürüp, kendilerine bağımlı bir sarısendika getirmektir." Böyle konuşularak değerlendirme yapılır.

İşçiler, bir oyuna geldiklerini önceden sezinlemişlerdi. Açıklamaların ışığında örgütlü ve kararlı direneceklerini işveren temsilcilerine topluca bildirirler.

Sendika, bir yanda yasal hükümler içinde presedürü yürütür. Öte yanda işçilerle, demokratik kitle örgütleriyle, köylülerle, ilerici basın ve aydınlarla ilgi kurar, işyerinin önemini, mevcut düzenin oyun ve baskılarını açıklamaya çalışırlar. Güçbirliğini sağlamaya çalışırlar. Çalışmalar kısa sürede etkisini gösterir. Hasançelebi Demir Tesisleri davası artık işçilerin sorunu olmaktan çıkmış, tüm yöre halkının sorunu olmuştur. Çalışmalar ve güçbirliği öylesine gelişir ki Hekimhan ilçe sınırlarını aşarak Malatya'nın sorunu olur. İşçilere, sendikaya destekler artar. Yüzlerce örnekten bir tanesi:

"Ülkemiz Cumhuriyetle yönetilmektedir. Bu nedenle tüm demokratik kurumların, Anayasal örgütlerin, fikir özgürlüklerinin var olması, bu yönetimin gereğidir. Demokratik yönetimlerde ırk, din, mezhep, dil, bölgecilik ayırcalıkları olamaz. Acaba Şimdiki MC. İktidarı bu kurallara uyuyor mu? 4 Ayrı görüşlü bir ortaklığın iktidarı, demokrasinin gereği olan her türlü Anayasal kurum ve örgütlere karşı savaş açmıştır. Bölücülük için ne gerekiyorsa onu yapmaktadır. Evet aydınlara karşıdırlar, yargı organlarına karşıdırlar. Anayasal kurum ve örgütlere, fikir özgürlüğüne karşıdırlar. Tek şeye karşı değildirler. Baskıya, bölü-

cülüğe, yolsuzluklara...

"Son zamanlarda bu baskılarını işçi kesimine çevirdiler. Seydişehir, İskenderun, Tofaş, Yeniçeltek. Şimdi de Hasançelebi Demir tesislerinde çalışan işçilere baskılarını yönelttiler... Sendikayı yetkisiz kılmak işçilere baskı yapmak ve istifaya zorlamaktadırlar. Yasal yetkiyi tanımak istemezler. Karabük'te özel yetiştirilmiş 15 kadar silahlı kişi bekçi perdesi altında getirilerek görevlendirilmişlerdir. Ve baskılarını artırmaya başlamışlardır. Sendikalı üyelerin bir kısmı gerekçe gösterilmeden işten atılmışlardır. Hekimhan'ı bir Seydişehir. İskenderun'a çevirmek isteyen iktidarın bu tutumu halk arasında tepkiyle karşılanmıştır.

"Biz MC'nın bu baskılarını protesto ediyoruz. Ve tüm gücümüzle Hekimhan halkıyla ve Demir-Çelikte çalışan işçilerin yanında olduğumuzu, DİSK üyesi Dev. Maden-Sen Sendikasının da çabalarını içtenlikle desteklediğimizi, her türlü yardımı yapmaya hazır olduğumuzu bildiririz. "Malatya barosu avukatlarından H. Cemal Başbay, Mustafa Alp, Mustafa Yılmaz, Süleyman Efe, Ali Kasım İlhan, Engin Niyazi Gökçe, Garip Özcan, Kadir Akgüneş, Mehmet Yener, Nazmi Yazgan; Mühendis Adil Karakuş, Hüseyin Aktaş; İlgenel Meclis üyeleri Kadir Okçu, Bekir Uzunoğlu." (Gayret Gazetesi: 6.8.1976 Malatya)

***

İşçilerin istifa etmeyeceğinin haberi üzerine, Bakanlık ve Genel Müdürlük yetkilileri şoke olurlar. Yüzler solgun, saçlar diken diken, gözler ağlamaklı. "Böyle acemilik olur mu? Bizi bir avuç solcuya yendiriyorlar." Sert çıkışlar, azarlamalar, karşılıklı suçlamalar birbirini izler.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında TDÇİ Genel Müdürlüğünde gece yarılarına kadar toplantılar yapılır, yeni çözüm yolları aranır. Hasançelebi'ye tam yetkili kişiler gönderilir. işçiler içinde bilinçli ve sorunları bilenleri işten atarlar. Hasan Koç, Celal Koç, Mehmet Karakuş gerekçe gösterilmeden işten atılanlar arasındaydılar.

Karabük'te mavi giysili, yavuz bıyıklı, belleri tabancalı 15 kişi, bekçi adıyla getirilmişlerdir. İşçilere gözdağı veriyorlardı. Bu

baskılar yöre halkının tepkilerine yol açar. "Nasıl oluyor ki devlet kendi yurttaşlarına böyle ayrıcalıklı davranır ve baskı yapar?" deniliyordu. 30 Ağustos 1976 Cuma günüydü. Hekimhan'ın pazarıydı. İlçeye binlerce insan gelmişti. İşveren temsilcisiyle görüşmek istiyorlardı. Böyle kalabalık gidilmesi üzücü olaylara neden olabilir düşüncesiyle engellenmeye çalışıldı. Kendi içlerinde seçilecek bir komitenin gitmesinin daha uygun olacağı kanısı ağırlıklı geldi. Oluşturulan komitede Hekimhan Belediye Başkanı Mesut Mutlu, Hasançelebi Belediye Başkanı Kasım Doğan, Güzelyurt belediye başkanı Ali Kaynarca, ilgenel meclis üyesi Kadir Okçu, Bekir Uzunoğlu, Hüseyin Irgat, Avukat H. Cemal Başbay, Nazmi Yazgan, CHP Hekimhan İlçe Başkanı Bekir Özdemir, gençlik kolları ve örgütünden Erdem Uzunoğlu, köy muhtarları ve sendika yöneticileri yer alıyordu.

İşveren temsilcisi, konuşmaları banda(teybe) almak istediğinde bulunurken, sert tepkilere neden oldu. Bunun üzerine "Ben tam yetkiyle geldim, ölüm pahasına da olsa genel müdürümün emirlerini yerine getireceğim." diyordu.

İşveren Devletin baskıları öylesine boyutlanmıştı ki, yöre halkının sınırlarını aşarak genişliyordu. Basından birkaç örnek:

"Dev. Maden-Sen Sendikası yetkilisi, Hasançelebi Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nde faşizan baskılalarla toplu işsözleşmesinin ellerinden alınmak istendiğini açıkladı ve yapılan baskıları örnekleriyle anlattı.

"Şahhüseyinoğlu, bu yılın ocak ayında çalışmalarına başlayan işletmedeki işçilerin, DİSK'e bağlı Dev. Meden-Sen'e üye olduğunu söyledi. Şahhüseyinoğlu, Dev. Maden-sen Malatya Bölge çalışma müdürlüğünde 27.4.1976'da toplu iş sözleşmesi yetkisini alarak genel müdürlüğe çağrıda bulunduğunu bildirerek daha sonraki olayları şöyle anlattı:

"Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü, DİSK üyesi olan Devrimci bir sendikayla toplu iş sözleşmesi yapamayacağını ileri sürdü. Bu yetkili sendika yerine, işçi haklarının karşısında ve işverenin emrinde bir faşist sendikayı sokmaya çalışmaktadır... Haftalardan beri binlerce kişi, ilçe merkezine gelerek işçileri ve sendikaya karşı girişilen baskıları kınamak,

faşist sendikaları ilçeye sokmamak için girişimlerde bulunmuşlardır. Halkın bu haklı ve heyecanlı potasiyelinin nedenlerini ilgililere iletmek, yasadışı işlemlerin sonucu doğacak olaylardan Hekimhan halkının sorumlu tutulamayacağını duyurmuk üzere bir komite oluşturuldu... Halkın ve işçilerin içinde bulunduğu durumu ilgiliye anlattılar, MC'nin güttüğü politikanın bölücülük olduğunu, demokratik hakların çiğnendiğini, Hekimhan halkını baskı altında tutmak için faşist sendkanın getirilmek istendiğini bildirdi..."(Politika Gazetesi: 12.8.1976)

"Hekimhan'da kurulmakta olan Demir Çelik Fabrikası tesislerinde çalışan işçilere üye oldukları sendikadan ayrılmaları için ağır baskılar gittikçe yoğunlaşmaktadır. Hasançelebi Demir yataklarının işletilmesi ile yurda milyarlarca liralık gelir sağlayacak olan işletmede komandolar, DİSK'e katılmış olan sendikanın üyeleri ağır baskı altına alınmışlardır.

"...Yapılan baskılar sonuç vermeyince bu kez, özel yetiştirilmiş silahlı 15 kadar kişiyi Karabükten Hasançelebi'ye bekçi diye getirirler. Oysa Hasançelebi'de bekçilik yapacak binlerce kişi vardır. Hem de en iyisini yapacak tipte. Silahlı baskılar da işçileri etkilemez. Bu kez işyerinin adını değiştirerek sendikanın yetkisini düşürmeye çalışırlar. Haftalardan beri onbinlerce insan, ilçe merkezine gelerek işçilere ve sendikaya karşı girişilen baskıları kınamak, faşist sendikaları ilçeye sokmamak için girişimlerde bulunmuşlardır." (Vatan Gazetesi: 16.8.1976)

***

Tüm çabalarının boşa gittiğini gören MSP'li Sanayi ve Teknoloji bakanı Abdülkerim Doğru, personeline "Bunlarla mı ağır sanayi hamlesine girişeceğiz? Bunlarla mı milli görüşü yayacağız? Bunlarla mı genel seçimlere gireceğiz? Daha bir avuç solcunun hakkından gelemiyorlar" diye bağırır. Bakanın yakınlarından sızan bilgilere göre, DİSK'in ülke çapındaki örgütsel gelişmeleri, başarıları, eylemleri sonunda Bakanın uykusunda da "yetkiyi yine mi DİSK aldı, yine mi eylem?" diye sık sık sayıkladığı, rahatsız olduğu, etrafını rahatsız ettiği söyleniyordu.

Düşünen çaresiz kalmaz. Bu kez işyerinde, aynı işçilere aynı işi yaptırmak suretiyle işyerinin adı (MONTAJ) olarak değiştiri-

liyordu. Böylece işkolu değişmiş oluyordu ve sendikanın yetkisi düşürülmüş oluyordu. Kimileri buna şark kurnazlığı derken, kimileri de "Bizans oyunu" diyordu. Belki de her ikisinin karışımı faşizm oyununa dönüşebilirdi.

Yeni isim değişimine uygun olarak işçilere imzalatılmak istenilen bağıta bakıldığında:

"... Teşekkülce lüzum görüldüğü takdirde çalışma süremin işin icabına ve müdürlüğün uygun göreceği müddete kadar uzatılmasına gerek işe girimde tesbit edilmiş olan çalışmak müddetinin ve gerekse bilahare tayin olunacak müddetin hitamında iş kanunun 13. maddesine göre hiçbir ihbar ve hak talebinde veya tazminat isteğinde bulunmaksızın derhal işime sonverilmesini... hiçbir hak talep etmeyeceğimi imzalarım*"

İşbağıtı böyleydi. Özü, köleci toplumlarda dahi eşine rastlanılamadığı, yine hiçbir insanın kendi kendini açlığa terkedecek bir bağıtı imzalaması USUN kabul edeceği bir iş değildi.

Bu iş bağıtı, işçilere imzalatılmak istenilir. Kimi işçilere ileride en iyi vaadler verilirken; kimi işçilere de korku ve baskı yöntemi uygulanmak istenilir. Artık işçiler de işverenen günlük oyunlarını sezinlemişlerdi. İşçiler tarafından imzalanılmayan bağıt, güldürü konusu olmuştu. İşveren bu oyunu ve bağıtıyla ilgili olarak Gazeteci ve yazar Necati Güngör şöyle yazıyordu:

"Zulmün, terörün ve katliamların olağan sayıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Gün geçmiyor ki, bir ilerici yurtsever, bir devrimci öldürülmesin..." Böyle başlıyor, DİSK üyesi Dev. Maden-Sen'in son bildirisi ... Ve, demirin hasını dağların bağrından söke söke çıkaran ufacık tefecik adamların, alın terini altından damlalar gibi toprağa döken maden işçilerinin üstünde oynanan oyunları anlatarak gidiyor...

"Hasançelebi, Malatya İlinin Hekimhan İlçesine bağlı bir bucak. Yöresi dağlarla çevrili. Dağları maden yüklü Hasançelebi'nin. Kimi insanları tarlada, sabanda; kimi insanları gurbet yollarında, kimileri de kazma vurur bağrına, demirden dağların. Hasançelebi'nin demiri ünlüdür; adı bilinir dört bucağında dünyanın. Ve bunun içindir ki Türkiye Demir Çelik genel müdürlüğüne bağlıdır. Hasançelebi'nin demirden dağları. Ve bu-

nun içindir ki, devlet baba yedibuçuk milyar lira ayırmıştır hazinesindan. Burası tam kapasiteyle çalışmaya başlayınca, yılda ortalama 10-15 milyon ton demir çıkarılacaktır. Ülkemizin demir ihtiyacını büyük ölçüde karşılayacak o zaman. Ve de 10 bin kadar adam çalışacak burada, ter dökecek oksitli toprak üstüne, ekmek yiyecek tozlu yorgun elleriyle...

"Şimdi, Hasançelebi demir çelik tesislerinde bir avuç adam çalışıyor. Sayıları yüz bile değil. Ama her şey binlere, onbinlere göre hesaplanıyor.Oyunlar geleceğin onbini için oynanıyor. Kısacası MC hükümetinin selamet kanadına mensup Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğru, geleceğin temellerini atıyor Hasançelebi'de.

"Hiçbir ihbar ve hak talebinde veya tazminat isteğinde bulunmaksızın derhal işime son verilmesini, istihdam edildiğim müddet zarfında mesaime ve ahvalime memnun kalınmadığı takdirde teşekkül tarafından kabul edilen müddetin sona ermesinden evvel yine hiçbir ihbarda bulunmaksızın derhal alakamın kesilmesini ve bu hususta herhangi br hak talep ve iddiasında bulunmayacağımı şimdiden kabul ettiğimi beyan eder, kusurlu hareketlerimden mütevellit şantiye müdür şefliğinde verilecek hertürlü cezai kesintisini kabul ederim. Bu bir idam fermanı değildir. Bu ne Roma'lı kölenin efendisine sadakat yemini; ne de Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde Frengi komikleri deyul tabir eylediği gülmeceli bir hikaye... Derler ki bu bir akittir. Muayyen müddedli hizmet akti. Hem de evrensel insan haklarının, çalışan insanın haklarını Anayasayla, düzenlemiş bir sosyal ve hukuk devletinin sınırları içinde; hem de devletin yetkili kişileri tarafından düzenlenmiş bir hizmet akti. Ama sayıları yüzü bile bulmayan Hasançelebi işçileri parmak basmamışlar bu kağıda. Demiri dağdan, başıdumanlı dağların yüreğinden sökmeyi bilir de, yasal haklarını söke söke almayı bilmez mi işçiler? Gündüzleri toprak sürmesini, karasacı kurup ekmek pişirmesini, akdudun suyundan rakı yapmasını ve gecenin koynunda yar sevmesini bilir de, sendikanın iyisini kötüsünü bilmez mi işçiler? Elbet bilirler... Ve bildikleri içindir ki, devrimci bir sendikanın çatısı altında birlik olmuşlardır. Sıkılı bir

yumruk gibi durmuşlardır.

"Dev. Maden-Sen sendikası, toplu sözleşme yapmak için Malatya Bölge Çalışma Müdürlüğü'nde 27.4.1976 tarih ve 11/1976 sayılı kararla yetki alır. Toplu iş sözleşmesini gerçekleştirmek için demir çelik işletmeleri Genel Müdürlüğü'ne çağrıda bulunur. Çağrı alan genel müdür Ruşen Gezici, Sanayi ve Teknoloji bakanı Abdulkerim Doğru'yla görüşür. Bu sendikanın devrimci olduğu, DİSK'e bağlı olduğu ortaya çıkar bu görüşme de. Öyleyse işi engellemek, çıkamaza sokmak, ne yapıp yapıp çemberi kırmak gerekmektedir. İlk akla gelen de buraya, sarılığı söz götürmez bir sendika yerleştirmek olur... Kimbilir, olaki Hasançelebi Şantiye şefine gerekli buyruklar da verilmiştir. Telefonla, yoksa ne diye baskı yapılsın; ne diye eğer istifa etmezseniz, işyerini kapatacağız falan filan densin.

İşçiler istifa etmezler.

"İşçiler istifa etmeyince, bakanlıkta grup başkanı yardımcısı ve MSP Akıncılarından .... ile bir MHP'li görevlendirilir. Bunların görevi, işçilere dolaylı yollardan baskı yapmaktır. Ama alınan önlemler bu kadarla kalmaz. Ardından 15 kişilik br grup gelir Hasançelebiye. Adı bekçi bunların. Üstlerinde gökmavisi giysiler vardır. Ta Karabükten getirilmişlerdir. Ellerinde silahlar, bellerinde silahlar... İşyeri güvenliği sağlamak sanki Karabükten bu yana devleti güvenliği kolu yokmuş gibi... Sanki, Hasançelebi maden işçisi Kıbrıs'ta, Ege'de Yunan sınırında güvenilir de demir çelik işletmelerinde güvenilmezmiş gibi...

"İşçilerden Celal Koç, Hasan Koç, Mehmet Karakuş'un gerekçesiz olarak işten çıkarılmaları da, işte bu güvenlik grubunun gelmesinden sonraya rastlar. Hemen ardından, MİSK'in bir sendika şubesi kurulur. İşçilerin oraya geçmesine çalışırlar. Çalışırlar ama, boşuna. Taşa söz geçirmenin mümkünü var, işçilere yok. Nuh derler peygamber demezler adamlar. Devrimci sendika deyip dururlar. Hani günler de gelip geçmektedir. Alınan, belki de kılı kırk yararak düşünülen önlemler sonuçsuz kalmakta, yetkili sendika, çağrıyı kapılara asmakta... Ve adam oğlunun kafası yeni oyunlar için çalışıp durmakta.

"Kimin kafasının çalıştığını bilemeyiz. Bilinen o ki Dev. Ma-

den -sen'in yetkisini kırmak ve işçiler üzerinde egemenlik kurmak için pek şeytani olmayan bir yola gidilmiş. İşyerinin adı değiştirilmiş son çare. Bizim maden işçisi olmuş montaj işçisi, derler ki eskiden buranın adamı pek çelebiymiş... Kapısına varanı, yere kondurmaz, başının üstünde oturturmuş. Evini yıkarda yüzünü yıkamazmış yabancıya karşı. Hele, Hasan Ağa adında biri varmış ki, konukseverliği cümle cihana nam salmış, dillere destan olmuş; Osmanlı Padişahı 4. Murat, Bağdat seferine giderken, Sivas üstünden buraya gelmiş. Gelmiş ama, ta İstanbul'lardan kalkıp yürümek kolay mı öyle? Peşinde onca asker oturmakta, dinlenmekte, yiyip içmekte üç öğün. Sivas'tan çıkıp da buraya ulaştıklarında iyice yorgun ve açmış askerler. İşte o zaman Hasan çıkmış ortaya. Varıp eteğini öpmüş 4. Muratın, öpmüş ki, koca Osmanlı Sultanı, çuluna gönül indirsin. Ve bütün askerleriyle leşkerleriyle padişahı evine kondursun Hasan Ağa. Yedirip içirmişler hepsine. İkramda bulunmuş. Yol yorgunu Sultan Murat Hanı gönlü hoş tutmuş... Padişah öyle şaşırmış ki, bu gözü tok insanlar karşısında, hayretten ağzı iki karış açık kalmış. Amanın demiş yanındakilere, ne kadar çelebi buranın adamları, ne kadar gönlü gani... O günden sonra, burasının adında HASANÇELEBİ olmuş. O gün bugün çelebi diye bilinir buralılar.

"Gel gelelim, Çelebilikleri dillere destan olanlar, kendilerine haksız işlem yapan, oyun içinde oyun oynayan, MC Hükümetinin gölgesi durumundaki adamlara pek çelebilik göstermemişler. Çelebilik aşkına devrimci birliklerini bozmamışlar, hava gittikçe gerginleşmiş. İşverenin çabası, kendi egemenliğini yürütmek... İşçilerin amacıysa yasaların tanıdığı amacına kavuşmak. Bu çelişki, bu gerginlik, bu oyunlar, Seydişehir, İskenderun, Tofaş gibi yerlerdeki işçi oyunlarını getirmiş akıllarına. Hani olur mu olur, Güvenlik gereği silahlar patlar orta yerde. Kan dökülür, olaki ölentaraf sineye çekmez... bunu...

"Bu olasılıkları gözönünde tutan çevre halkı kolları sıvayıp girmiş araya. Hatırı sayılır, sözü dinlenir kişilermiş bunlar, yaşlı başlı gidip topluca şantiye şefiyle görüşmüşler. Yasaların tarafsız uygulanmasını, üzücü olaylara meydan verilmemesini,

hele silaha hiç başvurulmamasını dilemişler. Aldıkları karşılık ise; genel müdürlüğün emirlerine, ölüm pahasına da olsa uyulacaktır. Şimdi grev hazırlığı içinde Dev. Maden-Sen işçileri. Şimdi greve hazırlanan işçiler, köylüler, aydın kişiler hep aynı şeyden sözediyorlar. Hasançelebi, Hekimhan, Malatya... Kimi çuval çuval karpuz hazırlamış o gün için. Kimi koç ayırmış. Kimi kurulacak kazanın, pişecek yufkanın, çalınacak davulun derdinde. Köylerden, fabrikadan, ilerici derneklerden haber, selam geliyor madenci işçilere. Hasançelebi demir çelik işçilerine...

"Öte yandan gizli bir sıkıyönetim uygulaması içinde Hasançelebi jandarması, ilçemizin Hasançelebi Bucağında görevli jandarma takım komutanı Assubay çavuş, bucak halkına ve özellikle bucak gençlerine tamamen yasadışı baskı ve terör uygulamaktadır. Şöyle ki karanlık bastıktan sonra herkes evinde yatmış bulunacaktır, hergün aynı şahıslar birbiriyle gezmeyecekler denilmektedir. Bizler kendisine burada sıkıyönetim olmadığını, bu tür davranışların yasalarla tanınan kişi hak ve özgürlüklerine aykırı olduğunu ve keyfi davranışların toplumsal olaylara yol açacağını hatırlatmamıza karşı ... Hasançelebi halkının imza edip Kaymakamlığa verdiği dilekçe bu. Dedik ya, bir takım olaylara gebe gibi şimdi Hasançelebi. Kimse hakkını özgürlüğünü kaptırmak yanlısı değil. Bunun için de birlik olmanın bilincinde herkes.

Geceleri tren düdükleriyle çınlıyor maden yüklü dağlar, Sivas'tan Malatya 'ya karavagonlar taşınıyor ağır aksak. İnsanlar dertli, insanlar sabırlı ve dirençli buralarda. İnsan ki yürekleri taştan oyulmuş gibi katı ve acısız... İnsanlar ki, bir loma ekmek peşinde, gönlü padişahlara ait...

"DİSK üyesi sendika, Hasançelebi demir çelik tesislerindeki işçilerin yasal direnşini her yönde desteklediklerini, grevin yürütülmesi sırasında harcanmak üzere geniş bir fon ayırdığını bildirmektedir. Dileğimiz üzücü olaylara yol açmadan, işçilerin yasal haklarına kavuşması."

(Politika Gazetesi: 31.8.1976- Necati Güngör)

2

İşveren Bakanlık ve Genel Müdürlük, sendikanın yetkisini

düşürmek için ne gerekiyorsa onu yapmaya çalışıyordu. Bunca engellere karşı sendikanın grevden başka yapacağı işi kalmamıştı. 19.8. 1976 günü grev kararını alır, yasanın öngördüğü yerlere bildirir, ayrıca işyerine de asar, Sendika yönetimi, grevin yasal işlemilerini, hazırlıklarını sürdürüken; diğer yandan yöre köylerine, halkına , demokratik kitle örgütlerine grevin amacını, örgütlü mücadelenin sağlayacağı yararları açıklamak; işçi-köylü dayanışmasını daha da pekiştirmek ve güçbirliğini artırmak için çalışma komitelerini oluşturur.

Yerel feodal kalıntıların, polisin, jandarmanın ve sermaye güçlerinin baskıları, zülmu, sömürleri, bölgede yapılmak istenilen ayrıcalıkları, bireysel ve örgütsüz direnişler ve yenilgiler, halkın gözünü korkutmuş. Özellikle yaşlılar "Osmanlılar zamanında ağalar, beyler, zaptiyeler nice köyleri yaktılar. Ocakları söndürdüler, talan yaptılar, kurşuna dizdiler. Bunlarla başa çıkılmaz..." diyor gençleri feodal baskı altına almaya, güçbirliğinden vazgeçirmeye çalışıyorlardı.

Gençler direniyor ve kurtuluşun, sendikacıların anlattıkları doğrultuda ve yöntemli olacağına inanıyorlardı. Çalışmaları sürdüren komiteler, mücadelenin bilinçli ve örgütlü yürütüldüğü sürece başarılı olacağını anlatıyorlardı köylülere...

Emekçi sınıf ve tabakaların gücünün küçümsenilmemesi tartışılıyordu. Başkınık köyünde birisi "Atatürk bize yurdun hakiki efendisi köylüdür." demişti. Gel gör ki biz nasıl efendiyiz...ve aşık Nesimi Çimen'in:

"İsmi efendi, kendisi köle, sefil, aç
Ne ekmeği, suyu , ne de içmeye ilaç
Yarattığı varlığa muhtaç
Muhtaç olan efendiler, efendiler..."

dizelerini okuyor,, egemen güçler tarafından nasıl uyutulduklarını yerel örneklerle anlatıyorlardı.

Bu zorluklar içinde köy çalışmaları sürdürülüyordu. Bildiriler, dergiler, gazeteler ve kitaplar götürülüyor, okunuyor ve tartışılıyordu. Devrimci sendikalarla sarısendikaların farkları, işverenin yöre halkı ve maden işçileri üzerinde uygulamak istediği hususları içeren bir bildiri dağıtılıyordu. Binlerce basılan bildirede deniliyordu ki:

"YİĞİT MADEN İŞÇİLERİ SÖZÜMÜZ SANADIR."

"Günümüzde işçi sınıfı hareketi, boyutlarını genişleterek, mücadelelerini hızlandırarak devam etmektedir. Türkiye İşçi sınıfının bir parçası olan sizerin tarihi bir görevle karşı karşıya olduğunuzun bilincinden yeni mücadeleler yeni kavgalar beklediğini bilmelisiniz.

"Kardeşler, Div. Palet, 4. Demir Çelik ve Hasançelebi HASDEMİR tesislerinin üretime başlamasıyla orta Anadolu'da 50 bin maden işçisi çalışacaktır. Ve bu 50 bin işçi kurtuluşun çekirdeğidir. Bunun böyle olduğunu çok iyi bilen Emperyalizm ve hakim sınıflar, bölgeyi faşistleştirmek, sömürü zulüm ve kan kokan bu düzenlerini devam ettirmek için her türlü baskı ve yıldırma politikasını uygulayacaklardır, uygulamaktadırlar, İşte Hasançelebi.... Devrimci bir sendikanın varlığı onları kuşkuya düşürmüş, faşist komandolarıyla, her türlü baskı araçlarıyla hatta MC'siyle yiğit Hekimhan ve Hasançelebi halkının üzerine bir kabus gibi çöreklenmiştir. Ancak, devrimci bir sendikada örgütlenmesini bilen işçisi, köylüsü, ihtiyarı, genci ve yurtsever aydınlarıyla sıkılı bir yumruk olan Hekimhan-Hasançelebi'nin yiğit halkı bütün bu baskı ve terörlerini boşa çıkaracak, faşizmin iğrenç oyununu bir kez daha bozacaktır.

"KARDEŞLER, tüm iş kollarında çalışan işçiler DİSK'e akın ederken, maden işçileri bu mücadeleye katılmakta geç kalmışlardır. Türkiye İşçi sınıfına ihanet eden, CIA ajanlarının, işçi düşmanlarının yönetimde bulunduğu çalışma raporlarına, Amerika'dan beslendiklerini açıkça yazmaktan çekinmeyen, ekonomik mücadele alanında kitlelerdeki gelişimin etkisiyle partiler üstü politika safsatasını bırakmaya zorlanan ve artık kitleleri sol görünerek saptırmaya çalışan TÜRK-İŞ KONFEDERASYONU tarihi ihanetine yeni kılıflarla devam etmektedir. Bu gerçekleri her gün daha iyi görmeye başlayan TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI, ihanet şebekesi TÜRK-İŞ'i terk edip DİSK'in devrimci çatısı altında yumruklaşmaktadır.

"KARDEŞLER, şu gerçeği bir kez daha vurgulamak zorundayız, işçi sınıfının ekonomik, demokratik mücadelesinden giderek siyasal mücadeleye hazırlanması DİSK'te kenetlenerek

verilecek sınıf sendikacılığı ile mümkündür.

"Maden-iş kolunda (3 numaralı işkolu) TÜRK-İŞ'in sarıçemberini kıran MAB-İŞ (DEV. MADEN-SEN) sendikası, maden işçilerinin mücadele bayrağını DİSK içinde dalgalandıran ilk sendika olmuştur. Bu mücadele bayrağını daha yücelere çıkarmak, maden işçilerinin devrimci birliğini sağlamak için Dev. Maden-sen, Dev-Maden-İş, Çağdaş Maden-İş, Anadolu Yeraltı Maden İş ve daha birçok sendika DİSK'in 3. işkolu sendikası içinde yerlerini almışlardır. Bu nedenle Dev. Maden-Sen işçilerinin mücadelesinde ümit ışığı olmuştur.

"KARDEŞLER, Divriği'nin yiğit maden işçileri TÜRK-İŞ'in sarı çemberini kırarak bu mücadeleye katılmak için çalışmalarını yoğunlaştırdığı bir dönemde, bu mücadeleyi bilerek veya bilmeyerek saptırmaya, kendi dar grup çıkarlarına alet etmeye yönelik eğilimleri görmektedir, işçi sınıfının özellikle maden işçilerinin hakim sınıfların faşist baskı ve terörüne karşı birlik olması gerektiği şu dönemde saptırıcı bu eylemleri DİVRİĞİ'nin yiğit maden işçileri boşa çıkaracaktır. İşçilerin, köylülerin, tüm yurtseverlerin sorunun önemine, işçi sınıfının birliği açısından bakarak bu mücadelede doğru tavır almaya çağırıyoruz. onur ve sorumluluğu hepimizin olacaktır. Bu nedenle maden işçilerini DİSK içinde, faşizmin ezilmesi ve emekçi halkımızın kurtuluşu için mücadeleye çağırıyoruz

"Kalk be kardeşim
deli misin be kardeşim
bu tan başka tan, zincirlerin sesini dinle
kalk be kardeşim
deli misin be kardeşim..."

YAŞASIN İŞÇİ SINIFININ ÖNCÜLÜĞÜNDE
HALKIMIZIN KURTULUŞ MÜCADELESİ"

***

Sendikanın bildirisi üzerinde tartışmalar yoğunlaşarak sürüyordu. Kimileri haklılığına, kimileri erken olduğuna değiniyor-

du. Ama ortak nokta devrimci sendikanın eyleminin desteklenmesi yönündeydi. Bu kez sendika yönetimi, yapılan ve yapılmak istenilen baskılarla ilgili bir bildiriyi daha dağıtıyordu.

"HALKIMIZA:

"Zulmün, terörün ve katliamların olağan sayıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Gün geçmiyor ki bir ilerici, bir yurtsever, bir devrimci öldürülmesin. Köyler, kentler kana bulanmasın. Üniversitelerde anasının, babasının kardeşlerinin, köylünün ve tüm halkının kurtuluşu için mücadele eden bir devrimci, dağ gibi düşmesin. İskenderun'da, Bursa'da, Seydişehir'de son olarak Çorum Çeltek Maden İşletmelerinde öldürülen işçiler, sağlanan patron karları genelde tüm Türkiye'de oynanan oyunlar. Bu oyunlardan bir tanesi bugün HASANÇELİBİ demir çelik tesislerinde tezgahlanmaktadır. Hasançelebi, İskenderun, Bursa, Seydişehir'e çevrilmek istenilmektedir.

"ŞÖYLE Kİ: işveren sanki çevrede bekçilik yapacak kimse yokmuş gibi komando getirterek işçilerin birlik ve dayanışmasını kırmak, işçilerin patron yanlısı faşist sendikaya üye edilmesi için baskı yapmıştır. Aktif sendikal mücadelelerden dolayı üç yurtsever işçi arkadaşımız önceden bildirilmeden ve tazminat ödenmeden kanunsuz olarak işten atılmışlardır. işçilerin birliğini dağıtmak ve sendikanın yetkisini düşürüp faşist bir sendikanın yetkili kılınması için işçilerin bir kısımını kanunsuz bir şekilde işkolunu değiştirdiği görünümü verilmiştir. İşveren temsilcisi 20 kişilik kadro verileceği palavrasını yaydı, ayrıca bazı işçilerin memur yapılacağı söylendi. Bütün bu oyunlarında başarılı olmayan (işveren)'in, işyeri çevresine jandarma getirterek işçilere ve çevre halkına baskı yapması...

"Hasançelebi demir çelik tesislerinde çalışan işçiler, faşist işveren sendikanın burayı ele geçirmemesi için devamlı bir uğraş veriyor. Fakat işveren tüm işçilerin dayanışmasına rağmen yukarıda sıraladığımız gibi çeşitli oyunlar sergileyerek kendi sendikasını buraya sokmak istemektedir.

"Hasançelebi demir çelik tesisleri tüm faaliyete geçtiğinde 8 bin işçi çalışabilecek kapasitededir. İşyeri faşist işveren sendika-

sının eline geçtiğinde Hekimhan-Hasançelebi ve civarında binlerce işsiz olduğu halde tüm işçileri dışarıdan getirterek burasını faşist bir kamp haline getirmek istemektedir. Aslında sendikal mücadele gibi gözükmesine rağmen özünde sendikal mücadeleyi geçen HEKİMHAN-HASANÇELEBİ ve tüm çevresinin işçisini durduramayacaktır.....

"Biz biliyoruz ki faşizme karşı mücadelenin bir devrim meselesi olduğunu unutmadan hayatın her alanında faşizme karşı mücadelenin örgütlenmesini ve mücadele etme görevinin bilincinde olduğumuzu ifade ederek tüm baskıları şiddetle kınıyoruz. Bu baskıların halkın örgütlü ve aktif mücadelesi ile kırılabileceğine inanıyoruz.

"KAHROLSUN FAŞİZM.

YAŞASIN İŞÇİLERİN, KÖYLÜLERİN EKONOMİK, DEMOKRATİK MÜCADELİSİNİN DEVRİMCİ BİRLİĞİ..." (Dev. Maden-İş- 20. 8. 1976 Hekimhan)

Sendikanın bildirisi böyle başlıyor ve böyle yazıyordu sorunları, baskıları. Sendikanın, demokratik örgütlerle, köylülerle sağladığı güçbirliği işveren üzerinde korku yaratıyordu. Bu kez baskılar sendika yöneticilerine ve halka yöneldi. Hasançelebi'de görevli jandarma Assb. Çavuş, gece saat 23.00'den sonra hiç kimsenin dışarıda gezmemesini, güneş battıktan sonra ikişer ikişer gezilmemesini, bir gün önceki arkadaşlarıyla bir gün sonra birlikte olmamalı gibi yasaklar getirmişti. Oysa Ağustos ayı, köylülerin ekin ve hasat ayıdır. Kimisi harmanda, kimisi tarlada, kimisi bahçede olmak zorundadır. Ayrıca yöre köylerin yolları Hasançelebi'nin içinden geçiyordu. "Nereye gidiyorsunuz?" soruları kulakları sağır eylemişti... TBMM'nin yetkisini bir jandarma karakol komutanı Assb. Çavuş kullanıyordu. Ne var ki akıldışı uygulamanın korunur yanı olmadığı içindir ki, halk dinlemiyordu, zorlukları göğüslüyordu.

***

Dağlar, tepeler, yokuşlar ve inişler araçla gezmeyi güçleştiriyordu. Bölgenin (HASAT) mevsimi. "Yağmur ve soğuklar bas-

madan gıdamızı içeriye toplayalım." sıkıntısıyla geceyi gündüze katarak arıoğlu gibi tepeden tepeye uçuşuyorlardı. Gurbetten gelenler ve gideceklerin harmanıydı, değirmeniydi, kışlık hazırlaklarıydı ve yolların kapanış korkusuydu.. telaş.. telaş...

Bilfer Maden yolunda Deveci'ye varıldı. Maden yolunun bitiminden sonra haylı keçi yolu denilen bozuk bir yolla çıkılıyordu köylere. Atmangölü ve Karaköcek köyleri.. Yokuş, iniş, dağ, gökyüzü, bulutlar ve toprakla belirsizleşmiş köy evleri....

Hani köy görünmüyor sorusuna "işte şurası, 100 metre ya var ya yok" deniliyordu. Bacalardaki dumanlar olmasaydı köyü, evleri bulmak güçleşecekti. Evlerin arkası tepelerin dibine yerleştirilmiş, yukarıdan gelen kar ve yağmur suları damların üzerinden süzülerek derelere akıyordu. Önlem olarak damların arkalarında kanallar açılmış, taşlarla set oluşturulmuş. Bu tür önlemler, tehlikeyi önleyecek güçte değildi. Şiddetli yağışlarda çoğu evlerin çoluğu-çocuğu korkudan dışarıya çıkıyor ve bekleşiyordu.

Neylesin ki.. arazi, bağ, bahçe yok. Davarcılık 15-20 keçi ve koyun. Dertlerin, acıların kökeni yüzyıllara dayanır. En iyisi nasırlaşan dertlerini deşmemektir. Nitekim bugüne değin hep öyle yapılmış. Bol iman, az rızk verilerek avutulmuşlar. Dertler birbirine binerek kabuklaşmış....

Ana rahmine gurbetçi, kol emekçisi olarak girer; vücudun ayrılmaz parçası olarak mezara değin sürer bu yaşam yazgısı.

Sanki işçi bulmaya gelmişler, sendikacıların etrafını erkek ve kadınlar sarar. Sorular, yanıtlar saatlerini alır. Geleni aldatmış, gideni kandırmış. Güvensizlik, kararsızlık çökmüş üstlerine.

DİSK, denilince birazcık güvenleri artmaya, daha içtenlikli konuşmaya yönelmişlerdi.

"Beg, beg bize güvenme. Bugün söz veririk, biraz sonra başkasına da söz veririk. İçimizde bir sürü puşt-pezevenk var. Nah şu bilfer şirketi 20 yıldır bunların yüzünden anamızı ağlatıyor. O bir adam, kocaman bir ilçe ve 70 pare köylünün yaşamıyla oynuyor. Hep bizim tutarsızlığımızın kaypaklığımızın sonucudur." böyle diyorlardı yaşlılar..

Kimse kaypaklığı kabullenmek istemiyordu. Ve "Ulan ekmeğimizle ve hayatımızla oynuyorlar. Jandarması, hükümeti, poli-

si ondan yanadır. Ne yapabiliriz?"

Sinirler gerginleşiyordu ve "sözümüz bir olsaydı, onlara yağcılık etmeseydik, bu dağda top bize kâr etmezdi. Ağacın kurdu gövdesindedir yavrum." diyorlardı. Dertler, acılar, konuşmalar, sertleşmeler...

Tüm yenilgilerin, yokluğun, acıların, dertlerin nedeni örgütsüzlük ve bilinçsizlik. Anlatılıyordu, konuşuluyordu. Ama, ilişkiler sürekli olmadıkça, acı ve tatlı yaşamlar birlikte yaşanmadıkça, bu anlatımlar buz üzerindeki yazılara dönüşür.

Bir bölgeden diğer bölgeye gidilecekti. İniş ve yokuşlar tırmanarak Sarıkız, Kuluncak, Bicir köylerine varıldı. Dert ve sorunlar aynı. Grevin anlamı ve güçbirliği üzerinde konuşuluyordu. Gençler heyecanlı, yaşlılar çekingen.

Günün çalışma programı aksıyordu, bitirmek, komiteye bilgi vermek zorunluğu vardı. Virajları sert dönüşüyle tanınan, bu nedenle sık sık eleştirilen sendikanın şoförü Doğan Örs, direksiyondan ayrılmıyordu. Köyleri, mezraları bitirmek istiyordu. Günün son durağı Fethiye olacaktı. Dağların yokuş ve inişlerini aşan güneş, başka topraklara girmek üzereydi. Işınların yerini alacakaranlık alıyordu. Ölüm saçan yollar, aşılması güç yokuşlar aşılarak Akpınar Köyüne varıldı. Akpınar'dan Fethi'ye doğru 200-300 metre gidilmişti ki karşıya keskin ve tehlikeli bir viraj çıktı. Virajın orta yerinde karanlığın içinde eli tomsonlu 3-4 er (jandarma) yola fırladı, elleriyle arabanın durdurulmasını işaret ediyorlardı. İki jandarma eri ateşe hazır şekilde diz çökmüşlerdi. Ani frenle uçuruma yuvarlanacağı sırada, şoför Doğan Örs'ün soğukkanlılığıyla şarampola vurdu. Eller havada, araba didik didik arandıktan sonra, sıra sendika yöneticilerine gelmişti. Onlar da aynı şekilde aranıldı. Hiçbir şeyleri yoktu, bulunmadı istenilen suç araçlarıydı.

Sendikacılar arabayla Akpınar Karakoluna götürüldüler. Karakol görevlisi, telefonla karşı tarafa "komutanım sendikacıları yakaladık, arabada ve üzerlerinde birşey bulunamadı ama, jandarma yetkilisi telefonu kapatırken kendi kendine "ne bulacağım, adamların birşeyleri yok" diyordu. Sendikacılar bırakılmadı, gece yarısı arabayla Hekimhan Jandarma Karakoluna götü-

rüldüler. Nezarethane denilen betonlu yerde sabahladılar. Jandarma ilçe komutanı kıdemli başçavuş tarafından sorgulandılar. "Sizler köylerde yasak bildiri dağıtıyormuşsunuz. DİSK propagandası yapıyormuşsunuz. Hakkınızda hayli şikayetler var. Burası Hekimhan'dır. Başka yerlere benzemez. DİSK propagandasına ve bozgunculuğa meydan verdirtmem." diyordu. Kendisinin anlamadığı terimler, görüşler soruyor ve yanıtını da yine kendisi veriyordu.

3-4 jandarmanın gözetiminde savcılığa, savcılıktan da yine jandarmanın gözetiminde mahkemeye gönderildi. Mahkemede, karakolda sorulanlarla ilgisi olmayan ve sadece şoförün ehliyetinin olmadığı nedeniyle mahkemeye gönderildiği anlaşılmıştı. Oysa ki şoförün ehliyeti yanındaydı ve sorulmamıştı. Gözetim 20 saat sürmüştü. Mahkemeden çıktıktan sonra, jandarma karakoluna varılarak "Bizi 20 saat beklettiniz, mahkemeye gönderme gerekçesi şoförün ehliyetinin olmadığı, bizi niye beklettiniz?" denildiğinde "Siz kendi kendinize burada beklemişsiniz. Ben size bekleyin dedim mi?" yanıtını veriyordu.

Olay basına yansımıştı. Cumhuriyet Gazetesinin 23. 7. 1976 sayısında: "Sendika başkanı sebepsiz olarak 20 saat gözaltında tutuldu. Dev. Maden Sen Sendikasının şube başkanı H. Nedim Şahhüseyinoğlu, Hekimhan İlçesinde jandarma başçavuşunun kendisini keyfi olarak 20 saat gözaltında tuttuğunu ileri sürmüştür. Bir süreden beri Hekimhan İlçesine bağlı Hasançelebi demir tesislerinde işçiye uygulanan baskı, terör, kıyımı incelemek ve sendikal faaliyetlerde bulunmak üzere Hekimhan'da bulunan sendika yöneticisi ilçeye gelirken yolda jandarmalar tarafından durdurularak ve sıkı bir şekilde arandıktan sonra gözaltına alınmıştır.."

Sendikaya ve yöre halkına yapılan baskılar öylesine boyutlanmıştı ki basın yazıyor, halk konuşuyor, işçiler anlatıyordu. Duymayan kalmamıştı. Bunun sonucu olarak Malatya Senatörü Hamdi Özer'in sorusuyla Cumhuriyet Senatosuna gider. Hamdi Özer'in sorusuna yanıt veren dönemin İçişleri Bakanı OĞUZHAN ASİLTÜRK:

"... Dev. Maden-Sen'e üye işçiler 10. 9. 1976 günü greve git-

mişlerdi..... Töb-Der üyesi olup, halen Başkınık köyü öğretmeni Mustafa Üstüntopçu, Köyü öğretmeni Vahap Çelik ve eşi Cennet Çelik, Hasançelebi İlkokulu öğretmeni Ali Atmaca, Pınar köyü öğretmeni Sadık Uygun greve heyecan vermek için civar köylerden topladıkları (15-20 yaşları arası 500-600) kişiyi traktör ve minibüs gibi vasıtalarla bucak merkezine getirmişlerdir. bu şahısların saat 24.00'den sonra (10-15) kişilik gruplar halinde sokaklarda dolaştıklarını gören Hasançelebi Bucak J. Takım K. Jandarma Assb. Çavuş Ali Aga Ateşongün herhangi bir hadisenin vukua gelmemesi için grupların bu saatten sonra dolaşmamasını, evlerine çekilerek istirahat etmesini... Halkı tahrik ve teşvik eden yukarıdaki isimleri yazılı öğretmenler hakkında Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'nce tahkikat yapılmakta olduğu..." Oğuzhan ASİLTÜRK) .. 18. 10. 1976)

Bakanın yanıtı öyle çelişkilerle dolu, ki bir kez grev, 10. 9. 1976 günü konulmuştu. Senatör Hamdi Özer'in sorusu ise 9. 9. 1976 tarihinde yazılmış ve sorulmuş. Baskıların, grevden çok önceleri başladığı ortada. Basın haberine bakalım:

"...Öte yandan gizli bir sıkıyönetim uygulaması içinde Hasançelebi candarması, ilçemizin Hasançelebi Bucağında görevli jandarma takım komutanı Assb. Çavuş, bucak halkına ve özellikle bucak gençlerine tamamen yasadışı baskı ve terör uygulamaktadır. Şöyle ki karanlık bastıktan sonra caddede iki kişinin bulunması toplum yaratır; yasaktır, saat 23'den sonra herkes evine yatmış bulunacak..." (Politika Gazetesi 31. 8. 1976)

Bakanın yanıtından da anlaşılacağı gibi, siyasi iktidar baskıyı yeğlemiştir. Suçluyu değil, olayla ilgisi olmayan öğretmenleri baskı altına almaya çalışmaktadır.

Grev hazırlıkları aralıksız sürmekteydi. Köylerde, kahvelerde, yolculukta grev güncel tartışma konusuydu. Yörede ilk kez bir grev konuluyordu. Hem de devrimci bir sendikanın öncülüğünde.

Köylüler ve yöre halkı, grevin yasal süresini bilmediklerinden, grevin neden geciktirildiğini, hemen konulmasını istiyorlardı. Basın da grevle ilgili çalışmaları izlemekteydi. Malatya'da yayınlanan Gayret Gazetesi, 2. 9. 1976 gnkü sayısında uzun ve

ayrıntılı bir yazı yayınlamıştı. Bu yazısında:

"..... Şimdi işveren ne yapacak? Başından beri yasaların açık hükümlerini politik nedenlerle tanımıyan Genel müdürlük, grev karşısında ne yapacak?..... Anayasaya, Demokrasiye ve hukuk kurallarına saygı duyacak, sendikayı tanımak ve toplu iş sözleşmesine oturmak... Diğer bir olasılık da yasadışı yollarla grevi kırmaktır..... Bugüne dek okullarda, işyerlerinde, sokaklada cinayetler işleyen, saldırı yapan fakat bir türlü yakalanmayan faşistleri kullanmaktır... Keza işveren bu yolla şimdiden başvurmaya başlamış bulunmaktadır. Karabükten getirdiği 15 silahlı kişilerce başlatılmıştır..... DİSK, Dev. Maden-Sen Sendikasının Genel Başkanı Mazhar Şimşek, grev süresince işçilerimizin maaşlarının sendikaca ödeneceğini, her türlü ekonomik, hukuk sorunlarını karşılanacağını grev yerinde yeteri kadar hukukçu bulundurulacağını, tüm basını çağıracağını belirtmiştir..." (Gayret Gazetesi : 2. 9. 1976)

Sivas Barosu Avukatlarından Murat Genç'in davalarının büyük çoğunluğunu işçi davalarıyla politik davalar oluşturmaktadır, gecesi, gündüzü karışıktır. Durmadan çalışır. Emekçi sınıf ve tabakaların davalarını içtenlikle ve karşılıksız savunur. Grev hazırlıklarında bulunmadığı için kendini affetmiyordu. Katkısı olsun diye de özel otosunu vereceğini ve yapılacak masrafların kendisince karşılanacağını bildirerek Hasançelebi'ye ve grev komitesinin emrine gönderir. Diyordu ki "İşçiler canlarını koymuşlar, ben de arabamı koymuşum çok mu?"

3

Yöre halkının ve işçilerin üzerindeki baskılar sonuç vermiyordu. Gün be gün grev hazırlıkları daha inançlı ve kararlılıkla yürüyordu. Gelişmelerden rahatsızlık duyan işveren genel müdürlük, grevi kırmak, sendikayı yetkisiz bırakmak için yeni oyunlar peşindeydi. Bu kez ceza yoluyla işçileri korkutmaya çalışıyordu. TDÇİ. Genel Müdürü Ruşen Gezici, 23. 8. 1976 gün, Hasançelebi Şantiye Müdürlüğüne şu telgrafı çeker:

"İşyerinizde daha evvel çalışmakta olan Dev. Maden-Sen sendikasının kayıtlı muvakkat işçilerin daha sonra işyerinizdeki hizmetlerin sona ermesi üzerine ve mağdur olmamaları için

oradaki tevziat montaj işyerinize girişleri yapılmıştır. Dev. Maden-Sen sendikasının işyerinizde çalışmakta olan hiçbir üyesi olmadığı halde bir grev teşebbüsünde bulunması tamamen kanunsuz olacaktır. Böyle bir harekete iştirak edecek olan bütün tevziat montaj işçileri için takibat açılması gerekmektedir. Bu vaziyet karşısında tevziat montaj işçilerimizi tenvir ederek sukunet içinde devam etmelerini tarafınızdan bildirilmesini rica ederim.."

Genel Müdürün telgrafı, yetkililerce işyerine asılır ve tüm işçilere okutularak imzaları alınmaya çalışılır. Ancak işçilerin böyle oyunlara alışık olduğundan aldırış edilmez.

Grev hazırlıkları sürmekte, grev günü yaklaşmaktadır. Hasançelebi Demir tesisleri işyeri için yapılan lojmanların, binaların su ve elektrik işlerini Erdem Uzunoğlu adında bir taşaron ve tesisatçı yapıyordu. Sendikanın grev kararını alıp işyerine asılmasını, işverenin baskılarını görür. Hemen işçilerine "Burada grev konuluyor, çalışmamız grevi kırma anlamına gelecektir. İşçi sınıfının mücadelesine karşı davranışım yanlış olacaktır. Kendime hain dedirtmem. İşi bırakıyor ve işçilerin yanında oluyorum." diyor ve işini bırakıyordu. Çalıştırdığı işçilerin ücretlerini de peşin ödeyerek. İşveren, Erdem Uzunoğlu'nun yaptığı işin karşılığını vermez. O dönemin parasıyla oldukça zarar görür. Ama pişmanlık duymadan onur duyar...

***

Grevin konulacağı günü ve saatı bildiren sendikanın bildirisi, yıldırım hızıyla tüm köylere dağılıyordu, müjdeleniyordu. Bildiride:

"HEKİMHAN- HASANÇELEBİ VE MALATYA HALKINA"

"Kardeşler, bilindiği gibi demir çelik işvereni her türlü yasal hakkımıza sırt çevirerek, bizlere bir köle, bir sürü gözü ile baktı. Şurasını hemen belirtelim ki: Faşizmin azgınlaştığı, kudurganlaştığı bu dönemde demir çelik işverenin bu tavrı bizleri şaşırtmadı.

"Sendikamız Dev. Maden- Sen,yasaların kendisine tanıdığı her türlü işlemi sonuna kadar yaptı. Ama daha dün İskende-

run'da, Seydişehir'de, Tariş'te, Bursa'da faşist yöntemlerle işçi sınıfını birbirine kırdırtanlardan demir çelikte uygar bir davranış beklemek "Faşizmden gül beklemek" olur.

"Bu nedenle biz işçi sınıfının eti,kemiği,kanı pahasına kazandığı grev hakkını kullanarak, insan yerine konmanın ancak örgütlü mücadeleyle başarılacağına inanıyoruz. Birliğe giden bu ilk grev, demir çelikte çalışan bir avuç insanın ücret kavgası değildir...

"BU GREV:

"Yıllardan beri Hekimhan halkının ve toprağını iliklerine kadar sömüren BİLFER işverenine devrimci birlik ve mücadelenin ilk tokatıdır...

"BU NEDENLE DİYORUZ Kİ:

" 10 Eylül davullar çalınsın, türküler söylensin işçi sınıfının birliği ve zaferi için...

"10 Eylül halkımızın zorbalara, zalimlere, sömürgenlere karşı örgütlü mücadele günüdür.

"10 Eylül işçi-köylü ittifakının hayata geçirilme günüdür...

"10 Eylül mücadele bayrağının demir yüklü Hasançelebi dağlarına kazılma günüdür...

"Kardeşler, yiğit halkımız bu grevde işçisiyle, köylüsüyle ve yurtsever aydınıyla sıkılı bir yumruk olmasını bilecek ve hakkını söke söke alacaktır...

"KAHROLSUN EMEKÇİ HALKIMIZIN DÜŞMANLARI...

YAŞASIN HASANÇELEBİ DEMİR-ÇELİK İŞÇİLERİNİN GREVİ...

YAŞASIN İŞÇİLERİN-KÖYLÜLERİN VE YURTSEVER AYDINLARIN DEVRİMCİ EYLEM BİRLİĞİ." (Dev. Maden-Sen: 8. 9. 1976 Hekimhan)

Sendikanın grevle ilgili müjde bildirisi okunuyor, öpüşmeler, kucaklaşmalar sevinci pekiştiriyordu. Grevde kesilecek koçlar, karpuzlar, üzümler, meyveler hazırlanmaya başlanmıştı. Yaşlı analar, genç kızlar ekmek hazırlığı için un eliyor, hamur yoğuruyor, sıcak saclarda yufka ekmekler pişiriliyordu. Damların başında teyplerde devrimci marşlar, şarkılar, türküler çalınıyor ve sabahı bekliyorlardı. Sabahın olacağı yoktu, geceler uzadıkça uzuyordu.

Köylerde ve yörede bu hazırlıklar yapılırken grevle ilgili haber, uzaktaki dostların desteğini de alıyordu, güven veriyordu. Ankara Barosu Avukatlarından H. Cemal Başbay'ın gönderdiği mektup:

"Basında izlediğim kadarıyla Türkiye Demir-Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Hekimhan-Hasançelebi tesis ve işyerlerinde yetkiliymişsiniz. Sendikanızın devrimci oluşu ve DİSK'e üye bulunuşu nedeniyle, işveren genel müdürlük sizinle toplu sözleşme görüşmlelerine oturmak ve sizi kabullenmek istemiyormuş. Yetkinizi düşürmek için de her türlü baskıya başvuruyormuş.

Elbette adı ve sanı üzerinde, işveren. Başka türlüsü beklenilemez. Eğer bir toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan kitleler, çağın kültür, eğitim, beslenme, sağlık, konut, iş ve işgüvencesi, fikir özgürlüğü gibi insanca yaşam koşullarından yoksunsa, o toplumda baskı ve sömürü tüm varlığıyla devam eder. İşte böyle bir ortamda ilericilerin, demokratların ve aydınların görevi, ezilenlerin, sömürülenlerin yanında, hizmetinde bulunmaktır. Onların uyanışını hızlandırmaktır ve mücadelelerinde yardımcı olmaktır.

Çağdaş demokrasi, sosyal adalet ve hukuk kuralları o zaman gerçekleşir. Ben de böyle bir aileden geliyorum, bugüne değin kendimi hiçbir zaman onlardan soyutlamadım. Bu sorumluluğumun ve inancımın gereği olarak grevci işçi kardeşlerimin ve işçilerle ittifak eden köylülerin yanında olmak istiyorum. Her türlü davalarını hiçbir karşılık beklemeden savunmak, gerektiğinde olanaklarımın ölçüsünde ekonomik yardımda bulunmak istiyorum.

Gereğini bekler, tüm işçilerin, köylülerin ve sendikanızın haklı yasal grevlerini destekler, başarılar dilerim...

Sevgilerimle... 7. 9. 1976"

Cumhuriyet Gazetesinin köşe yazarı Fikret Otyam da grevin yanında olduğunu belirtiyor ve haberi Türkiye'ye yayıyordu.

"... Bu başkent notlarının çıkışı Dev. Maden-Sen, tüm devrimci maden işçileri sendikası Sivas'tadır. Hekimhan'da Hasançelebi demir çelik tesislerinde grevi vardır...

"Sendika "En doğal hakkımız olan grevimizi uygulamaya başlayacağız, işçi sınıfının birliği ve dayanışması için işçiden yana olan tüm kuruluşların yardımı ve desteğini sağlamayı amaç edindik. Bu yardımlaşma konusunda sizin de katkıda bulunmanızı dileriz." diyor mektubun bitiminde"

"Bu ilginç ibret belgesini" hâlâ birleşmemekte direnen sanki bölük pörçük olmakta işçinin çıkarı varmışcasına hareket eden tüm sendikacılara sunuyorum. Belki akılları başına gelir diye. Ve Devlete bir çift sözüm var: Devlet gasıp olamaz. Devlet hak yemez. Devlet dürüsttür. Devlet adildir, ama devleti temsil edenlerin yaptığına bak ey devlet baba ve ey devlet baba, sen kimin, nasıl kafaların elindesin, şimdi bu yazıyı oku da anla. Hasançelebi demir ve çelik tesislerinde grev var..."

(Cumhuriyet Gazetesi0 15.9.1976- Fikret Otyam)

Uzakta da olsa amacı ve inancı bir olanın ayrı gayrısı olmaz. Güç katar güçsüz bırakılanların eylemlerine.,

4

10 Eylül 1976 gecesi, Hekimhan ve yörenin en uzun gecesiydi. Sanki güneş dağların ardında bağlanmıştı. Bir türlü şafak atmıyordu. Birbirlerine "haydi gidek, orada sabahlayak" diyorlardı.

Yaşlı analar "amaney yavrularım, bu gece pippis ürüyalar gördüm. Zalimler bişey ederler.." rüyalarını anlatıyor ve gençlere öğüt veriyorlardı.

Gençler, ellerindeki boya kutularıyla, fırçalarıyla yavaş yavaş köye dönüyorlardı. Dağlar taşlar yazılarla donatılmıştı. Tepelerin ardında şafak belirtileri sabahı müjdeliyordu. Hazırlıklar hayvanlara yüklenerek yollara koyuldular. Sabahın ıssızında davulum "GÜM I. I... GÜM I" sesleri dağdan dağa, köyden köye yankılanıyordu .grev müjdesiydi bu GÜM.. GÜM'LER. Grev, grev ! naraları ve insan seli tepelerin gölgesinde beliriyordu.

Yolların kenarları, tepelerin yamaçları, taşların üstü:

"İşçiler birleşsiniz,
"Yaşasın DİSK,
"Greve 1. Km.
"İşçiyiz, örgütlüyüz, güçlüyüz...
"Greve 500 metre.
"Yaşasın işçilerin-köylülerin birlik mücadelesi.
"Başarı sizindir.

Benzeri yüzlerce slogan, güneşin ışınlarıyla parlıyor ve gözleri kamaştırıyordu. Yollar, sloganlar, davulun sesi, halkın türküleri, Hasançelebi grevi ve işçiler...

İşçiler, toplanarak grev komitesini oluşturmuşlar. Grev günü ve grev süresince nelere uyulacağını, nelerin yapılacağını saptamışlar ve karara bağlamışlar.

Posbıyıklı, iri gövdeli, sarışın tenli Mustafa Kırıcı grev komitesi başkanlığına getirilmişti. Grev süresince 335 gün bu sorumluluğu tüm işçi arkadaşlarıyla paylaşarak yürütüyordu.

Sabahın erinde ("BU İŞYERİNDE GREV VAR") bezini işyerinin kapılarına asmışlar. Grev gözcüleri de gömleklerini giymişler, askerce nöbetlerini tutuyorlardı. Bu askerlik başka askerlikti. Sınıf mücadelesinin askerliğiydi.

Güneş tepelerin engebelerini insan seliyle birlikte aşıyor ve greve yaklaşıyorlardı. Sanki önceden sözleşmişcesine her köy grev alanına yaklaştıkça duruyor, davullarla karşılanıyorlardı. Hekimhan, Çulhalı, Hasançelebi, Paşkınık, Köylüköy, Bahçedamı, Akmağa ve İstasyon yönlerindeki yollar dolmuştu insanla.

Davul GÜM... GÜMMM diyordu, Pir Sultan'ın:

"Gelin canlar bir olalım,
Münkire kılıç çalalım,
Yoksulun hakkın alalım,"

dizeleri gür sesleriyle seslendiriliyordu. Yaşlı analar peşkirleri ile terlerini siliyor ve gençlere yetişmeye çalışıyorlardı.

KAMER BECERİKLİ ana, "Dur oğul, dur ben önde gideyim. N'olur, nolmaz gelen kurşunlar bana deysin.." gür sesi dur komutuydu. Analar öne geçtiler.

- Davullar, zurnalar, çifte telliler, Erzurum barı, dik havalar, temiro ve türküler. Grevci işçiler ve köylüler...

Saçları kınalı HACELLEY ana (Hatice Taşar), Cumhuriyet Gazetesi Malatya muhabiri Raşit Kısacık'a yaklaşarak "Ulan gravatlı gazeteci yaz, yaz ! dedem, babam, kocam ve ben bu dağlarda davar güttük, ot, odun ettik, tezek topladık, kenger ederek aş eyledik. Namısımız gibi goruduk. Şimdi de bize gavur muamelesi yapıyorlar. Ölürüm de gine işçi yavrularımın canını kırdırtmam. Yaz hepsini yaz..." diyordu.

Puşusunu sallaya sallaya dilana girdi. Yüzlerdeki terler damla damla aşağıya doğru akmaya başlıyordu. Peştamalının tersiyle terlerini siliyor, ayaklarıyla da dilana uymaya çalışıyorlardı.

"VUR Davulcu vur. Gün bu gündür vurrr..." diyorlardı tümü. AŞIR YOKUŞ ana, "Gurbanınız olayım, çalınız, oynayınız ki bizi aç bıraganlar, gencecik filizlerimizi öldürtenler görsünler çatlasınlar.."

Güvenlik için olacak, arabalarla polisler, jandarmalar sessiz sedasız ağaçların gölgesinde bekliyorlardı. Ellerindeki telsizleriyle de davulların, zurnaların,naraların, marşların ve sloganların seslerini karşı tarafa dinletiyorlardı galiba.

Dev. Maden-Sen Genel Başkanı Mazhar Şimşek, o koca gövdesiyle omuzlara alınarak alkışlar arasında yüksek bir yere çıkarıldı.

"Bu grev, işçi sınıfının sınıfsal mücadelesine simgelemektedir; bu dağlarda. Grevin bir savaş olmadığını, savaş okulu olduğunu, tümümüzün bu okulda güçbirliği içinde bilinçlenerek gelecek günlere hazırlanacağımızı, bunun için gerekli her türlü çalışmaların sürdürüleceğini..." belirtti genel başkan.

Sendikanın Sivas şube başkanı ve bölge temsilcisi H. Nedim Şahhüseyinoğlu "Bu grev işçilerin ücretlerine zam için değildir. İşveren de bu zam için direnmedi. Bu grev, emek-sermayenin uzlaşmaz çelişkisidir. sömürülenle-sömürenin politik mücadelesidir. İşçilerin, köylülerin demokratik örgütlerin güçbirliğinin kanıtıdır. İşçi sınıfının iktidarının müjdeleyicisidir, eylemidir..." diyerek grevin işçi sınıfınının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin ayrıntılı açıklamasını yapıyordu.

Sendikanın Sivas Bölgi eğitim uzmanı Mirza Arabacı, öğre-

nimini tamamlamış, çeşitli dergilerde yazarlık, tiyatrolarda sanatçılık yapmıştı. İşçi sınıfının çıkarları için teorik çalışmalarda bulunmuş, ancak bu çalışmalarının eylemdeki sonuçlarını görmemiş. Hasançelebi grevinde eğitim sorumluluğunu üstlenmişti. Hasançelebi grevi için köyleri geziyor, açıklamalarda bulunuyor, işyerinin ve grevin amacını, önemini anlatmaya çalışıyordu. Gerçi birçok öğrenci ve gençlik eylemlerinde bulunmuştu. İlk kez kırsal bölgede işçi-köylü dayanışmasına, birliğine tanık olacaktı. Bu nedenle kendi kendine "Acaba işçi-köylü dayanışması sağlanabilir mi?" sorularını soruyor ve dalgın dalgın düşünüyordu.

Grev günü, o dağların ara yerlerinde, tepelerde davul ve zurna sesleriyle gelen insan selini gördüğünde, yerinde duramıyordu. Heyecanlanıyor, hırsından mı, sevincinden mi hüngür hüngür ağlıyordu. Evet "Ustalar boşuna dememişler ki devrim, işçi sınıfının öncülüğünde ve köylülerin ittifakıyla olacaktır." öyle diyordu, özeleştirisini yapıyordu.

Davulun her tokmağında heyecanı doruğa çıkıyor ve sevincinden hophop hopluyordu. Yaşlı analar, babalar, gençler ve işçiler... Davulun-zurnanın coşturucu sesi ve Hasançelebi grevi...

"Çal davulcu çalll, gün bugündür naraları..." na tanık olan kırsal bölgedeki grevi gören basın:

"10. 9. 1976 günü sabahın erken saatlerinde işyerinin (BU İŞYERİNDE GREV VAR) yazısını ve dövizlerini asıyorlar. Burası Hekimhan,köylerden kasabalardan insan seli grevi yerine akıyor. Davullar, zurnalar çalınıyor. Sesleri dağdan dağa yankılanıyordu. Grev müjdesi tüm halka duyuruyorlardı. Traktörlerle, kamyonlarla, otobüslerle, at ve eşeklerle insanlar dağlardan iniyor. 20 KM.'lik yolun her tarafı insan. Grev konulan iş yerinin önü binlerce insanla dolmuş. Çal davulcu diyorlardı.

Yaşlı kadınlar ve erkekler çifte telliler, Erzurum Barı, Elazığ dik havaları... sallanan mendiller, puşular.." (Vatan gazetesi: 22.9.1976)

Basın mensupları, köylüler, işçiler, sendikacılar, gençler ve tüm halk kaynaşmışlardı, bir yumruk olmuşlardı grev alanın-

da. Sendikanın Sivas bölge yöneticilerinden Süleyman Kırteke, grevin en renkli kişilerindendi. Oyunuyor, köylülerle konuşuyor. ilgileniyor, bazı konularda bilgiler veriyordu. Grevin güvenlik sorumluluğunu üstlenmişti. Önceleri birkol emekçisiydi, biliyordu işçilerin-köylülerin birliğini ve direnişini. Biliyordu ki bu iş lokal ve masa başı sohbetlerinde çözümlenen iş değildi.

İşçi-köylü birliği ve direnişi nedeniyle 1969'da tutuklanmıştı. Deneyimi vardı, soğukkanlıydı grevi günü.

Grevin hazırlanmasında emeği ve çabası olan sendikanın Sivas şube sekreteri İbrahim Kaygusuz, bölgede kalma şansızlığına uğramıştı. Ama grevin heyecanını telefonda gidermeye çalışıyordu.Her haber alışında heyecanlanıyor ve "çıkıp geliyorum" diyordu.

Grevin gecesi uzun olmuştu, ama gündüzü sanki günlerin en kısasıydı. "Ne çabuk güneş battı" mırıltıları, davul sesi arasında etrafa yayılıyordu. Getirilen hazırlıklar, azıklar işçi kardeşlerine bırakılıyordu.

"Çal davulcu çalll... Son bir defa daha çalll.." diyorlardı. Yavaş yavaş köylerine dönüş hazırlığı, dağların gölgesinde yollarına koyuldular. Güneşin akşam kızıllığı, davul sesleri, ayak gürültüleri, dertli türküler dağdan dağa yankılanıyor ve birbirlerini selamlıyorlardı.

Grev yerinde işçiler, pankartlar, dövizler ve günün heyecanı kaldı.

İşyerinin DDY. istasyonuna ve SİVAS-MALATYA Karayoluna bakan kesimde bezler üzerindeki:

"Yaşasın DİSK, yaşasın işçi sınıfı,

"Hakkımızı Söke söke alacağız,

"Örgütlü mücadele, başarının başlangıcıdır." Bu yazılar, tren yolcularının alkış ve sevgilerini grevcilere iletiyordu.

* * *

İşveren, grevden bir gece önce işyerindeki araçları, arabaları dolaylı yollarla grev alanı dışında bulunan ve Maden Tetkik Arama Enstitüsüne ait kamplarına götürüp saklarlar. İşçiler, bir yanda çalışır,bir yanda da işverenin kurnazlıkları, deneyimleri,

güçlülüğü yüzyıllara dayanır. İşçilerin ve köylülerin örgütsüzlüğünün sonucu nasıl yenildiklerini de biliyorlardı. Ama birşeyleri gözardı etmişlerdi. Dünyadaki ve ülkemizdeki toplumsal gelişmeleri, gelişmeler içinde işçi-köylü dayanışmasını..

Grev konulduktan sonra ekipler kurulur, götürülen araçlar ve arabalar gerisin geri grev alanına getirilir. Grev gözcüleri ve dışarıda destekleyicileri, grev yerinde ve alanında kuş uçurtmazlar. Birkaç gün sonra işveren temsilcileri, grev yerine gelirler, içeri girmek isterler. Gözcüler ve nöbetçiler engel olurlar.

İşveren temsilcileri "275.S. Yasasının hükümlerine göre biz işyerine girebilir ve denetleyebiliriz."

Gözcüler: "Sizi tanımıyoruz, yetkili olduğunuza dair genel müdürlük belgesi varsa gösterin."

İş veren "Kanunlar açık, sonra hepinizi içeri tıkarız. Oysa biz sizi seviyor ve acıyoruz."

Gözcüler: "Siz de bizim yetkili olduğumuzu tanımadınız, burada dağ kanunu işler" diyorlardı.

Tartışmalar sırasında arabaları da görürler ve şaşırırlar. "Bu arabaları nerede ve nasıl getirdiniz? Anahtarları bizdeydi?"

Gözcü Ali Doğan, sakin ve gülerek "Madenler de dağların, tepelerin altındaydı. Onları nasıl buluyor, çıkarıyor ve fabrikada işletiyorsak; bu arabaları da öyle bulduk ve getirdik. Biz işçiyiz, dünya elimizin üzerinde duruyor. Daha çok şaşırırsınız."

İşveren temsilcileri, sinirli dönerler. Kaymakamlığa durumu bildirirler. Kaymakam, jandarma gönderir ve inceleme yaptırır. Jandarmanın geldiğini gören grev dışındaki görevlilerin işaretiyle grev alanı boşaltılır jandarma soruşturmasında "Biz iki grev gözcüsüydük, o arkadaşlar bize yemek getirmişler. İşverenin işyerine girmesine engel olmadık, ancak yetkili olup olmadığını, yetkiliyse belgelerini sorduk. Burası önemli bir işyeridir. Her rastgelen içeri girerse, bir sabotaj olursa kim sorumlu olacaktır?" yanıtını verirler.

Ertesi gün işveren yetkilileri yeniden gelirler, aynı zorluklarla karşılaşırlar, içeri alınmazlar.

Geceleri, herhangi bir saldırı olasılığı karşısında kendi aralarında güvenlik önlemlerini de almışlardı.

5

Devrimci sendikaya karşı işverenlerin tüm oyunları sonuçsuz kalmıştı. Özellikle sendikanın, işçilerin, köylülerin ve yöre halkının, devrimci kitle örgütlerinin güçbirliği, grevin coşkulu oluşu, işvereni ve MC. siyasi iktidarını daha da kızdırıyordu. Giderek de acımasız ve akıl dışı çirkin oyunlara girişiyordu. Bu kez grevi kırma, sendikayı yetkisiz bırakma, işçi-köylü dayanışmasını bozma ve faşist baskıları yoğunlaştırmayı iç içe uygulamaya yönelmişlerdi.

İşveren Genel Müdürlük adına Avukat Ramazan Demirsoy, 25.8.1976 tarihli dilekçeyle Hekimhan Asliye Hukuk (İŞ) Mahkemesine başvurarak grev kararının iptalını, grevin dava sonuna kadar ihtiyati tedbir yoluyla durdurulmasını istemekteydi.

Mahkeme, 9.9.1976 gün ve 1976/375 Esas kararıyla işverenin isteğinin reddine karar veriyordu.

İşveren, Yargının kararına uymadan, ikinci kez bir dava daha açıyordu. 13.9.1976 günlü dava dilekçesinde de grevin durdurulmasını, işyerinin adının değiştiğini, yeni açılan işyerinde sendikanın yetkili olmadığını belirtiyordu. Mahkeme, bu davayı da redederek, sendikanın haklılığına karar veriyordu.

İş veren, yargı yoluyla grevi kırdırmayı amaçlamış, durmadan dava üstüne dava açıyordu. Bu kez bir milyonluk tazminat davası açmıştı. Sanki öbür davaları haklıymış ve mahkeme lehlerine karar vermiş de, şimdi de tazminat istiyorlardı.

Davalar, yargıtaya gidip gelmeler, bilirkişi raporları ve kararlılıkla süren grev. İşveren Genel Müdürlük yargının kararlarına bir türlü uymak istemiyordu. Dev. Maden-Sen'in Sivas şube başkanı H. Nedim Şahhüseyinoğlu basına yaptığı açıklamada:

"..... grevi durdurtma ve sendikanın yetkisini düşürtmek için Hekimhan Asliye Hukuk (İŞ) Mahkemesine dava açmış, sendikanın haklılığı görülünce, 9 eylül tarihinde işverenin istemlerinin reddine, sendikanın yetkili olduğuna ve grevin de yasal olduğuna karar vermiştir. İşveren bir kamu kuruluşudur.

Yani yürütme organında sorumululuk üstlenmiş, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı genel müdürlüktür. Hukukun üstünlüğünden sözedenler, acaba neden hukuka uymuyorlar? Yargı organları bizi iki kez haklı çıkarmıştır. Eğer aleyhimize karar verilseydi ve bizde bu karara uymasaydık, sonuç ne olurdu? Radyo ve televizyonlarda demokrasiyi, anayasal düzeni yıkmakla ve bölücülükle suçlanacaktık. TCK. 141-142 ve 146/1 maddeleri uyarınca yargılanmak üzere Devlet Güvenlik Mahkemelerine gönderilecektik. Yargı organlarının kararına uymayanlardan kimlerin hesap soracağını bilmiyorum. Ama, işçiler ve köylülerin anlamlı düşünerek hesap sorma gününü beklemekte olduklarına tanık olmaktayız.." dedi. Çevre halkı grevi, kırsal bölgelerde konulan ilk ve gerçek anlamda bir grev olarak nitelendirmektedir. Ve tüm güçleriyle desteklediklerini bildirmektedirler." (Politika Gazetesi: 4.10.1976)

***

MC. İktidarı ve işveren genel müdürlük, yargı yoluyla grevi durdurma çabalarını sürdürürken; diğer tarafta köylülerin, demokratik kitle örgütlerinin desteğini kırmaya, veya zayıflatmaya yönelmişlerdi. İşveren ekipleri, köylere iyiniyet (!) gezilerine çıkıyorlardı. Yöre halkının sendika ve işçilerden yana desteklerini bildiklerinden "Sendikanın ve işçilerin haklı olduğunu ancak grev için çok acele ettiklerini, oysa ileride binlerce işçi alıncağını, o zaman grev konulsaydı daha etkili olacağı, şimdiyse henüz açılmamış bir işyeri 50-60 işçi için toplu işsözleşmesine oturulmayacağını, işverenin haklı olarak yöredeki işsizlerin bir an önce iş sahibi olması için buranın çabuk bitirilmesinin gerektiğini, böyle giderse işin ve yatırımın duracağını, zararından yöre halkının çekeceğini.." anlatmaya, moral bozmaya çalışıyorlardı.

Hekimhan ilçe sınırları içinde Alevi-Sunni yurttaşlar sayısal eşitliğe yakın. Aralarında mezhep çelişkileri, birkaç yaşlının dışında yok denilebilinir. Herkes birbirine kivre, ortak, dost der. Hatta kız alıp vermeler mevcut. İşveren, mezhep çelişkisinden

de yararlanmak ister, olayı kurnazca işlemeye çalışır.

Sarıkız köyünde Hasan Hüseyin Irgat, bu ayırcalığa karşı o nasırlı elleriyle, yanıklaşan esmer yüzüyle heybetlenir ve "arkadaşlar ben sünniyim, öbürü alevidir. Bunun üstünlüğü ve aşağılığı neresinde? Hepimiz savaşta beraber değil miyiz? Vergiyi verirken ayırcalık gözetiliyor mu? Gurbetçilikte, işçilikte yine birlikte kazma-kürek sallamıyor muyuz? Hastahane kapılarında, devlet daireleri kapılarında beraberce bekleşmiyor muyuz? Neden mezhepten birimizi kayırmıyorlar? Çıkarları sözkonusu olunca hemen mezhepcilik akıllarına geliyor. Peki fakirlere, işçilere, köylülere mezhep gerekli de, neden alevilerin, sünnilerin,yahudilerin, ermenilerin zenginleri bir araya gelip ithalat-ihracat şirketleri ve fabrikaları ortaklıkla kuruyorlar; aralarında din, bölge ve mezhep ayrıcalığı yapmıyorlar? Aynı siyasi partilerde milletvekili oluyorlar da neden mezhepçiliği gündeme getirmiyorlar? Onlar çıkarları için birleşiyorlar da, biz niye birleşemiyoruz- Bu bozgunculuğa gelemeyiz. Hepimizin çıkarları birdir. "İşverene böyle ders verirler.

İşveren, her köyde aynı tepkilerle karşılanıyordu. Oyunları tutmaz. Bu kez başka oyunlara girişirler. MTA (Maden Tetkik Arama Enstitüsü) nü devreye sokmaya çalışırlar. Böylece istenilen maden numunelerini almış olacaklar. Ayrıca MTA'nın iş alanına işçi alımı yoluyla greve olan desteği kırılmış olacaklardı. Grev alanında bulunan ve TDÇİ'lerine ait maden ocakları MTA' ya devredilir. Bu kez MTA yetkilileri köy gezilerine çıkar. Ve: "MTA. burada çalışacak, haylı işçi alacak. İşçileri bu bölgede almak istiyoruz. Amacımız bölgeyi işsizlikten kurtarmaktır" sözleriyle halk kandırmaya çalışılır. Halk bu sözlere de inanmaz.

Sendikanın oluşturduğu köy komiteleri de çalışmalarını sürdürmektedir. Dağların ve tepelerin eteklerinde kar sularının birikintileri vardı. Yolların çamurları, derelerin su taşkınlığı geçişleri zorlaştırıyordu. Sendikanın işverenler gibi arazi cipleri yoktu.Yağışlı ve karlı mevsimin gezileri yaya yapılıyordu. Davulgu, Bahçedamı ve Göğebakan köyleri, sendika komitesinin gezi programındaydı. MTA. ya en çok işçi bu köylerden alınıyordu. Kış ve işyerlerinin kapalı olmasına rağmen işe başlama çağrısı

bile yapılmıştı. Daha önceleri işten attıkları işçileri çağırıyorlardı. Oysa hiçbir yasal hak verilmeden atılmış işçiler...

Sendikanın köy komitesi, Hasançelebi'den hareket etmişti. Ayakkabıları çamurlarla okkalaşmıştı, yol kenarlarındaki taşlarla temizleniyordu. Çok sürmeden aynı ağırlık ve bataklık. Tıpkı düzenin baskı zinciri gibiydi.

Göğebakan köyüne varılmıştı. Gençler damların başında oynuyor,yaşlılar duvar diplerinde hem güneşleniyorlardı, hem askerlik anılarını kaçıncı kez birbirine anlatıyorlardı. Kısa anda kalabalık çoğaldıkça çoğaldı. Türkçe-Kürtçe fısıltılarla gelenlerin kim olduklarını soruyor ve öğrenmeye çalışıyorlardı. Tüm gözler komitedeydi, gelişin nedeninin açıklanmasına geçilmişti. Halkın anlayacağı biçemle anlatılıyordu sorunlar. Grev, kendilerine onur ve övünç vermiş olduğundan daha da dikkatle dinlemeye başlamışlardı.

"Grevin başarıyla devam ettiğini, işverenin ise grevi kırmak için yeni oyunlara giriştiğini" söyleyince, köylülerin yüzleri gülmeye, gözleri parlamaya başladı. Söze karışanlar, yerel fıkralarla işverenin oyunlarını anlatmaya çalışıyorlardı. ve "Komşular, sürüden ayrılan davarı kurt yer. Eğer içinizden çalışmak isteyen varsa, bilsin ki köy başına yıkılır" deniliyordu.

Bahçedamı Köyü, yörenin büyük köylerinden birisiymiş. O kocaman köyde 20-30 ev kalmış. Her taraf harabe, taş yığınları ve baykuşlar... Yazın köyüne gelip yakınlarını ziyaret edenler, evlerin yerlerni gösteriyorlar, yaşlılardan dedelerinin anılarını dinlemek istiyorlar. Ekonomik sıkıntı halkı göçe zorlamış ve harabeye dönen bir köy kalmış orta yerde.

Sendika komitesinin çevresini sarmışlardı. Konuşmalar, tartışmalar boyutlanarak sürüyordu. Orta yaşlı biri içeri girdi. Konuşmaların öncesinden haberi yoktu. konuşmaların ses tonundan etkilenmiş olacak ki "Beg beg bunlar genç kusurlarına bakmayın. Oyumuzu size vereceğiz. Sizden iyisini mi bulacağız. Buralara kadar ağır başınızla gelmişsinz..." konuşmalar kesilmiş ve gülüşmeler başlamıştı.

"Amca ne oyu?" sorulduğunda "Ne bilem siz aday adayı değil misiniz?" diyordu. O dönem 1977 milletvekili genel seçimle-

ri olacaktı. Siyasi partilerde aday adayı olanlar, köyleri geziyor ve delegelerden oy istiyorlardı. Sendikacıları da aday adayı sanmış. Gençler bir pot kırarlar diye söze karışarak yatıştırmaya çalışmış. Kısacası köy kurnazlığıyla her sakala bir tarak...

Köylüler, politikacılardan bıkmışlar ki, gelenlerin kim ve hangi partiden olduğunu sormadan "Tabii sizleri destekliyeceğiz.." yanıtını veriyorlardı. Diyorlardı ki "aynı küllüğün aynı tozları"

Köylü köyünde çay içiliyordu. Çaylar açık olmuştu. Birisi gülerek "Yahu bu çaylar delege çayına benziyor" dedi. Delege çayının nasıl olduğu sorulduğunda "aday seçiminde ilçeye toplanırınız. Aday adayları bizi kahvelere götürürler. Kahveci bulanık çay getirir. Bulanık ve soğuk. Aday adayları "kahveci kardeş çayları tazele" dediğinde onca insanın bardaklarını yıkamadan bulanık suda çalkalatarak bayat ve soğuk çayı doldurur. Seçim bittiğinde delegelerin yüzüne bakan olmaz, kıçımıza bakarak köy yoluna dalarız" diyordu. Gülüşmeler...

Sendikacılar, işverenin yeni oyunlarını MTA'nın çalıştırmak istediği yerin grev alanı içinde olduğunu ayrıntılı açıklıyorlardı.

Sendika, işverenin bu oyunlarını halka anlatmayı sürdürürken; öte yanda yasal girişimlerini de sürdürüyordu. Malatya Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne MTA'nın çalıştırmak istediği işyerinin grev alanı içinde olduğu ve grev sırasında işyerinin devredilemeyeceği bildirilmişti.

Bölge Çalışma Müdürlüğü: 25.3.1977 tarih ve 5157/42-1446 sayılı yazısıyla "Türkiye Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı Hasançelebi demir tesisleri grup başkanlığına bağlı "numune alma ve numune hazırlama" işyerlerinde çalıştırılmakta olan işçiler adına yapmayı düşündüğünüz toplu işsözleşmesi uyuşmazlığı neticesinde grev kararı almış olmanız ve bu grev halen tarafınızdan yürütülmekte bulunduğundan, sendikanızın toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili bulunduğu bu işyerleri sınırları içerisinde "Numune alma ve Numune hazırlama" işlerinde çalışmamaları için MTA. Bölge müdürlüğüne bu konuda gerekli duyurumda bulunulmuştur. Ancak grev hudutlarınız dışında çalışmalarını sürdürebilecekleri de bildiril-

miştir.."

Bölge çalışma müdürlüğü, sendikanın haklılığı ve kararlı direnişi ile MC'nin politik baskıları arasında kalmıştı. Sonuçta Bölge Çalışma müdürü ani tel emriyle görevinden alınarak başka yere sürülür.

Basın, grevin ve baskıların sürekli izleyicisi olmuştu.

"..... Hasançelebi demir tesislerinde Dev. Maden-Sen Sendikasının grevi 206. gününü doldururken, yetkililerin sendika yetkisini düşürmek grevi kırmak için büyük çabalar gösterdiği, bunda başaralı olmayınca şimdi de taktik değiştirdikleri... Şimdi de ülkemizde büyük yararları olan, politikanın çok az girdiği MTA gibi bir kuruluşu yasadışı eylemine ortak etmeye çalışmaktadır. Tesislerin MTA. ya devri ile sendika yetkisiz kalmayacaktır. DİSK üyesi bir sendika olduğumuz için bu tür oyunların içerisine itmek isteyen bakanlığın karşısında şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da yasalarla ve işçilerin, yöre halkının desteğiyle çalışacağız.." (Cumhuriyet Gazetesi 31.3.1977)

Sanayi ve Teknoloji Bakanı, diğer politikacılar MTA'yı sıkıştırıyorlardı. MTA. yetkililerinin yörede edindiği kanıya göre yapılacak çalışmalar üzücü olaylara neden olabilir. Yöre halkı grev kırıcılığı niteliğini taşıyan böyle bir çalışmaya kesin karşıydı. Nitekim işin iç yüzünü bilmeyen bir köylü, çalışacağını söyler. Duyulur, akşam karanlığında topluca evine gidilerek ve "eğer çalışacaksan doğru söyle. Kim çalışacaksa o köyü terk edecektir. Burada yaşayamaz. Sen de çalışmak istiyorsan önce evini göçür, yoksa..." derler. Adam şaşırır, işin içyüzünü öğrenir ve köylülerin yanında yer alır.

***

"En iyi yıldırma içten yıkma" düşüncesiyle işveren, yöredeki bazı işbirlikçileriyle birlikte davranmayı yeğler. İşçilerle ayrı ayrı görüşmeler, işçi evlerini ziyaretler başlar. "Hekimhan ve yöre halkına acıdıklarını, işçilere karşı olmadıklarını, sendikanın tanınmamasının nedeniyse işçi haklarını aramak olmadığını, aşırı solcu olduğu, bölgede olay yaratmak istediği için karşıyız. Eğer işçiler sendikadan ayrılırlarsa her işçiye 60 bin lira ikrami-

ye verilceğini, kadrolu işçi yapılacağı, bu sendikadan ayrıldıktan sonra istedikleri sendikaya üye olmakta serbest olacaklarını" söylerler.

Elbette yetkili sendikadan ayrılmaları, yeniden bir sendikaya üye olmaları demek, grevin otomatikman kırılması demektir.

40 yaşlarından biraz fazla, ayağı sakat olan odacı Hacı Ömer'i çağırırlar. "Bak sakatsın, sonra çalışamayacak durumdasın. Acıyarak aldık. Şimdi grevdesin, grevine bişey olmaz. Sen şu kağıdı imzala, biz de yukarıdakilere diyelim ki çalışanlar var, o zaman grev işini hallederiz. Yoksa işyeri kapanırsa perişan olursun, Ömer efendi. Öyle değil mi?" Ömer de başını sallayarak "Hıhhh öyle."

Bunun üzerine hemen istifa kağıdını Ömer efendinin önüne uzatırlar. Ömer, okur-yazar değildir. Uzatılan kağıda bakmadan "onu sendika yöneticilerine götürün, görsünler, imzala derlerse imzalarım."

İşçi Hakkı'nın çektikleri. Ailesi dinine bağlı ve saf, temiz duygulu bir aile. Herkes kendisinden memnundur. Hakkı'nın babasının yanına giderler. "Bak oğlun grevde, hem de DİSK'in koyduğu bir grev. Grev komünist işi. DİSK de öyle. Yazık değil mi senin o abdestli-namazlı ailene?" diye feodal ve dinsel baskılarını yaparlar.Baskılardan kurtulmayan baba, her gün, her akşam oğlu Hakkı'yı baskı altına alır, grevden ayrılmasını ister.

Oysa Hakkı, Hekimhan'ın yamacındaki kayaları yararak babasının evini yapıyor, aldığı ücretlerini noksansız babasına veriyordu. Herkese saygılı, bilinçli lise mezunu bir genç ve işçi. Grevin amacını, sendikanın, örgütlenmenin amacını anlaşılacak dille babasına, ailesine anlatır. Ama yaşlı ailenin üzerindeki baskılar bitmiyordu. Baba, oğlunu evlatlıktan atmak için şikayette de bulunur. Kendisine sorulur?

-Oğlunun içki, kumar, kadın ilişkileri var mıdır?

-Tövbe haşa... öyle pislikler yok, o yönde çok razıyım.

-Sana, anasına, kardeşlerine veya komşularına karşı nasıl davranıyor?

-Efendim oğlum kız gibi terbiyelidir, hürmetlidir.

Neyinden şikayetçisin?

-Beg beg kominis diyorlar. Ne bilem evde kitap, gazata okuyor, grevde. Bu yüzden hısım akraba bana kızıyorlar.

Saf, temiz duygulu ve inançlarına bağlı babayı öyle kandırmışlardı.

Bir keresinde de oğlunu polise şikayet eder, polis uyduruk gerekçeyle Hakkı'yı karakola alır bir süre sonra bırakıldığında elleri şiş, gözleri mor olarak evine döner. Baba, sonradan anlar ki oğlunun haklılığına, yardımcı olmaya çalışır.

Bir RAZİYE BACI VAR. İşyerinde ilk işçi kadın. Tek başına çalışır, evinin ve çocuklarının geçimini sağlamaya çaba gösterir. İnançlıdır, kararlıdır grevde. Kendisine çeşitli baskılar yapılır, yapılan baskılardan öyle terslenir ki, arkadaşlardan ayrılamayacağını, grevin hak almak için konulduğunu anlatır baskıcılara. Grev konulduğu gün ilk gözcü olmak isteğinde bulunmuştu, ilk grev günü gözcü de olmuştu.

Mevsim kış, kar ve tipi. Ali, çok uzaklardan nöbetini kaçırmamak için DDY istasyonuna gelir. Gizlice yük trenine biner. Tipi nedeniyle tren duraklar. Vakit gece, istasyon sanarak iner. Tren hareket ettiğinde istasyon olmadığını anlayan işçi Ali, tipi ve kar altında yolunu şaşıra şaşıra ve saatlerce sonra grev yerine varır. Arkadaşlarınca elbiseleri değiştirilerek kurutulur, grev çayı içirtilir. Ertesi gün işveren avukatlarıyla gelirler. DİSK'in çok grevi olduğunu, bu nedenle paralarının bittiğini, bundan böyle ücret ödeyemeyeceğini anlatmaya, moral bozmaya çalışırlar. Nöbetçi Ali, azık torbasını açarak yufka sac ekmeğini, çökeleğini çıkarır "Bunları ne sen, ne de DİSK verdi? Evde hanımım kazanıyor, pişiriyor. 10 yıl sürse böyle direniriz." Yanıtını verir.

Hangi işçiyle, köylüyle, gençle, yaşlısıyla konuşulsa alınan yanıt grevin devamı olur. İşveren avukatları bir arkadaşına "Bilader ilk gidişimizde işçiler şapşal idiler. İkinci gidişimizde cin gibiydiler. Şimdiyse hepsi profesör, avukat ve hazır cevaplılar..." diye dert yanarlar.

***

MC.'nin en sadık adamlarından birisi de Malatya Valisi Rıfat Küçüktiryaki idi. Demokratik hukuk kurallarından ve devlet valisi olmaktan çok, mevcut iktidarın en sağ kanadının militanı gibi baskılarını sürdürüyordu. Grev hazırlıkları sırasında ve grev süresince yörenin aydınlarına, demokratik kitle örgütlerine, öğretmenlere, memurlara, köylülere baskı yapmaya başlamıştı.

İlçenin C. Savcısının faili meçhullerce dövülmesi, evinin kurşunlanması, İlçe kaymakamının evinin ve hükümet binasındaki dairesinin taşlanması, grev davasına bakan yargıcın evine patlayıcı madde atılması hep grev süresine rastlıyordu.

"Greve neden katıldınız, desteklediniz?" gerekçesiyle birçok öğretmen hakkında idari soruşturmalar açılmıştı. Günlerce ifadeleri alınıyor ve korkutulmaya çalışılıyordu. TÖB-DER Hekimhan Şube Başkanı Sait Özoğlu, Hekamhan'dan Yozgat'ın Sorgun İlçesinin uzak bir köyüne sürülmüştü. Hem de okulların tatiline çok az zaman kalmasına rağmen.

Grev yerindeki jeepi zorla götürmek isterler, verilmeyince, kaymakamlığa şikayette bulunurlar. Zorun, her şeyi bozacağına inanan işveren, gece saat 02 sıralarında kalkarak zorla jeepi götürmeye çalışırlar. Grev gözcülerinden birisi kendini arabanın önüne atar, engel olmaya çalışır. Gözleri dönmüş işveren temsilcileri, arabanın önüne atılan işçiyi görmezlikten gelerek arabayla üstünden geçmeye çalışırken; diğer gözcü, arkadaşının öleceğini anlar ve jeepin benzin kapağını açarak kibritle ateşlemeye çalışırken, yakınındaki polis, ceketiyle kapağı kapatır ve yangını önler. Taraflar karakola götürülür, kaymakam uyandırılır, olaya el konulur. Grevci işçilerin, direnmekte kararlı oldukları, gerektiğinde ölümle pençeleşmeyi de göze aldıkları görülmüştür.

Sendika yöneticileri ve görevlileri arabayla grev yerine gitmektedir. Yollar dar ve bozuk. Karşıdan jandarma pikabı gelmektedir, yol vermek için arabalarını bir kenara çekerler. Jandarmalar ve komutanı, sendikacıları tanır, arama yapacağını söyler. Mahkeme kararı olmadıkça üstlerini ve arabalarını arat-

mayacaklarını hatırlatırlar. Tartışma çıkar ve sertleşen jandarmalar, kendilerine karşı gelindiğini ileri sürerek şikayette bulunurlar ve soruşturma açılır.

Dağlık yörenin kışı da sert olur. Mevsim kış, havalar MC. iktidarı kadar soğuk ve acımasız. Çadırda barınma olanağı yok olmuş. Grevci işçilerin barınacağı bir barakanın yapımı için Hasançelebi Belediye Başkanlığından bir yer istenilir. Belediye kendi arazisinde baraka için yer verir, tuğlasını, kiremidini de verir ve arabasıyla taşıtır. Köylüler, gençler ve işçiler elbirliğiyle barakanın yapımına yardımcı olurlar. Jandarmanın pikabı gelir, eli tomsonlu ve silahlı askerler çıkar, işçilerin etrafı sarılır, eller tetikte olur. İşveren temsilcileri de yanlarındadır.

"Buraya baraka yapılmaz. Fiilen işgaldir." deniliyordu. Oysa grev için yapılacak barakanın yeri, grev alanının dışında ve belediyeye aitti. Boyu nedeniyle halk arasında ufaklık dedikleri jandarma assubay çavuş, titriyor ve grevci işçilere, sendikacılara gözdağı vermeye çalışıyordu. İşveren temsilcileriyse "Siz grev değil, sınıf mücadelesi yapıyorsunuz." diye kavga çıkması için tahrik ediyorlardı. Jandarma Assubay çavuş: "hepinizi içeri tıkarım" korkutmalarını vurgulayarak sertlik gösteriyordu. Cılız, hasta benizli grev işçisi Süleyman Çarpan'ı göze kestirerek üzerine yürür ve "Ulan işi bırak seni tutuklatırım."

Süleyman sinirli sinirli ve titrek sesiyle "Ben diyerim ki ölem, sen diyen ki hapsederim" yanıtını veriyordu.

Ortamın havası gerginleştikçe gerginleşiyordu. Tartışmaların boyutu büyüyordu. Haber, kısa anda yöre köylere yayılmıştı, grevin çevresindeki tepeler, yollar insanlarla dolmuştu. Sanki kavgaya gelinmişcesine dağınık ve temkinli, ama sinirlilerdi.

Tartışmalar sürerken, Hekimhan yönünden bir askeri pikap çıkageldi. İçinden ilçenin jandarma Asb. Başçavuşu indi. "Kolay gelsin" diyerek işçilere yanaştı ve gülerek sinirleri yatıştırıcı konuşmalar yaptı. Sonra ufaklık denilen Hasançelebi Jandarma assb. Çavuşa gizli birşeyler söyledi. Söyentilere göre, birileri kaymakama haber iletmiş; Kaymakamın haberi olmadan işverenin Hasançelebi jandarma komutanı ile işbirliği yaptığı ortaya çıkmış.

İlçeden gelen jandarmaların komutanı, yörede kalabalıklaşan köylülere "Neye böyle kalabalık geldiniz?" köylüler, ellerindeki sopalarını arkalarına gizlemeye çalışıyor ve "İşverenle sendikanın anlaştıklarını duyduk, hayırlı-uğurlu olmasını dilemeye geldik." yanıtını veriyorlardı.

Baraka yapımı, "GASP" sayılarak dava açılır, ağızceza mahkemesine gönderilir.

Hekimhan Sorgu Hakimliğinin esaş no: 1977/7, karar no: 4977/7 kararıyla sendikanın eğitim uzmanı Mirza Arabacı ve yönetici Süleyman Kırteke'nin Malatya Ağırceza Mahkemesinde yargılanmaları gerekir kararıyla dosyayı Malatya Ağırceza Mahkemesine gönderir. Ağırceza Mahkemesi, olayda "GASP" olmadığına 24.3.1977 gün ve 1977/102 kararıyla beraat verir.

İşverenin idare binası, Hekimhan ilçe merkezindedir. Burada da grev konulmuştu. Grevi kırdırtmak ve grev çadırını kaldırtmak için birilerini bulurlar, Hekimhan Sulh Mahkemesine dava açtırırlar. Mahkeme, 10.11.1976 gün ve 1976/38 D. İş nolu kararıyla "davacı her ne kadar ihtiyati tedbir konulmasını talep etmiş ise de yani iki ay önce çadır kurulmuş olup kurulma işlemi bitmiş olduğundan bu bakımdan asıl dava yol ile halledilmesi gereken ihtiyati tedbir talebinin REDDİNE..." kararı verir.

BASKI... BASKI...

Mevsimin özelliği miydi, yoksulların yazgısı mıydı; doğanın havası dondurucu, politik hava baskıcıydı, böyle bir ortamdı. Erdem Uzunoğlu ve Abbas Çalışkan, pardesülerini başlarına çekmişler, uykusuz, yorgun ve durgunlardı. "Acap N'oldu?" sorulduğunda "Hiç 'le yanıtlıyorlardı. Sendikanın gazetesini dağıtmışlar, bu nedenle jandarma karakoluna alınmışlar. Gecelemişler, akşamlamışlar, tutanaklar düzenlenerek mahkemeye verilmişler. Arkasında Ali Kaleci, Özdemir Temelli, Mustafa Kırıcı, Nadir Becerikli, Ramazan Öztürk adındaki işçiler de gazete dağıtımından dolayı çağırılarak soruşturmaya alınmışlar. Korkutmalar, baskılar etkili olmayınca, bu kez ekmekleriyle oyna-

maya başlanır. 276 S. Yasasının 27 Maddesinde grevdeki işçilerin tüm hakları askıya alındığını belirtirler. İşveren, başlangıcından beri yasalara uymuyorlardı, varsın yasalar böyle yazsın, güçlü olan kazanıyordu....

Havalar soğuk. Evde erkek iş, çoluk-çocuk aş, ev sahibi kira, bakkal borcunu ister. Soğuk, kar, yokluk, sızlanmalar, kavgalar kollektifleşmişti. Dert üstüne dert. İnsanın işleri tersine gitmeye görsün. Terslikler zinciri birbirini izler. Hele emekçinin yazgısını egemenler yazmışsa, yasaları da kendileri çıkarmışsa...

Sabahlayın kapılarını açtıklarında ne görsünler. Kapıya kağıtlar yapıştırılmış. "acaba evde tifo mu, kolera mı var ki..?". Heceleyerek okurlar kağıdı. İşverenin DİVRİĞİ Noterliğinde "İş akitlerinin feshi"ni bildiren ihtarnameymiş.

Böyle baskılara, açlığa alışmışlar işçiler, aldırış etmezler. Yeter ki bulaşıcı hastalık olmasın. İşveren, bugüne dek sanki etli-sütlü yemek mi veriyordu ki, bugün kessin. Varsın bir, bir daha ihtarname çeksin.

Ne var ki, ihtarnamenin gece kapılara yapıştırılmasının nedeni nedir? İlçenin gündüzü yok muydu? Sonra gizlice yapıştıranlar kimlerdi? Bir soru işareti; kararlı direnişin korkusu mu etkili oldu da geceyi seçtiler.

Bitmiyordu baskılar. Hasançelebi Karakol Komutanlığının elinde bir şikayet dilekçesi. Karabük'te verilmiş, bir sürü işlemden sonra Hasançelebi'ye gönderilmiş. Dilekçede tüm işçilerin, sendikacıların isimleri. İşçileri nüfus cüzdanlarıyla çağırıyorlardı.

"Kim sizi greve teşvik etti? Grevde istekli misiniz - İşveren temsilcilerini neden işyerine sokmadınız? Engel olanı biliyor musunuz?" gibi sorular ve korkutmalar. "Grevimiz yasaldır, sürdürmede kararlıyız" yanıtı ve sonucu...

***

Yoksul kentin belediyesi de, başkanı da zorluklar içindedir. Böyle yerlerde kentin dertleri, acıları ve sorunları güncel yaşamın simgesi olur. Bunca derdi ve sorunu ancak kendi belediye başkanlarına anlatabilirler. Başkanlarına anlatsalar da kim dinler.

Mesut Mutlu'yu Hekimhan halkı oylarıyla belediye başkanı yapmış. Hep kent halkının dertlerini dinler, yardımcı olmaya çalışır. Bu nedenle sevilir.

İşveren temsilcileri, Mesut Mutlu'yu sık sık rahatsız etmekte, yatırımın öneminden söz ederek grevin kaldırılmasında yardımcı olmasını istemekteler. Geliş-gidişler, anlatımlar usandırmıştır belediye başkanını. Grevde kimin haklı, kimin haksız olduğunu bildiği içindir ki "Gidin uygarca konuşunuz, karşılıklı anlayışla anlaşınız. Böyle oyunlar ve baskılarla bir yere varılmaz?" diyordu.

Hasançelebi Belediye Başkanı Kasım Doğan, sanki bu baskılardan uzak mıydı? Kasım Doğan, işverene daha sert yanıt veriyordu ve "Gidin anlaşınız, devletsiniz. Devlet böyle kötü oyun içine girerse, halka güven veremezsiniz" diyordu.

Avukat Nazmi Yazgan'ın çilesi daha değişikti. Bir yanda sendikanın davalarını üstlenmişti, bir yanda da köylülerin sorunlarını dert edinmişti. Gazeteci Fikret Otyam:

"Adı Nazmi, Soyadı Yazgan. Görevi Avukat. İşini gücünü bırakıp salt işçilerin grevine sarılmıştır. Neden mi? nedenini şöyle açıklıyor: "Ben bu yörenin çocuğuyum tesadüflerle, babamın memur oluşu nedeniyle okuma olanağını buldum.Eğer babam memur olmasaydı, nereden okuyacaktım? Belki de bugün şu grevci işçilerden birisi de ben olacaktım. İş bulmayan binlerden biri de ben olacaktım. Tesadüflerle elde ettiğim olanağı emekçi sınıf ve tabakaların mutluluğu için kullanmak benim borcumdur." (Cumhuriyet Gazetesi 27.2.1977)

Baskılar öylesine boyutlanarak gelişiyordu ki, Malatya Milletvekili Hakkı Gökçe, yöre halkına ve işçilere yapılan baskıları TBMM'ne götürüyor ve meclis soruşturması istiyordu.

***

Devrimci sendika, bir yanda işçilere ve yöre halkına yapılan baskılara karşı göğüs gererek uğraş verirken; öte yanda işçilerin bilinçlenmesi için sürekli seminerler düzenleniyordu. İşçi sınıfının bilinci doğrultusunda kitaplar, dergiler, broşürler veriliyor, tartışılıyor ve değerlendiriliyordu.

Ayrıca köylülerin bilinçlenmesi yönünde de çalışmalar yürütülüyordu. Böylece işçi ve köylü dayanaşmasının pekişmesine çalışılıyordu. Bir halk deyiminde "Dost acı söyler, ama gerçeği söyler." Elbetteki dostlar gerçeği söyelemek zorundadır. Ancak gerçekler yozlaştırılarak ve bazı olumsuzluklara kılıf yaparak kullanılırsa, işte o zaman üzücü sonuçlar doğurur. Bir eylem veya konunun eleştirmesi yapılırken "Dünya yuvarlaktır, deniz mavidir." şeklinde yuvarlak ve kalıplaşmış sözcüklerle yapılan eleştirilerin tutarlı yanı olmaz. Öncelikle eleştirilecek eylemin koşulları, yerel çelişkiler, sosyal ve ekonomik yapı, sınıfsal bilinç, mevcut yasaların sınırları da gözönünde tutalarak, inceleme ve araştırmalardan sonra elde edilen bilgilerin ışığında karşıtı da getirilerek yapılırsa etkili ve gerçeği yansıtmış olur.

Acıdır ki sayısı oldukça kabarık siyasi düşünce grupları, olaya dar grupçu açıdan bakıyordu. Her grup kendisini işçi sınıfının öz örgütü yerine koyuyor, kendi dediklerinin doğru, karşıtlarının da (revizyonist, oportunist, orta yolcu, pasifist, sağ ya da sol sapmacı hatta hainlik) gibi suçlayıcı kavramların kullanılması, bu tür tartışmalarda işçi ve köylülerin yanında kavga yapılması üzücü olaylara neden oluyordu. Devrimcilerin etkinliğine ve güvenirliğine gölge düşürüyordu. Keza, yeterince bilinçli olmayan işçiler ve köylüler, söylenenlerin hangisinin doğru olduğunu ayırt edemiyorlardı. Nitekim grevci işçilerden Ali Kaleci;

"Bizi eleştirmek için önce bizimle aynı sorumluluğu paylaşmalısınız. Gece-gündüz, kar ve kış demeden KM. lerce yol yürüyerek nöbet tuttuk. Baskılara karşı göğüs gererek direndik. Aç kaldık, parasız kaldık. Hanginiz bizimle beraberdiniz? Ne zaman maaş veya harçlıklarınızdan birkaç kuruş keserek yardımcı oldunuz? Olaylı günlerde ortalıklarda görünmüyordunuz. Genişlikte eleştiriyorsunuz. Üstelik de örgütsel disipline uymadan, karşıdaki faşist güçleri görmezlikten gelerek ve işçilerin birliğini bölecek şekilde eleştiriler yapıyorsunuz. Anlattıklarınızı da zorla kabul ettirmeye çalışıyorsunuz. Anlattıklarınızı kitaplarda okuyoruz, daha sağlıklı oluyor, yansız oluyor. işçi eylemlerini eleştir-

mek için, ayaklar havada değil, eylem birliğini yapmalısınız." diyordu. Dönemin bir noksanlığıydı gençliğin heyecanı ve ivecenliğiydi. Doğrularla yanlışlar ayırtedilmez olmuştu.

Her baskı işçilere yeni deneyimler kazandırıyordu. Kendilerinden yana olmadıklarını, tanımadıklarını sıkı sıkı soruşturmalardan geçiriyor ve ondan sonra grev alanına alıyorlardı. Cumhuriyet Gazetesi'nin köşe yazarı Fikret Oytam da sınavdan geçirilir ve olayı şöyle anlatır: "Kahveye dolmuş, bekliyorlardı beni. Geç kalınca yollara düşmüşler, iyi de ettiler. Yoksa buza, buzlu suya oturmuş arabayı çıkarmak için karanlıkta ve de ayazda, daha çok uğraşırdık. Kibrit kutusu gibi kaldırıp kodular yolun sağına, zira öte yan uçurumdu. Buzlu sular akıyordu dereden, üstelik "grev gözcüsü dikilivermişti karşıma. "Nereye?" beni işverenden sanmıştı zaar. Şöyle bir resim çekeyim dedim. Sordu, soruşturdu kimliğim, sonra rahatladı içi. Üşüdüğümü, bir çayını içmemi söyledi. Israrla, durmadım, sonra sözverdim gelip içeceğim diye, içtim de..." (Cumhuriyet Gazetesi: 27.2.1977)

***

İşveren, çeşitli yol ve yöntemlerle grevi kırdırma, sendikayı yetkisiz kılma çabalarını sürdürüyordu. Ayrıca, sarısendikanın avukatlığını da üstlenmişlerdi.

İş yeri, işkolları yönetmeliğinin 3. sırasında kayıtlı (MADENİLİK) bölümüne girmesine rağmen, bu işkoluyla ilgisi olmayan ve 16. işkolunda kurulu ÇELİK-İŞ (Sağcı sendika) için üye kayıtlarına çalışıyorlardı. Başarı sağlanamıynca ÇELİK-İŞ sendikası için özel araç gönderip sendika yöneticilerini getirttiler, işçileri topladılar.

İşçiler "Gerçekten işçilerden yanaysanız neden işveren sizi özel araçlarıyla getirtiyor, üye kaydına çalışıyor? Sizi bilmeyiz, biz satlık değiliz. Sendikamız DİSK'tir. Çabuk, olay çıkmadan burayı terk ediniz. Sarılara ve vekillerine böyle ders veriliyordu.

Artık Çelik-İş Sendikası ortalıklarda yoktu. İşveren Avukatı, Mahkemede hem işyerinin hem de Çelik-İş Sendikasının avukatlığını yapıyordu. Mahkemede ileri sürdüğü iddialar arasında "İşveren, Çelik-İş Sendikasıyla toplu işsözleşmesini yapmış-

tır. Bir başka sendikayla ikinci sözleşme yapılması yasalara aykırıdır." diyorlardı.

Gülünç bir iddiaydı. Çelik-İş'le yapılan toplu işsözleşmesinin tarihi 1.1.1976, Karabük ve İskenderun Demir Çelik Fabrikasıyla ilgiliydi. Ayrıca, Çelik-İş, işkollarının 16. sırasında kuruluydu. Yine Çelik-İş, işyeri sendikası olması nedeniyle, Hasançelebi'de toplu işsözleşmesinin yapılması için yetki alması gerekmekteydi. Tüm olumsuzluklar ortaya çıkmıştı, ama işveren avukatı, Çelik-İş'i savunmakta kararlıydı. Nitekim Mahkeme yargıcı "Çelik-İş niye mahkemeye gelmiyor, yoksa vekaletnamelerini size mi verdiler" diye sorduğunda "Efendim, bu sendikanın korkusundan gelemiyorlar." sözcüğünü kullanmışlardı. Adı üzerinde "SARISENDİKA..."

İşçi Abuzer, uzun yılların deneyiminden sözediyordu ve:

"Ben 25 yıllık işçiyim. Değişik işyerlerinde, maden ocaklarında, fabrikalarda çalıştım. İşverenin ne zalim, ne kurnaz olduklarını bilirim. Bir fabrikada çalışıyorduk. Sabah işe başlar, gece karanlığına değin çalışırdık. Mesai ve fazla ücret verilmezdi. Sonradan öğrendik ki çocuğumuzun sigortası da yapılmamış. Aramızda "Çalışmayalım, direnelim" kararını aldık. Sözbirliğimiz vardı. Bir de komite oluşturduk, ertesi gün 150 işçi birden işi bıraktık, içeriye kimseyi sokmadık. Polisi, jandarması geldi, kararlılığımızı görünce birşey demeden gittiler. Sonra işveren patron bizi çağırdı ve "bakın hepimiz Türküz, kardeşiz. Gelin vazgeçin, haklarınızı vereceğim. İsterseniz Fabrikayı da size bırakırım." tatlı tatlı anlatıyordu. Ben de "Biz nasıl kardeş oluyoruz. Senin oturduğun evde oturamayız, gittiğin ve gezdiğin yerlerde gezemeyiz. Senin avrat bizim avratla konuşmaz, konuşsalar da birbirinin dilinden anlamazlar. Bizim avratta gübre, sizin avratta parfum kokusu... Yaşamlarımız birbirine zıttır. Bu nasıl kardeşlik oluyur?" dediğimde, gözleri dönmeye, rengi değişmeye başladı. "sizi yöneten ustalarınız var, bu sözler sizin değildir." diyordu.

"Sonra içimizde bazılarını gizlice ayarlayarak "ben Karadenizlileri severim. Gelin şu doğuluları işten atam, yerine hep hemşerilerinizi alayım. Yövmiyelere de zam yapacağım." Böyle

arkadaşlarımı kandırmışlardı. Ertesi gün taş ve sopalarla birbirimize girdik. Kol ve kafalar kırıldı. Jandarma gelip hepimizi toplayıp götürdü. Böylece hepimiz işten atılmıştık. Sonra oyunun içyüzünü anladık, biraraya geldik. Ama iş işten geçmişti, yerimize işçi alınmıştı. Bir de sarısendika getirilmişti.

"Anlamıştık ki işçinin dostu, işverenin güdümündeki sarısendikalar değil, işçilerin denetimindeki devrimci sendikalardır. Anlamıştık ki "İT" derisinden post, sömürücüden dost olmazmış..." (Nisan: 1977)

***

Doğanın aman bilmez yokluğu, karı-kışı-sıcağı ve düzenin insafsız ve amaçlı baskıları karşısında 335 gün direndiler. İşçilerin köylülerin arkasında göbekli ve ağızları pürolu dayıları, ceplerinde paraları yoktu. Dişleri dökük, saçları ak, belleri bükük analar, babalar; gençler ve ayakları çıplak, başları kabak yavruları vardı. Sermayesi, çıkınlarındaki tezek isi kokan yufka ekmekleri, soğanları, çökelekleriydi. Kayıp edecekleri ne olabilirdi? Gelecekleri için 335 gün direndiler. onlar ki kazdıkları dağlar kadar büyük, yararlanamadıkları orman gibi çok, yaptıkları uçaklar kadar hızlı, silah gibi tesirliydiler. Bu nedenle gelecekleri için 335 gün aç-susuz ve baskıya karşı direndiler.

Gökayazı yorgan, buz döşek, taş yastıklarıydı onların.... Çıkarcılar suçluyor, sorumsuzlar eleştiriyordu onları. 335 gün böyle direndiler baskılara, zülme, açlığa ve eleştiriye karşı...

İşveren anlamıştı ki devrimci sendikanın ve işçilerinköylülerin direnişi kırılmayacaktır. İnat ve ısrarlarından dönmeye başladılar. 20.5.1977 tarihli yazısıyla Dev. Maden-Sen'i uzlaşmaya çağırıyorlardı. Bu çağrı, 335 günden beri tanımak istemedikleri sendikaya, işçilere ve köylülerin birlik kararına yapılıyordu:

Belirtilen tarihte buluştular. tartışmalar, eleştiriler, pazarlıklar ve 6.8.1977 günü imzalanan toplu işsözleşmesi.

Dev. Maden-Sen Sendikası, sözleşme ve anlaşmayı şu basın bülteniyle açıklıyordu:

"Ortadoğu ve Avrupa'da bilinen en büyük demir rezervleri-

nin bulunduğu Hasançelebi Demir Çelik Tesislerinde grev vardı. İşveren kesiminin uzlaşmaz tutumu, MC.'nin baskıları, yoksulluk ve daha nice engele karşı 335 gün direndi. İşçiler on bir ay dağ, taş, dost ve düşman herkes devrimci sendikacılığın önderliğindeki işçi sınıfının birliğinin gücüne tanık oldu. Ve bugün bu işyerinde toplu işsözleşmesi bağıtlandı. Madencilik işkolunun en önemli özelliklerinden biri de işyerlerinin daha çok köylük bölgelerde bulunması, işçilerin yarı köylü olması ve işçi köylü dayanışmasının işçi sınıfı mücadelesi açısından büyük önem taşımasıdır. Eğer bugün Hasançelebi'de bir başarı sözkosunu ise bu başarıda Hasançelebi halkının ve Hekimhan yöresi halkının en az sendika kadar, işçiler kadar payı vardır. İşçi sınıfının mücadelesinde işçi-köylü dayanışması açısından Hasançelebi grevi sınıfımız tarihinin en parlak sayfalarından biridir. İşçi sınıfı mücadelesi sabır, kararlılık ve soğukkanlılık isteyen çetin sınavları içerir. Hasançelebi grevimiz bunun belirgin örneklerinden birini ortaya koymuştur. 11 ay sabredilmiştir. Yerli, yabancı, sünni, alevi, Hasançelebi, Hekimhan vs. bölücülüklere karşı kullanmak için çevrilen bütün oyunlara rağmen kararlılık ile direnildi. Hiçbir tahrik amacına ulaşamadı. Soğukkanlılıkla grevin macera değil, kopara kopara alınacak hakların yolu olduğu yaşandı. Anlaşıldı ve anlatıldı.

"Sendikamız Hasançelebi grevinin öyküsünü ve işçi sınıfı mücadelesine katkılarını içeren bir kitapçık çıkaracaktır. Bu kitapçığın içeriği madencilik işkolunda kitle ve sınıf sendikacılığına önemli kilometretaşı olacaktır...

"Dev. Maden-Sen, DİSK üyesi olmanın ve devrimci sendika adına layık olmanın onuru ile çalışmalarını sürdürür. Biz ne sarısendikaların sinsi ve haince oyunlarından yılarız, ne de sözde devrimci geçinen sendikalar gibi sarı sendikalardan geri sözleşmeler imzalayıp bunu "Alayi vala" ile kamuoyuna duyururuz. Bizim gücümüz DİSK ilkeleri ışığında sınıfının mücadelesini veren işçilerin örgütlü birliğinden kaynaklanır ve gerçeklere dayınır. İyi bir toplu işsözleşmesi gücümüzü gösterir, ama işçilerin sınıf olarak kurtuluşu demek değildir. "Dev. Maden-Sen basın bülteni. 15.8.1977 ANKARA)

Demokratik mücadeleyle elde edilen başarı, grevin konulduğu günün heyecanıyla ve yine köylülerin, işçilerin, demokratik kitle örgütlerinin katılımıyla kutlandı, davullar çalındı, oyunlar oynandı. Türküler, marşlar ve de işçi-köylü dayanışmasının başarı zaferiyle...

Dev. Maden-Sen Sendikasının Genel Başkanı Mustafa Tekin "10 Eylül 1976 tarihinde kendi öz toprağınızda sizleri çalıştırmak istemeyen, sizlere baskı, zulüm ve sömürüyü reva gören demir çelik işverenine, bölgeyi faşistleştirmek isteyen MC. iktidarına karşı bilinçli ve kararlı bir mücadele başlattınız. Bu mücadeleye inanarak işçi-köylü dayanışmasını yaşama geçirdiniz. Sonuçta zafer naralarını işçi sınıfı olarak Hasançelebi dağlarında attınız. Zafer işçi sınıfınındır." (Gayretgazetesi: 16.8.1977 Malatya)

Grevin başarıyla sonuçlanması, basında geniş yer alıyordu.

"HEKİMHAN DAĞLARINDA 335 GÜN ÇİÇEKLER AÇTI. Oba Oba, Köy köy, kasaba kasaba gezilip tartışıldı. Kurtuluşun işçi-köylü ittifakından doğacağı bir kez daha ortaya çıktı.

"tarih 10.9.1976. 70bin nüfuslu Hekimhan halkı ayakta. Hasançelebi grevi güncel konu. Konuşuluyor, tartışılıyor. Şafakla birlikte davullarla, zurnalarla binlerce kadınlı erkekli insanın desteğiyle işyerine grev yazısı asıldı. Kurbanlar kesildi....

"..... Bu mücadele tam 335 gün devam etti. Baskı yapıldıkça yöredeki işçi-köylü ittifakı artıyor ve güçleniyordu.

"... Nihayet 335 gün sonra başta yapılması gereken noktaya dönüldü. Ve işveren genel müdürlük uzlaşma çağrısında bulundu. 20.5.1977 de başlayan toplu iş sözleşmesi görüşmeleri aralıklarla 6.8.1977 gününde sonuçlandı.

"....Grev, heyecanla kaldırıldı. 15.8.1977 günü yöre halkının katılmasıyla, davulllarla, zurnalarla kurbanlar kesilerek, milli oyunlar oynanılarak mücadele birliğinin önemi belirtilerek kaldırıldı.

Davullar- zurnalara çalınıyordu. Sesler dağdan dağa yankılanıyordu." (Vatan Gazetesi: 27.8.1977)

Hasançelebi Demir Çelik tesislerindeki grev böyle başladı, 335 gün böyle direnerek başarılarını kanıtladılar kutladılar.Bu kararlı ve inançlı başarılar gelecek başarıların deneyimi olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:
İKİNCİ KEZ GREV KONULUYOR.
"MADENLERİN SÖMÜRÜSÜDE-İŞÇİSİDE SERT OLUR"

İnsanlığın uygarlığı ve gelişimi, madenlerin bulunuşu ve kullanılmasıyla başlar. Günümüzde de uygarlığın ve sanayinin ölçütü madendir, çeliktir. Evinizdeki soba,kömür, buzdolabı, mutfaktaki araç ve gereçler, kapının kolu, inşaattaki demir, bindiğiniz arabalar, trenler, uçaklar, gemiler silahlar, çocuk oyuncakları, kolunuzdaki saat, kulağınızdaki küpe, kolunuzdaki bileziklere varıncaya dek kullandığınız tüm araç ve gereçlerin tümü madenlerden üretilen eşyalardır. Madenler, uygarlığın, sanayinin ve teknolojinin özü, yapısı, varlığıdır. Emperyalistler, böyle önemli sömürü alanını ellerinden tutmak için en sert ve acımasız eylemlere girişirler. Nice ülkeleri yok ederek köleleştirirler. Nice ülkelerin bağımsızlığını ve demokrasisini ayaklar altına alırlar. İnsanlar öldürülür, zindanlara atılır. Şili'de, Bolivya'da Kongo'da ve Güney Amerika'da, Afrika'da, Ortadoğu'da ve daha nice ülkelerde böyle olmuş ve olmaktadır.

Emperyalizmin en sert sömürü ve eylem alanı madencilikte çalışan işçilerin, etkilenmemesi düşünülemez. O maden işçisi ki, yoksul kırsal kesimin yaşam koşulları içinde yüzlerce metre derinliklerde madenleri çıkarmakta, grizu patlamaları, göçükler, zehirli gazlar, oksitler, maden tozları, havasızlık nedeniyle sayısız kurbanlar vermekte; yeraltından çıkardığı madenleri yüzlerce derece sıcaklıkta eriterek gerekli araç ve gereçleri yapmakta. Kullanılmaya hazırlanan araç ve gereçlerin tüm giderleri dahil maloluş fiatlarını, pazardaki satış fiatlarını da bilmektedir. Aradaki korkunç kâr farklarının kimlerin kasasına girdiğini de bilmektedir. Yaşamı pahasına çıkardığı ve işlediği madenlerden yaptığı silahların kendi grevlerinde üzerlerine çevrildiğini, "DANNN... DANNN..." sesleri arasında cansız yere düşen arkadaşlarını da görmektedir. Kendi elleriyle yaptıkları demir kelepçelerin haklı isteklerinde kendi kollarına takıldığını, demir parmaklıklar arkasında zindan yaşamını unutmamaktadır.

Sömürü ve baskıların amansız sert olduğu bu alanda çalışan işçilerin eylemleri de o denli sert ve acımasız olmak zorundadır.

Hasançelebi demir madenlerinde çalışan işçiler de bu acımasız sömürü ağının çemberi içindedir. Sömürüldükçe uyanışlar, uyandıkça da kurtuluş yolları ve direnişleri gündeme gelir. Devrimci sendikalarda örgütlenmeye başlamışlar. Örgütlenmeyi de yeterli görmemişler. Sınıfsal bilinç, örgütsel ve disiplinli olmanın yollarını da aramaya yönelmişler. Karar vermeler, işverenin korkulu rüyası olmuş. tanımak istememişler. engeller, baskılar birbirini izlemiş. O işçi ki bilinciyle ve kararlığıyla engelleri aşmayı bilebilmiş. Örgütsel gücünü gösterebilmiş işverene, MC. İktidarına. İşveren sertleştikçe, işçiler keskinleşmişler, işveren hileye saptıkça işçiler doğruya daha yaklaşmışlar. Üç yıl önceydi, aynı işyerindeki 335 günlük grevleri bu nedene dayanıyordu. Sonuçta işçilerin kararlı ve dirençli savaşımı karşısında boyun eğmişlerdi, kabullenmişlerdi... Bu işverendir, düzen ellerinde, siyasi iktidarlar da ellerinde. Fırsat buldukça devrimcilere, yurtseverlere, aydınlara, devrimci işçilerin sendikalarına ve işçilerin haklı eylemlerine yüklenirler.

***

İlk grev, 10.9.1976 de konulmuştu, 335 gün sürmüştü. Aradan üç yıl gibi bir zaman geçer. İşyeri yetkisini aynı sendika (Dev. Maden-Sen) alır. Yetki alımı işverenin hoşuna gitmiyor, ama işçiler bilinçli ve deneyimlidir. Bilirler kendi sendikalarını.

Dev. Maden-Sen, toplu işsözleşmesi için işveren genel müdürlüğe çağrıda bulunur. Raslantı olacaktır ki yine 2. MC. iktidardadır. Evet Adalet partisi azınlık hükümeti, Milli Selamet ile Milliyetçi Hareket Partisi de destekleyicileridir. Irkçı ve Milliyetçi olarak kurulu bir sendikanın danışmanı da TDÇİ. Genel Müdürlüğüne getirilmiş. Danışmanlığını yaptığı sağcı ve ırkçı sendikayla hemen bir ay içinde anlaşır, işçilerin ücretlerine % 400-500 arası zam yapar. Devrimci Dev. Maden-Sen'le 8 ay görüşmelerini sürdürür ve işçileri yıldırarak istifaya zorlar.

Hasançelebi'de yetkili Dev. Maden-Sen yöneticileri, yatırımın önemini, yöre halkının işsizliğini gözönünde tutarak, genel

müdürlüğün sağcı ve ırkçı sendikaya verdiği zamın aynısını isterler. İşveren Genelmüdürlük "devrimciymiş, demokrasiymiş, anayasaymış beni ilgilendirmez. İşyerimizde siz ve sizin görüşünüzdeki sendikaları söküp atmak, yerine Milliyetçi (!) sendikaları getirtmektir amacımız. Ya siz ya biz.." diyordu.

Siyasi iktidar ve atadığı görevliler, devlet kurumlarını faşistleştirmek, faşist veya sağcı sendikaları güçlendirmek, işçilerin uyanışını ve devrimci mücadelelerini engellemek, demokratik kitle örgütlerini yıldırarak yoketmek için devletin olanaklarını kullanarak ideolojik ve politik mücadeleye girişmişlerdi.

Dev. Maden-Sen, işveren genel müdürlükle anlaşamayınca 18.4.1980 günü grev kararı alır. Yasal işlemler yerine getirilir, gerekli yerlere bildirirler. İşveren ise, grev kararını ciddiye almamaktadır. Artık grev kaçınılmaz olur.

***

Sendikanın genel başkan yardımcısı Süleyman Kırteke'nin Başkanlığında, Avukat Haci Akyol, Genel Yönetim kurulu üyesi Ali Kaleci, Hasan Dudu Hekimhan'a gelirler. Greve katılacak işçilerle toplanırlar. Grev hazırlığı, eğitim, güvenlik, iaşe temin komitelerini oluştururlar. Halkla ilişkiler komitesi, Hekimhan, Hasançelebi ve buralara bağlı tüm köyleri gezmek, çalışmalarını sürdürmek, işçi-köylü dayanışmasını daha da pekiştirmek için çalışırlar.

Grevin nedenlerini Süleyman Kırteke şöyle açıklıyordu:

"Grevimiz ücret anlaşmazlığından çok işverenin ideolojik görüşlerinden doğdu. Bilindiği gibi ülkemiz kapitalist bloka bağlı. Ekonomimiz ve sanayimiz gelişemediğinden dolayı tamamen dışa bağımlı duruma gelmiştir. Emperyalistler, ülkemizi daha çok sömürmek için yerli işbirlikçileriyle klasik burjuva demokrasisini dahi uygulamamaya yönelmişlerdir. Uyanan işçileri ve halk kesimini sindirmek , baskı altında tutmak için ne gerekiyorsa onu yapmaktadırlar. Hele İMF, ülkemizin yöneticileriymiş gibi paramızın değerini düşürmekte, zorunlu ihtiyaç maddelerinin fiatına yüzde yüz ile bin arası zam yaptırmaktadır. Kendi çıkarlarına uygun kalkınma reçetelirini vermekte, bu

reçetelerinde işçi ücretlerine % 50-60 arasında sınırlama getirmektedir. Bu kadarıyla da yetinilmemekte, direktif ve reçetelerin bir işveren temsilcisi tarafından yürütülmesini de öngörmektedir. Bunun sonucudur ki işverenlerin akıl hocası, beyin gücü, planlayıcısı ve temsilcisi olan Turgut Özal tüm yetkilerle görevlendirilmiştir. Bir devlet planlama dairesi müsteşarlığı, borç bulma ve erteleme yetkilisi, paranın değereni düşürme, ihtiyaç maddelerine zam yapma, işçilerle toplu işsözleşmesi imzalama koordinasyonu kurulu başkanığı gibi yetkilerle donatılmıştır. Böylesi önemli yetkiler demokrasiyle yönetilen ülkelerde tek kişide toplanamaz. Tüm yetkiler tek kişide toplanıyorsa o ülkenin demokratik geleceğinden kuşku duyulur.

"İşte uyuşmazlığın nedeni böyle bir zihniyetin sonucu doğdu. IMF'nin reçetesine uyarak işveren durumundaki sorumluların yetkisi ellerinden alınarak bu koordinasyon kuruluna verilmiştir.

"Görülüyor ki amaçları, IMF, OECD ve AET'nin emirleri uyarınca işçilerin, köylülerin, memurların ve tüm çalışanların demokratik hak ve özgürlüklerini yok etmek; bitkisel hayata girmiş, demokrasi ve emekçilerin düşmanı, sermayenin uşağı faşist sendikaları desteklemek ve güçlü kılmakla egemen sınıfın yönetimi ve sömürüsünü pekiştirmek istiyorlar. Ama işçi sınıfı ve tüm çalışanlar buna fırsat vermeyecektir.... Tüm aydınlar, yurtseverler, demokratlar, ilericiler ve işçi sınıfı buna karşı güçbirliği yaparak bu faşist oyunu bozmalı, engel olmalıdır." (Gayret Gazetesi: 10.6.1980 Malatya)

***

"İki yıl önce yaşasın DİSK, Yaşasın Dev. Maden-Sen" sesleri, yeniden 13.6.1980 Cuma günü canlandı Hasançelebi Demir-Çelik Tesislerinde. İnsanlar, insanlar.... Burada bir grev konuluyordu. DİSK üyesi Dev. Maden-Sen sendikasının greviydi. Güneş ışınları tepelerden yeni çıkıyordu ki işyerinin kapısına (BU İŞYERİNDE GREV VAR) bezi asıldı. Kaymakam vekilliğine bakan emniyet amiri, çeşitli nedenlerle ilçe merkezinde davul çalmaya izin vermemişti. Ama, Yaşasın Devrimci İşçilerin Grevi"

diye bağıran, alkışlayan halkın sesi bu boşluğu çoktan dolduruyordu.

"Hekimhan'ın pazarıydı, sokaklar ve işyerlerinin önü tıklım tıklım dolu. Sanki düğün yeriydi. Alkışlar, yaşa sesleri...

Halka "pazar günüydü niye pazara gitmiyorsunuz" diye sorulduğunda "Almanya'dan mı geldiniz yoksa? Pazarda mal alacak ne paramız ne de gücümüz var. Ancak pazarda satılırız..." yanıtını veriyorlardı.

"Artık işyeri grevcilerin denetimindeydi. Binaya giriş-çıkışlar kontrollüydü. Misafirhanede yatanlar, işçilerin sert bakışları arasında valizlerini, eşyalarını toplamışlar ve yavaş yavaş terkediyorlardı...

"TDÇİ. Genel Müdürlüğünün esas çalışma yeri Hasançelebi'deydik. Sanki bir gün öncesinden grev başlamış. İşçilerin gecegündüz demeden hazırlıkları sürmüş. Köy çalışmaları ve ekipleri köyleri taramış, grevin neden ve niçinlerini anlatmış halka.

"Henüz şafak yeni atıyordu, traktör akını ve köylüler... Çok sayıda traktör ve üç bini aşkın insan grev alanında. İki davul ve zurna eşliğinde milli oyunlar, havada sallanan mendiller, marşlar, türküler, şiirlerin yankısı çevreye yayılıyordu. Davulun, işçilerin, köylülerin gür sesi ve Hasançelebi Deresi....

(BU İŞYERİNDE GREV VAR) bezi de işyeri kapısına asılmış. Binlerce insan çalışıyor, oynuyor ve türkü söylüyordu burada.

"İşçiler ücret pusulalarıyla nüfus cüzdanlarını yan yana koyarak havaya kaldırıyorlardı. Ve 'Bu nüfus cüzdanlarımız, yurttaş diye yazılı. Bu da bir tavuğun beslenebileceği kadar ücretlerimizi belirten utanç belgesi. Demek ki bizi, vergi vermek, askere gitmek, bedava çalıştırmak için yurttaş sayıyorlarmış." diyorlardı. Ücret pusulalarında kiminin 3300TL. Kiminin 4700TL. ücret aldıkları yazılıydı. Acı bir yaşam.

"...Grev konulan işyerinin önünde coşkuyla oynayan binlerce köylü ise "Bu nedir yaho? Bizler ilericiyiz, antifaşistiz diye bizi cezalandırmak istiyorlar. Görüşlerimizden dolayı bu zengin madenleri bir türlü çalıştırmak istemiyorlar. Yıllardan beri yatırımı ilerletmiyorlar. Çocuklarımızı okullara bırakmıyorlar. Şehirlerde, sokaklarda serbest gezemiyoruz, ya öldürüyorlar,

veya götürüp işkence ettiriyorlar. Halkı aç bıraktırmak istiyorlar. Bunlar iyi şeyler değil. Devlet ayırım yapmaz. Ayıp. Ayıp..." diyorlardı ve grevci işçilerin yanında olacaklarını belirtiyorlardı.

"Davul çalınıyor ve oynuyorlardı coşkusuyla. Altı çocuk büyüten altmış yaşlarındaki Selver Yıldırım da "Gurbanım, şu ağacın duldasında bir ocak yapın ki aşınızı, ekmeğinizi pişirem" diyordu işçilere.

"Kalabalıktan birkaç kişi taşların üstüne fırlayarak "bak işçi gardaşlarım geçen seneden kalma unumuz, bulgurumuz, buğdayımız var. Bize de size de yeter. Dayanın da... Dayanın... Ha." var gücüyle bağırıyorlardı. Bunlar greve katılmak üzere köylerden gelen Hasan Şahin, Recep Yorulmaz, Mustafa Çam, Hacı Yıldırım adlı köylülerdi.

"İhtiyarlar, kadınlar, gençler, grevci işçiler, davul-zurna ve grev pankartları süslüyordu alanı...

"Ya grevci işçilerden Abo Ahmet Poyraz, grevden birgün önce babası ölmüştü. Tüm acılarını bir kenara iterek grev gömleğini giymiş ve önsıralarda yerini almıştı. "O benim şahsi acımdır. Ama burada işçilerin mücadelesi var. Bu mücadeleden kendimi soyutlayamam. İşçiyim." diyordu o acısıyla ve coşkusuyla.

Grevi ve grevci işçi kardeşlerinin haklı ve onurlu mücadelelerini desteklemek üzere ta Sivas'tan işçiler gelmişti. Belediye işçileri, Doğuş Sondaj işçileri, MTA'nın işçileri gruplar halinde omuz veriyorlardı kardeşlerine.

"Yeraltı Maden-iş Hekimhan Şubesi de bir gurupla devrimci işçi kardeşlerine destek vermek üzere gelmişlerdi. "Haklı grevinizi destekliyoruz" pankartlarını astılar grev alanına. Davulla karşılandılar, kol kola oynadılar kardeşcesine.

"Akşama kadar davullar çalındı. İşşçiler, köylüler, gençler, kadınlar ve sendikacılar elele, omuz omuza oynadılar.

"Evet grevin ilk günü ve coşkusu böyleydi Hasançelebi'de..." (Malatya Gayret Gazetesi: 16.6.1980)

***

Malatya'nın büyük trajlı gazetesi olan GÖRÜŞ GAZETESİ, grev ve Hasançelebi yatırımlarıyla ilgili olarak bir yorum yapı-

yordu:

"İlk bakışta henüz bir üretim işlevi olamayan ve ancak 100 dolayında işçi çalıştıran bir işyerinde grev başlaması kamu oyunu fazla ilgilendirmeyebilir. Ancak aynı grev nedeniyle Malatya'ya yapılacak bir milyar liraya yakın yatırımın gecikebileceği ihtimali gözönünde tutulunca, grev tümüyle Malatya'yı ilgilendiren bir boyut kazanıyor. Hele kurulacak işyerinde 7 bin dolayında işçinin çalışacağı bilinirken ve bu tesis yol açılan grevlerle geçiktirebilinirken, Malatya Kamuoyu çok daha yakından gelişmelere ilgi duymaktadır. Bunun bir de milli ekonomiye katkısı hesaplanırsa, açıklaması burada sayfalar tutar. O zaman Hasançelebi grevine bir başka gözle bakmayı gerektiriyor.

'Kısa adı TDÇİ olan Türkiye Demir Çelik İşletmelerinin ülkemizdeki zengin demir madeni rezervlerinin bulunduğu sahadır Hasançelebi. Malatya'ya bir demir çelik tesisleri kazandırabilecek ve rezerv dikkate alınmadan Sivas'ta kurulmasına karar verilmiş. Hasançelebi'de de demir cevheri hazırlama tesislerinin kuruluşu planlanmıştır.

"1970 yılından ilk olarak yatırımların başladığı Hasançelebi'de içinde bulunduğumuz 1980 de yatırımların bitirilmiş olması planlanmıştır. Ama ne sayılırsa sayılsın, 7 bin dolayında işçinin çalışacağı bu yerde halen 100 işçi bulunmaktadır. Ve bugüne kadar 437 milyon lira dolayında bir yatırım yapılmıştır. Bu yıl bütçesinden ayrılan 968 milyon lira ile tesislerin tamamlanması planlanmışken de işverenin sendika konusundaki katı tutumu işyerinde grev uygulamasını başlatmıştır.

"Önceki 335 günlük grevde, bir maden cevheri nümunesinin incelenmesi için işyerinde nice gecikmelerin olduğu tarafımızdan bilinirken, grevin uzaması ile yatırım açısından doğacak olumsuz gelişmeleri de kolaylıkla tahmin edebiliriz.

"Malatya'nın gündeminin ilk sırasında istihdam sorunu varken ve birçok işsiz yurttaş kahvehane köşelerinde gün geçirip ailesinin geçimini temin edemezken, 7 bin işçi kapasiteli bir işyerinin kurulmasının daha fazla gecikmesine gönlümüz razı olmamaktadır.

"Bu yazımızla şu veya bu şekilde grevi haksız gösterecek bir

düşüncenin telkini gayretinde bulunmadığımızı belirtmek isteriz. Yasal çerçevede elbet ki işçiler gerektiğinde grev haklarını kullanacaklardır. Hatta asıl değinmek istediğimiz, işverenin sendikanın iddia ettiği gibi sadece sendikanın niteliği itibarıyle toplu iş sizleşmesi görüşmelerine yanaşmaması sözkonusu ise, bu hem milli ekonominin her geçen gün kayba uğraması, hem de Malatya'nın çeşitli alanlardaki gelir kaybının vebali bu yetkililerin omuzlarında olacaktır.

"TDÇİ. diğer tesislerinde bir başka sendikaya üye 38 bin dolayındaki işçiye 15- ile 22 bin lira arasında ücretler verirken; Hasançelebi tesislerindeki en az sayıdaki işçiye ortalama 9 bin lira vermeye devam etme tutumundan bizce vazgeçmelidir.

"İşverenin katı tutumundan vazgeçmesi, sendikanın da işçilerin yanısıra Malatya ve ülke ekonomisini gözönünde tutarak bir yaklaşım sağlaması, grevin uzun süre devam etmemesi ve bu büyük yatırımın bir an önce gerçekleşmesi en büyük temennimizdir." (Görüş Gazetesi: 14.6.1980)

***

Demir Çelik tesislerindeki grev 20. gününü dolduruyordu. Sendikanın Genel başkanı Müslüm Şalin, beraberinde hukukçu ve eğitimcilerden oluşan bir ekiple incelemelere gelmişti. Genelbaşkan Müslüm Şahin, grevle ilgili olarak basına ve yöre halkına , işçilere şu açıklamayı yapıyordu:

"Bugün emperyalizm ve onların yerli işbirlikçeleri ülkemiz üzerinde korkunç oyunlar oynuyorlar. IMF, OECD, AET ve NATO'nun ekonomik ve politik baskıları, gün aşırı paramızın değerinin düşürülmesi,yatırımların durdurulması, tüketim mallarına konulan astronomik zamlar, yüzbinlerce ilerici ve demokrat devlet memurunun keyfi ve politik nedenlerle sürülmesi: Malatya, Sivas, Kahramanmaraş, Çorum, Ordu, Yozgat, Erzincan ve diğer illerde olduğu gibi mezhep körüklemesiyle halkın iç savaşa sürüklenmesi, kitle katliamlarına girişilmesi, kahve ve otobüslerin taranması; MTA, Tariş, Ant-Birlik, Çuko-Birlik, Yeniçeltik ve Aşkale Kömür ocakları gibi binlerce fabrika ve işyerlerinin çalışmalardan alıkonulması, yüzbinlerce işçinin

işyerinden atılması, yerlerine eğitilmiş faşist alınması: İşkencelerin giderek kurumlaştırılması oynanılmak istenilen oyunların birer parçasıdır.

İşte Hasançelebi Demir Çelik tesislerinde de aynı oyunu tezgahlıyor. Herkesce bilindiği gibi Hasançelebi'deki demir rezervleri dünyanın sayılı madenlerindendir. Türkiye'nin en büyük maden yatağıdır.

"Böylesine önemli bir işyerinin yatırımının bir an evvel bitirilip üretime geçmesi için sendika olarak tüm olanaklarımızla yardımcı olmaya çalışıyoruz.Ama AP azınlık iktidarı ve onun emrindeki işveren genel müdürlük politik hesap ve çıkarla bu yatırımı durdurtmak amacında. Bunun nedenini kısaca belirtmek gerekirse, siyasi iktidar ve yandaşları demokrasinin kurum ve kurallarına karşıdırlar. Onlar demokrasi adı altında tüm özgürlüklerin kısıldığı, insanların köleleştirildiği bir yönetim özlüyorlar.

"...İşveren genel müdürlükle aramızda anlaşmazlık 18 Nisan tarihinde çıktı. Grev kararını o zaman aldık. Ancak yatırımın önemini gözönünde tutarak grevi uygulamadık. Ve defalarca işvereni uyararak "Diğer sendikaya verdiğiniz zammı bize de uygulayınız." dedik. Önyargıyla ve öyle hareket ediyordu. Zorunlu olarak grevi 13.6.1980 günü uygulamaya koyduk. Biz demokratik yollarla hakkımızı sonuna kadar savunacağız. Şayet siyasi iktidar ve işveren genel müdürlük, bu kurallar dışında başka yol ve yöntemlere başvurmaya kalkarsa, aynı yöntem ve şiddetle karşı koyarak haklarımızı koruyacağımızı iyi hesaplamalıdır.

"Demir Çelik fabrikalarının hammaddesini çok büyük ölçüde karşılayacak bir yatırımı politik hesaplarla durdurmak, ülkenin ekonomik bunalımını gözardı edip milyarlarca dövizle demir ithal etmenin milliyetçilik, yurtseverlikle ilgisi olamaz. Bu, olsa olsa ülkeye ihanettir. Halka ihanettir, sömürüye peşkeş çekmektir.

"Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin amacı bu baskılarla işçileri, köylüleri ve halkı sindirmek, devletin tüm kurumlarında ve işyerlerinde faşist kadroları kurumlaştırmaktır.

"Oysa çağımızda bunun başarıya ulaşmadığı örnekleriyle dünyada görülmüştür. Biz devrimci işçiler olarak, ilerici, demokrat tüm yurtsever halkımızla güçbirliği içinde zorlayıcı olaraklarımızı kullanarak bu oyunu bozacağız.

"Bir kez daha diyoruz ki bağımsızlığımızı ve ekonomimizi büyük ölçüde etkileyecek, ülke ve halk yararına olan bu büyük yatırımı şu çalışma mevsiminde durdurmayınız. Demokratik hak ve özgürlükleri özümleyiniz. Ve uyunuz. Şu iyice bilinmelidir ki bu grev 40 yıl da sürse kararlılıkla sürdüreceğiz." (Görüş Gazetesi: 8.7.1980)

***

Hasançelebi grevi, yöre halkının sorunu olmuştu. Her türlü desteğini esirgemiyorlardı. Bu bağlamda Hekimhan'ın Başkaya, Çanakpınar, Başaksalıcak, Budaklı, Köylüköy, Başkınlık, Akmağara, Bahçedamı, Yukarısaz, Aşağısaz, ve birçok köyün muhtarları bir araya gelirler. Malatya'nın Milletvekillerine, Cumhuriyet Senatosu üyelerine mektup gönderirler. Grevin tamamen yasal olduğunu, bu nedenle grevci işçilerin ve greve destek veren köylülerin yanında olmalarını, destek vermelerini isterler. Mektupları uzun ve ayrıntılıydı. Mektubun son bölümünde:

"... Hekimhan, Hasançelebi ve yöre halkının antifaşist ve ilerici oluşlarından dolayı siyasi iktidar bu madenleri çalıştırmak istemiyor. Yatırımı durdurmakla bizleri açlığa ve işsizliğe terketmek istiyor.

"Siyasi iktidar, bu işyerinde devrimci sendikanın yetkisini düşürüp yerine kendilerine bağlı faşist bir sendikayı getirip yöreyi baskı altında tutmayı amaçlıyor.

"Bizler yörenin köyleri ve halkı olarak yöremizi faşistleştirmemek için devrimci sendikanın ve işçilerin yanında olacağız. Her türlü desteği esirgemeyeceğiz.

"Sizlerin parlamenterler olarak,siyasi iktidarın, ilgili bakanlığın ve TDÇİ. Genel Müdürlüğünün tamamen politik ve faşist baskıları amaçlayan bu tutumu karşısında görevinizi yapmanızı, işçilerin ve halkın yanında olmanızı, Türkiye, Malatya ve yöre halkı için büyük bir önemi olan ve çalışmaları durdurulan bu yatırımın çalışma mevsimini geçirmeden yeniden çalışmaya

geçmesini... Sendikalar arasında politik ayırım yapmadan uzlaşmaya gidilmesi hususunda çabalarınızı bekliyoruz.." (Görüş ve Gayret Gazeteleri: 4.8.1980)

***

Yazar ve Gazeteci Raşit Kısacık, grevi şöyle değerlendiriyordu:

Hekimhan ilçesinin Hasançelebi Bucağındaki maden yüklü dağlarda, şimdi tek bir ses çıkıyor yankılayarak. "Hakkımızı alacağız, grevimiz yıllarca da sürse, sabırla, inançla ve bilinçlice bekleyeceğiz.Hak verilmez alınır"

"Türkiye Demir-Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı Hasançelebi Demir Çelik tesislerinde, Dev. Maden-Sen üyeleri adına toplu işsözleşmesi yapmak istiyor. İşverenin bağımsız Çelik-İş'e verdiği hakları istiyor. Yani yüzde 30-40 zam vermek istiyor işveren. Sendika da tüm girişimleri sonuç vermeyince grev kararı alıp, bunu çok geçmeden uygulamaya koyuyor. Tamamen yasal tamamen bir hak alma grevi bu. "Yıllarca da sürse grevimizi sürdüreceğiz" diyen işçilere köylüler tüm güçleriyle yardım ediyorlar. El ele omuz omuza tek bir ses, tek bir yumruk gibi.

"Maden yüklü dağları delercesine bir davul sesi geliyor kulakları tırmalayan, yürekleri ferahlatan.

"GÜM GÜM GÜMMMM.....

"İşverenin başı hükümetin başı basın toplantısından çok ekran toplantısına çıkıp başlıyor söze: "Grevler ideolojiktir" Çalışma Bakanı arkasından her günkü sözlerini yineliyor." "Grevler ideolojiktir. 274 ve 275 Sayılı yasalar değiştirilmelidir" diyor. Kendi görüşündeki bir sendikaya yüzde 450 zam vereceksin,kendi görüşünde olmadığı için karşı sendikaya da yüzde 130 zam önereceksin. Kabul edilmeyince bu işçilerin grevine "İdeolojik" damgasını vuracaksın. Madenlerin devletleştirilmesine karşı çıkacaksın, sonra da onları günlerini yurtdışında geçirenlere peşkeş çektireceksin. "Türk vatandaşlarının arasında ayırım yapacaksın. İşçilere eşit zam vermeyip, senin görüşüne uymayanları açlığa itmeyle cezalandıracaksın. Hem işçilerin

greve girmesine sen olanak hazırlayacaksın, hem de geriye çekilip "onların grevi " ideolojiktir" diyebileceksin.

"Ama Hasançelebi'nin yiğit maden işçileri bunun bilincinde. Oyunun farkında. Bunun için tüm güçlüklere göğüs gererek grevi başarıyla sürdürüyorlar. Yöre halkı da bunun bilincinde ki kendi içlerinden çıkan bu kardeşlerine her türlü yardımı yapıyor. Akmağara, Başkınık, Köylüköy. Bahçadamı, Aşağısaz, Yukarısaz. Başkavak, Çanakpınar, Basak, Salıcak, Budaklı köyleri sanki kendileri grevdeymiş gibi, en az grevci işçiler kadar mertçe, dürüstçe ve bilinçlice konuyla ilgilenip, uğraşı veriyorlar. Köylü-İşçi desteğinin en güzel örneği veriliyor Hasançelebi'de. Yalnız yukarıda saydığım köyler mi, hemen hemen Hekimhan'ın tüm köylerinde bu birlik ve beraberlik görülüyor. Ne mutlu Dev. Maden-Sen üyelerine ki tüm köylerin desteğini, sevgisini kazanmışlar. Ne mutlu Hekimhan köylülerine ki, oynanmak istenen oyunun farkına hemencecik varıp, bu oyunu bozmak için işçilerle kenetlenmiş savaşım veriyorlar. Evet bu desteği, bu birliği, bu beraberliği görünce "yıllarca da sürse maden işçileri grevlerini dünden daha bilinçli dünden daha azimli yürütür." diyerek, bu yiğit maden işçileri önünde şapka çıkarmak gereğini duyuyoruz. Bu ve daha önceki grevler tüm yörenin bilinçlenmesine katkıda bulunurken; Hasançelebi de Hasançelebi olalı bu tür olaylara daha iyi tanık oluyor." (Görüş Gazetesi: 5.8.1980)

KONUK....KONUK...KONUK...

Malatya-Sivas Demir yolu, grev alanının batısından geçer. Hasançelebi istasyonu, grevin 200 metre yakınındadır. Her tren duruşunda mekik dokunur grevle istasyon arasında. Eli paketli insanlar gelir-gider grevci işçilerin yanına.

"Merhaba dostlar" öpüşmeler ve paketler sunulur grevci işçilere. Sivas Malatya Karayolu, grevin bitişiğinden geçer. "DÜDÜT..DÜDÜT.." sesi gelişin habercisidir. Ani fren ve kapı açılışı grev eylemi gibi sert. Önce tanışma, sonra öpüşmeler... Yol kenarına arka arkaya dizilen arabalar ve grevci işçiler...

Grev çayının tadı başkadır. Demli mi demli. Mis mis kokar işçinin alınteri gibi. Karpuzlar kesilir, meyveler,sebzeler yığılır grevi kulubesinin önüne. Sanki pazar yeri. Teklifsiz alınır, kesilir ve yenilir. Ortaklaşadır yaşam...

Katırla inmiştir dağ yolunda. "eheyy" sesi, köylü kardeşlerinin alışık parolasıdır. Heybesini indirir yere. Peynir ve yoğurdun suyu ıslatmıştır hurcunu. Filtreli sigaralar gevşek olacak ki tabakadaki tütünden sarılır sigaralar. Yaşlı konukların çoğunluğj dinler konuşmaları. "Hıı" der onaylarcasına. "Korkmayın oğul, oğul. Bu günler de geçer." öğüdünü verir işçilere. Karpuz gönderilir köydeki yoldaşlarına..

İşçinin, memurun boş günü cumartesi ve pazardır. O gün konuk olurlar grevci işçilere. Daha da değişik hediyelerle gelirler. Para, gazete, kitap ve benzeri hediyeler... Yufka ekmekle peynir sunulur konuklara. Beraberce yenilir, içilir. Tartışmalar uzun sürer kavak gölgesinde. Arkasından demli çay ve günün keyfi...

Grev komiteleri ayrı ayrı, koordineli çalışırlar gün boyu... "N'olur nolmaz" inancıyla güvenlik komitesi işini zorlaştırmıştır. Kendilerine özgü işaretleriyle farkına varılmadan nöbet değişir...

Grevdeki o sertlikleri ne de çabuk kayıp oluyor. Tatlılaşırlar, sevimleşirler konuklarına. İnsanlığın, demokrasinin ve sosyal adaletin simgesi. Örgüt, disiplin, bilinç ve kararlılığın gerçek kaynağı. Her şey bunlardan öğrenilse, her şeyi bunlar düzenleseler bir daha bozulmaz düzen, insanlık ve toplum....

İşçisi, köylüsü, kıravatlısı, kıravatsızı, boyalısı ve boyasızı konuk olur işçilere. Ayırcalık güdülmeden kaynaşırlar kardeşcesine....

Azaplıktan ırgatlığa, ameleden işçiliğe dönüşmüş adı. Şimdi kendini hazırlıyor demokrasinin, adaletin gerçekleşmesine ve gerçekçi düzene.

Dağların derinliklerinden madeni bulup, silah, uçak, makine, kalem ve benzeri eşyalar yaparak üretken olanlar; niye ağırlıklarıyla bilinçleriyle iktidara istekli olmasınlar ki...

Kuzular, tavuklar kesilir, kazanlar kaynatılır ortaklaşa. Yuf-

ka ekmek ve ağaçların serin gölgesi...

Hasançelebi işçisi "Selam.. Selam.." diyordu hatırlıyanlara, dostlara.

***

Hüseyin Yılmaz, Zonguldak'ta maden işçisidir. Bilinçli ve kararlı bir işçidir. Devrimcidir. İşçilerin örgütlenmesinde katkısı olan bir işçi. Sendikanın işyeri temsilcisidir. Sonraları, faşistlerin kurşunlarına hedef olur ve yaşamını yitirir. Unutulmaz olur arkadaşları arasında. Hasançelebi'de ikinci kez grev konulmuştur. Grevci işçi kardeşlerinin yanına gelme olanağını bulamaz, mektupla yanlarında olmaya çalışır.

"Çalışanla-çalıştıranın başladığı günden beri sınıf çelişkisi gündemdedir. Egemen güçler, kendilerini güçlü ve üstün; çalışanları (Emekçileri) de güçsüz, korkak göstermek için türlü yöntemlere başvururlar. Amaçlarına uygun atasözleri, deyişler, deyimler uydururlar. Örneğin "büyük balık küçük balığı yutar... Bükülmeyen bileği öp.. Kaldıramayacağın taşı kaldırmaya çalışma.." gibisinden. İlk bakışta doğru gelebilir. Oysa bilimsel değerlendirmelerde gerçekçi olmadığını görürüz.

Balık bir hayvandır ve içgüdüleriyle hareket eder. İnsanlar gibi düşünseydi, o zaman deniz veya göllerdeki milyonlarca balık örgütlenir, kendilerini yutmaya çalışan büyük balıklara karşı korunma yöntemlerini bulurlardı. Örgütlü olarak büyük balığın etrafını sararak zararsız duruma getirirlerdi.

Oysaki insanlar düşünen, düşüncelerini yorumlayan, değerlendiren ve karara bağlayarak eyleme geçiren bir canlıdırlar. Emek-sermaye çelişkisinin başladığı günden günümüze değin egemen güçler, kendilerini hep büyük balık, emekçileri de küçük balık gözüyle görmüşlerdir. Emek ve işgüçlerini yutmaya yönelmişlerdir. Bu sömürü ve egemenliklerini sürekli kılmak için emekçileri örgütsüz ve bilinçsiz bırakmaya çalışmışlardır. Örgütsüz ve bilinçsiz eylemlerin sonu yenilgidir. Deneyimler sonucu bugünlere gelinmiştir ki, artık emekçiler sorunların bilincindedir, sınıflarının bilincindedir. Güçlü olmanın örgütle olacağının bilincindedirler. Çağımızda emekçilerin bilinçli ve

örgütlü mücadelelerinin başarıları çoğalmıştır.

İşçi kardeşlerim, sizler de bunun bilincindesiniz. Sizleri küçük görmeye, bölmeye, grevinizi kırmaya çalışanlar çıkacaktır. Sakın ola ki bu oyunlara gelmeyesiniz. Az değil çoksunuz. Güçsüz değil güçlüsünüz. Örgütlü ve disiplinli mücadelenizi yürütünüz. Greviniz yasal haktır, doğal haktır. Hiçbir provakasyona gelmeden, sendikal gücünüzle ve disiplinliliğinizle grevinizi sürdürün, sonuçta başarı sizin olacaktır. Bu inançla grevinizde başarılar diliyorum. Kalbimle yanınızdayım. Olanak bulursam ziyaretinize geleceğim. Bir kez daha sevgi ve başarı dileklerimi tüm işçi kardeşlerime sunuyorum. (Zonguldak)

***

Haci Ali Doğan, Hasançelebi demir tesislerinde işçi olarak çalışıyordu. İlk grevde bulunmuştu. Sonraları kendisiyle hiç ilgisi olmayan bir olay nedeniyle tutuklanmıştı. İkinci grev konulduğunda cezaevindeydi. Greve katılma olanağı yoktu. Ancak mesajıyla yanlarında olacaktı. Ve şu mesajı gönderir:

"İŞÇİ KARDEŞİM: 1. grevi 335 gün birlikte direnerek yürüttük. Şimdi aranızda yokum. Sanıyorum ki orada alınterimin buharı, işgücümün yankısı sizler. Demir parmaklıklar, oradaki baskıların, yokluğun, işkencenin birer halkasıdır. Onlar kırılır ve kalkarsa, güneş tüm çalışanların, üretenlerin alnına doğarsa, işte o ışınlar buraya da yansıyacaktır. Belki de tüm dünyaya...

"Emperyalistler, sömürgeleştirmek istedikleri ülkelere önce ekonomik yardımla girerler. Kendilerinin uzantısı olan tekelci burjuvazi ve işbirlikçilerini yetiştirirler. Bunların aracılığıyla hem ekonomiyi, hem siyasi iktidarları ellerine geçirirler. Devlet bürokrasisini yozlaştırarak güvenilmez duruma sokarlar. Eğitimi çarpıtarak arabesk hale getirirler. İşçilerin, köylülerin ve tüm emekçilerin uyanışını, örgütlenmesini, direnişlerini engellerler. İşçilerin, köylülerin ve tüm emekçilerin uyanışını, örgütlenmesini, direnişlerini engellemek için özgülükleri kısıtlamaya çalışırlar. Baskı yöntemleri uygulanır. Bölge, ırk, mezhep gibi ilkel ayrıcalıkları süslüyerek ve körükleyerek gündeme getirirler.

Aydınlar, demokratlar, ilericiler uyduruk gerekçelerle baskı

altına alınmaya, zindanlarda çürütülmeye başlanır. Bunları da demokrasi ve insan hakları adına yaptıklarını söylerler. Böylece ülkenin yeraltı, yerüstü kaynaklarını, insan gücünü ve emeğini sömürürler.

Vietnam'da, Kamboçya'da, Nikaragua'da, İran'da böyle olmuştur. Güney Amerika ülkelerinde de, daha nice ülkelerde de böyle olmaktadır. Bunları iyi bileceksin, güler yüze, tatlı söze değil; bilincine, disiplinine ve örgütüne güveneceksin.

Kardeşlerim, benim, senin ürettiğin o demir parmaklıkların arkasında yine sen ve ben yatıyoruz. O demir kelepçeler senin ve benim bileklerimize takılıyor. Ben burada, sen orada yokluk içindeyiz...

Bunların niçin ve nedenlerini iyice öğren. İyice öğren ki çağdaş demokrasiyi, insan haklarını ve özgürlüklerini, sosyal adaleti, eştiliği koruyabilesin.

Selam işçiya, köylüye. Selam senden yana olanlara. Selam insanca yaşamı isteyenlere ve bu uğurda uğraş verenlere. " 14 Haziran. 1980 - Hacı Ali Doğan - Hekimhan Tutukevi.)

***

İşçilerin yaşlısı, okur-yazarsızı bile sanki yıllardan beri sendika eğitimcisiymiş gibi sorunlarını, kurtuluş yollarını öyle bilmektedir.

Grevci ve komite başkanı Ali Kaleci "Bu işyerinde devrimci sendikaya üye olduğumuz için işveren genel müdürlük, bizi tanımak istemedi. Devrimci sendikadan istifa edip, faşist sendikalara üye olmamız için zorladılar. Başaramadılar. 335 gün grev yaptık. O zaman asgari ücretler 60 liraydı. Bu sözleşmeyle ücretlerimiz 4500 liraya kadar yükseldi. Yine o zaman bir televizyon 5 bin liraydı. Bir aylık ücretimizle bir televizyon alabiliyorduk. Şimdi bir televizyon 50 bin lira, hiç yemeden, içmeden ancak on bir aylık ücretimizle bir televizyon alınabilmektedir. Bir ton kömür 1200 lira idi. Bir aylık ücretimizle 4 ton kömür alınıyordu. Şimdi bir ton kömür on bin lira. İki buçuk ay çalışacağız ki bir ton kömür alabilelim.... Bu şartlar karşısında zam istedik. İşveren genel müdürlük ise genel müdürlüğe bağlı ve tabanı gi-

derek kayan faşist sendikaya günlük ücretlerine % 400-500 TL. zam yaparken; yine aynı genel müdürlüğe bağlı bizlere 120 lira zam teklifi yapmakta. Aynı işyeri, aynı işçi. Bu ayırım niye? Ayırımın nedeni kafamızın çağdaş oluşu, ilerici oluşu, sendikamızın devrimci oluşudur. Demek ki ayırımı yapan kendileridir." (Gayret Gazetesi 16.6.1980)

59 yaşındaki Mehmet Ali Kurt:

"6 çocuğum var. Doğdum doğalı el kapılarındayım. Fakirlik belimi böyle yaptı. 6 çocuk, ben ve karım etti 8 nüfus. Günde üç öğünde yarımşar yavan ekmek yesek günde on iki, ayda 360 ekmek ve onar liradan 3600 lira. Sırf ekmek parası. Aylık ücretim 4400 lira. Ekmek parasından 800 lira artıyor. Diyelim ki büyüklerimizin sözlerine uyarak et, sebze, meyve yemedik. Zaten yiyemiyoruz. Peki 8 nüfusa elbise, ayakkabı, tuz, sabun ve odun lazım olmayacak mı? Hasta olmayacaklar mı? Bunları neyle alalım? Ben bu parayla geçiniyorum demeye utanıyorum. Bu ücreti verenler utanmıyorlar mı? Artık tek değiliz. Arkamızda sendikamız ve onbinlerce işçi kardeşlerimiz var. Grev benim yeniden doğum günümdür. Sonuna kadar." (Gayret Gazetesi : 25.6.1980)

İşçi Murtaza Kılıç, "İşveren genel müdürlük kendisine bağlı faşsit sendikaya yüzde 400-500 zam veriyor ve devlet batmıyor da, bizlere aynısını verirse mi devlet batıyor. Aslında işveren genel müdürlük ideolojik bir mücadele yapıyor. İşçi sınıfının bilinçlenmesini, devrimci sendikalarda örgütlenmesini engellemeye çalışıyor. Artık, vatan, millet demagojisine karnımız tok. Sosyal adalet varsa hepimize olsun. Hakkımızı alıncıya kadar direneceğiz...

Grev gözcülerinden Mustafa Kırıcı ve Hüseyin Can: "Bu işyeri ve işyerindeki araçlar, gereçler, makineler, ağaçlar emekçilerin emeğiyle, parasıyla sağlanmıştır. Yine emekçilerin, halkın hizmetinde olacak. Grevle üretimi durdurduk ve hakkımızı alıncıya kadar kararlılıkla sürdüreceğiz. Ancak halkın ve emekçilerin yararlanacağı yatırım, araç ve gereçlerinin, makinelerin paslanmaması, çürümemesi için normal bakımını içtenlikle yapıyor ve koruyoruz. Grev alanında bunca meyve ve diğer ağaç var. Bunların ilaçlanmasını, sulanmasını ve korunmasını da yapıyoruz.

"Biz halkın ve emekçilerin yani kendi malımızın düşmanı değiliz. Oysa demokrasi havarileri kesilen ve demokrasiden, kardeşlikten, milli birlikten, bütünlükten, milli servetten ve kaynaklardan sözedenler var. Onlar kişisel çıkarlarını toplumsal çıkarlardan üstün tutarlar. Çıkarları sözkonusu olunca toplumsal çıkarları ayaklar altına alırlar. Kendi çıkarlarından başka birşey düşünmezler. Emekçileri, halkı köle görürler. Onların sevgisi saygısı ve inançları keseleridir. Demokrasinin sınırı, insanılığın onuru keselerinin sınırına kadardır....

".... Politik çıkarlar nedeniyle bu büyük yatırım çalışma mevsiminde durdurulmuş. Araçlar, gereçler, makinalar, paslanmaya, çürümeye terkedilmiş. Biz bakmasak olduğu gibi yok olacak. Kimin kimden yana olduğu görülmektedir. Kimin doğru, kimin yalan söylediği görülmektedir. Bunlar gözleri görmeyen, kulakları duymayan ve elleri iş yapan yurttaş istiyorlar... ne yapalım ki hırsız ev sahibini bastırıyor bu ortamda." (Gayret Gazetesi : 25.6.1980 Malatya)

***

Hasançelebi'de grev yerindeyiz. Grev gözcülerinden birisi Ali Doğan, çobanlık, ırgatlık ve uzun süreden beri de işçilik yapmakta. Hakkını almak için hep direnmiş, dövülmüş, kovulmuş, hapislere girmiş bu yüzden. Yılmamış ve sinmemiş mücadelesinden. "Lo Kürtali" diye takılırlar kendisine. Alışıktır takılmalara...

İşverenin sözü geçince dikleşir, yüz hatları değişir. Bambaşka bir Ali olur ve "İşvereni görünce dur diyeceksin. Hemen sırtını duvara dayayıp, kendini korumaya çalışacaksın. Onların kırk gözü, kırk eli var. Sana yaklaşırlarsa tatlı tatlı dili, hareketli eli, oynak gözleriyle seni soyup soğana çevirirler. Bilesin onları. İşçilerin sigortalarını yapmazlar, ücretlerde kesilen sigorta primlerini yatırmazlar. Kalır keselerine. Abooo" diye içini döküyordu işçi Ali.

Konuşmasını sürdürüyordu işçi Ali:

— Yahu sömürücülerin, çıkarcıların hep gözleri emeğimizde, cebimizde, birşey bulamadıklarından bağırırlar. Yokluğun,

pahalılığın, huzursuzluğun suçunu işçilere ve işçi grevlerine yüklemeye çalışırlar. Yağ, sigara, şu ve bu yokolur. Grev yüzünden yokoldu derler. Sonra hepsi açıkta karaborsadan satılır. Eğer üretilmediyse bunlar nereden çıktı? Niye saklayanları yakalamıyorlar? Birbirine yapışık ortaklıkları var.

İşçi Ali, bir durakliyor, bir konuşuyor. Konuş denildiğinde:

— Memleketin bunca bilimadamını, öğretmenini, avukatını, gazatacisini, işçisini, gencini öldürüyorlar. Hiçbirinin katili bulunmuyor. İşçiler mi, işçi grevi mi, yakalamayın diyor? Cezaevlerinde idamlık katiller kaçırılıyorlar? Beg, bunlar birer oyun... Bizleri de oyuncak sayıyorlar. Köylerde bir söz vardır "İt iti ısırmaz mı." Bunlar da birbirine delme takma....

İşçi Ali'ye soruyoruz, grevle ilgili düşünceleri.

— Biz diyoruz ki, işçiyiz. Biz milyonlarız. O kadar da köylü ve esnaf var. Solucanların gözleri bile açılmış, hakkımızı, insanca yaşamayı istiyoruz. Vay siz misiniz bunu diyen. Şiddet kanunlarını çıkarmaya, işkence yapmaya başladılar. Biz işçiyiz, devrimci sendakaya da üye oluruz, kitap gazata da okuruz. Politikaya ağırlığımızı da koymaya çalışırız.

İşçi Ali, dertliydi, sorunları kendi açısından değerlendiriyordu. Çay üstüne çay yapıyordu, içirtiyordu. Zaman oldukça ilerlemişti. Ayrılmamız gerekiyordu. Bırakmıyordu. Diyordu ki "Yazın, söyleyin, bunlar işçidir, devrimcidir, devrimci sendikanın üyeleridir. Kaybedecekleri yoktur. Eğer ortada kaybolacak varsa onlarındır. Vazgeçin, işçilere baskı yapmaktan, korkutmaktan vazgeçsinler. İşte konuşulanları yazın..." diyordu. (Ağustos/1980 Hasançelebi)

İŞÇİ RECEP....

Hasançelebi grevi 40. gününe giriyordu. Bu süre içinde binlerce kişi uğramıştı grev yerine. Kimileri okuduklarından, kimileri yaşamlarından örnekler vererek işçilerin moral gücünü yükseltmeye çalışıyorlardı. Recep, yıllık izininin birkaç gününü grevci işçilerin yanında geçirmek için Kayseri'den gelmişti. Hediye falan da almamıştı. Sadece iş elbiselerini çantasına koymuş, öyle varmıştı Hasançelebi'ye.

Tren Hasançelebi istasyonunuda durunca çantasını omuzlayarak inmişti. Sabaha üç saat vardı. Bir iki volta attıktan sonra, Makascıya yanaştı. "Ağabey Hasançelebi'ye nereden gidilir." diye sordu. Makasçı, Hasançelebi'de kimlere gideceğini sorunca, önce duraklar gibi olur. Sonra, madenlerde grev var ya, oraya gideceğim." dedi.

Grev yeri, istasyonun 200 metre ötesindeydi. İstasyonla grev yeri arasında Hasançelebi suyu akıyordu. Yazın, derenin suyu bir bebeğin geçebileceği kadar azalırdı. Makasçı, Recep'i odasına aldı. Nereden geldiğini, aç olup olmadığını sordu. Recep, "Tokum" dedi. Birlikte grev yerine gittiler. Yaklaştıklarında Makasçı "Aliii" diye grev gözcülerine seslendi. Grevciler, makascının sesine alışıktırlar. Cevap verdiler. Grevcilere doğru gittiler. Makascıyla Receb'i alıp kulübeye götürdüler. Bir yanda sohbet, bir yanda da tanışma sürüyordu. Grevin demli çayı eksik olmuyordu. Gözcü Hüseyin, karpuz kesiyor ve Recep'e yemek hazırlıyordu. Yemek yenildikten sonra Recep, "arkadaşlar uykusuzum. Bir kestireyim, sonra bol bol konuşuruz" dedi. Battaniyenin üzerine uzandı.

Güneş biraz yükselmişti, diğer grevci işçiler de gelmişlerdi. Ağaçların gölgesinde yemeklerini ve çaylarını hazırlıyorlardı. Birisi Recep'i uyandırdı. Recep kalktı, yüzünü yıkadı ve oradakilerle tanışarak öpüştüler. Kayseri'den geldiğini, özel bir şirkette maden işçisi olduğunu, aynı sendikanın üyeleri olduğunu anlattı. "Size hediye getiremedim, hediyem iş elbiselerimdir." çantasındaki iş elbiselerini çakırdı. "İşte bunları giyip nöbet tutmaya geldim." dedi. Bu kez grevci işçiler sevinçle Recep'i kucakladılar. Sırayla öpüştüler...

Bir yanda yemekler yenildi, çaylar içildi. Sonra bir grup işçiyle Recep birlikte grev alanını, madenlerin bulunduğu dağları, galeri ve sondajları gezdiler. Akşama doğru geldiler. Recep, terlerini sildi, yüzünü yıkadı. İş elbiselerini giydi, grev gömleğini de üste giydi ve nöbet yerine gitti. Ancak fazla nöbet tutmasına grevci işçilerin gönlü razı olmadı. Üç saat kadar nöbette kalmıştı. Zorla alıp getirdiler. Yeniden çay demlendi, karpuzlar kesildi. Recep'in işçilikte zengin deneyimleri vardı. 45 yaşların-

daydı. Yirmi yıldan beri maden ocaklarında çalışıyordu. İşçilerle toplandı, yaşam ve deneyimlerinden örnekler vererek anlatıyordu. "arkadaşlar, işyerinizi gördüm, sizleri de dinledim. Bana göre hepiniz maden işçiliğinde yenisiniz. Yirmi yıldan beri bu maden ocaklarında çalışıyorum. Hem de özel şirketlerin çalıştırdığı maden ocaklarında. Onların melek kılığına nasıl girdiklerini, çıkarlarına dokununca ne zalim olduklarını benim kadar bilemezsiniz. Bakın acı bir hatıramı anlatayım. Evlenmiştim ve iki çocuğum vardı. Babamın tarlası, bağı, bahçesi yoktu. Elin tarlalarını yarıya ekip biçiyordum. Susuz tarlanın nesi olacak. Geçinemiyorduk. Ayrıldım, bir maden ocağına işçi olarak girdim. Maden ocağı ilçeye çok uzaktaydı. İlçede bir ev tuttum, çocuklarımı oraya yerleştirdim. On beş günde bir eve gelip gidiyordum. Ayda 1300 lira ücret alıyordum. Patronumuz sendikalara üye olmazsak ayda bir kalıp sabun, bir kg. şeker, bir paket çay vereceğini söylemişti. Verdi de. Sendikaların çıkarcı ve işçileri sömürdüğünü, bu yüzden karşı olduğunu söylüyordu. 'Böyle bir patron bulunmaz" diyorduk. Galerilerin öyle güvenliği yoktu. Kapıya iki, üç ağaç dikilmiş ve üzerine de birkaç tahta parçasını koymuştu. Hafif bir sallantıda hemen çöküyordu. Güya galerinin iş güvencesiymiş. Biz bişey bilmiyorduk ki. Galerilerden yüzlerce metre derinliklerde maden çıkarıyorduk. Havasızlıktan, tozlardan renklerimiz sapsarıydı. Maden tozları terlerimizle yoğurularak çamura dönüyordu. Günde on-on iki saat böyle çalışmak dile kolay mı? Akşamları yıkanacak su ve banyo yoktu. Öyle yatardık.

Grevci işçilerden Mehmet Ali sözünü keserek" Recep ağabey niye sendikalı olmadınız?" diye sordu.

— Köyden gelmiştik, çevrede binlerce işsiz vardı. Ya patron bizi kovar onları alır korkusuyla sendikalı olamamıştık. İşte patronların koz olarak kullandığı da bu işsizliktir. İşsizler ne kadar çok olursa, patronlar da o kadar az ücretli işçi bulur ve çalıştırır. Sömürünün temeli işsizliğin çoğalması, az ücretle işgücünün sömürülmesidir. Çalıştırdıkları insanlar yaşlandıkça ve işgüçleri azaldıkça, hiçbir hak vermeden onları atar, yerine genç ve üretkenleri alır. Böylece çalışan işçilerle işsizleri karşı

karşıya getirmeye, sömürülerini sürdürmeye çalışırlar.

İşçi Mustafa "ağabey sen anını tamamla, sonra ne oldu?"

— Onu anlatıyordum. Birgün genç bir adam geldi ve sendikacı olduğunu, bizimle görüşmek istediğini söyledi. Biliyorsunuz patronlar, işçileri denetim altında bulundurmak için işçiler arasında çıkarlarına düşkün ve kişiliksizleri bulur, onları önemli noktalara getirir. Onlar aracılığıyla haberler alır. Bizim başımızda patrona sadık çavuşlar vardı. Onların korkusundan sendikaya girmek ve sendikacıyla konuşmak zordu. Ancak sendikacı yemek paydosunda bizimle hem yemek yedi, hem sendika hakkında bilgi verdi. Sendikacı "Patron size 70 lira ücret veriyor. Ayda 2100 lira eder. 800 lirası vergi, sigorta diye kesiliyor. Geriye 1300 lira kalıyor. Oysa sigorta, vergi diye kesilen paralarınızı da yatırmıyorlar, patronun cebinde kalıyor. Tatiliniz, pazarınız, bayramınız ve fazla mesainiz de yine patrona kalıyor. Sendikalı olursanız hem ücretleriniz artacak, hem tatilleriniz olacak. Fazla çalışmalarınızın ücreti olacak. Kaldı ki çoğumuzun sigortası da yoktur." dedi. İnanmadık. Bizi çok seven bir insan, nasıl sigortalarımızı yatırmaz? Sigorta paralarımıza mı muhtaç? Sendikacı; "içinizden birkaç kişiyi seçiniz, benimle gelsinler. Sigortayı araştıralım. Patron sizi değil kârını sever." dedi. Yüz vermedik gitti. Başımızdaki çavuşlar hemen patrona duyurmuşlar. Patron bizi topladı ve "Sizleri çok beğendim. İyi etmişsiniz, o sendikacıya yüz vermemişsiniz. Keşke iyice dövseydiniz." dedi.

Grev çayları meşhurdur, demlidir. Her işçi üç-dört bardak çaya çay demez. Recep güldü: "Daha yeni içtik" dedi. Bir işçi "ağabey, bu dağ başında ya çay ya da sopa ikram edilir. Hangisini beğeniyorsan onu söyle..." Topluca gülüştüler. Recep, bir yandan çayını yudumluyor, bir yandan da sohbetini sürdürüyordu:

— "İzinle eve geldim. Karım kazanda su ısıttı, bir yıkandım. Yıkandım ya maden tozları yağ gibi olmuştu, bir türlü temizlenmiyordu. Akşam yemeğine oturduk. Çocuklar "baba bize et pişirin" diye tutturdular. Evde et yok, alacak paramız da yok. 1300 lirayla 4 nüfusu besliyorduk. Çocuklar yokluğu bilmiyor-

lardı ki, koro halinde ağlamaya başladılar. Evde patlıcan vardı, mutfakta kabuklarıyla ateşte közleme yaptık, elektiriklerin sigortasını gevşeterek karanlıkta çocuklara yedirdik. "Oh baba et ne kadar tatlıymış?" diyerek sevindiler. İşte o zaman çocuklarıma et yedirmeyi istedim. Güçlüydüm, çalışıyordum. Ama çocuklarıma bir lokma et yedirecek parayı bulamıyordum. Düşündüm ve ağladım....

Sarı Süleyman "Ağabey senin gibi çocuklarına et yedirememeyenin sayısı milyonları bulur. Birçokları bayramdan bayrama bile et yiyemiyor." deyince, Recep:

— Bak Süleyman arkadaşım, resmi yetkililerin belirttiğine göre dört milyon işsiz var. Türkiye'de bir kişi çalışır ve ortalama dört nüfusa bakmaktadır. Bu duruma göre 16 milyon insan işsiz. Değil et, ekmek bile bulamayanların sayısı çok. Bir de gizli işsizler dediğimiz mevsimlik iş bulanları dahil edersek varın işsizlerin sayısını düşünün. İşte egemen güçler, bu insanların bilinçlenmesini, örgütlenmesini istemezler, sürekli baskı altında tutmaya çalışırlar. Bunca dış ve iç borç, bunca aralıksız zamlar; buradan sağlanan kâr kimlere dağıtılıyor? Yine yetkililerin belirttiğine göre her yıl 50 milyara yakın vergi kaçırılıyor. Bunu kimler kaçırıyor. Bunları iyice düşünmek ve değerlendirmek gerekir. Düzeni elinde tutan egemen güçler, hep kendi çıkarlarını düşünerek gerekli güvenceli yasaları çıkarırlar.

İşçi Muhsin "Arkadaşlar bırakın ağabeyimiz anılarını bitirsin. Recep ağabey, o sendikacı arkadaşın dedikleri sizi düşündürmedi mi?"

— Düşündürmez olur mu? Çocuklarımın o durumundan sonra hep düşündüm. Gizlice araştırdım, arkadaşlarımla gizli toplantılar yaptık. Sonunda sendikalaşmaya karar verdik. Az değildik, değişik ocaklarda ve fabrikada çalışanların sayısı 130-150 kadardı. İçimizden biri çavuşlara duyurmuş. Çavuşlar da patrona bildirmişler. Birgün baktık ki patronun arabasıyla bir adam geldi. Yemekteydik, çavuşlar hemen bizi topladılar, bir sendikacının geldiğini söylediler. Sevinçle toplandık, alkışladık. Sendikacı açıklamalarda bulundu ve Türkiye'nin en büyük sendikası olan TÜRK-İŞ 'ten olduğunu söyledi. Konuşması biter,

bitmez çavuşlar ayağa kalktılar "hemen bizi üye yaz" dediler. Hepimiz üye olduk ve ödentilerimiz her ay kesilecekti. Sendika temsilcileri de çavuşlar seçildiler. Bunun altında bit yeniği vardı, ama bakalım dedik.

İşçi Cumali "ağabey ne çıkacak. patron sendikacıyı çavuşların başına başçavuş olarak getirmiş. Sarı sendikaların görevidir.

—Zaten TÜRK-İŞ deyince anlamıştık. Bir defa sendika yerleşsin diyorduk. Sendikacılar ikide bir patronun arabasıyla gelip, şantiyede patronla veya şantiye şefiyle içip eğleniyorlardı. Bizim ücretlerimizde, durumumuzda değişiklik olmadı. Bir gün patronun odacısı, patronun sigorta müdürüyle telefonla konuşmasını santralda dinlemiş. Sigorta müdürü diyormuş ki "Hakkınızda şikayet var. İşyerinizde 150 işçi çalıştırıldığı halde, ancak 20 kadar işçinin sigortası varmış. Müfettiş göndereceğim. Ona göre tedbirini al". Odacı bize anlattı. sigorta müfettişlerinin geleceği gün, patron işçilere bir gün ücretli izin verdiğini söylüyor ve bizi düşünüyordu. İşçiler izine çıktılar, işyerinde 15-20 kadar işçi kaldı. Bu olay, hepimizi kuşkulandırdı. Aramızdan iki arkadaş seçtik, işçilerin isim listesini de çıkardık. Kayseri'de iyi bir avukat vardı, bir öğretmenin tanıdığıymış. Öğretmenden bir mektup aldık ve arkadaşları gönderdik. Öğrendik ki yıllardan beri çalışan işçilerin dahi sigortaları yokmuş. Sadece 20 kadar işçinin sigortası varmış. Onlarınki de devamlı değilmiş. ayda on gün kadar çalıştırıldığı gösterilmiş. Kesilen paraların tek kuruşu dahi yatırılmamış. Halbuki her ay ücretlerimizde hem vergi, hem sigorta parası kesiliyordu.

Hamza "Recep Ağabey, sendikacılarınızı çağırıp durumu anlatmadınız mı? Ulan bu nedir demediniz mi?

— Demez olur muyuz? Artık eskisi gibi bilinçsiz değildik, az çok sorup öğreniyorduk. Haber verdik, sendikacılar geldi ve bizlerle toplantı düzenlediler. Sıkıştırdıkça, ne deseler beğenirsiniz? "Burası babanızın çiftliği değil, adam size acımış, işe almış. Dışarıda sizin gibi binlerce insan gelip yalvarıyor ve iş istiyorlar. İsteyen çalışır." deyince bağırdık, çağırdık. Sonra biraz alttan almaya başladı ve "arkadaşlar bugünlerde patronla toplu iş sözleşmesi var. Temsilciniz de bulunacak. Hepsini orada hal-

ledeceğiz. emin olunuz." dedi. Meğer gelişlerinin nedeni toplu işsözleşmesi imiş. Onu da bizden gizliyorlarmış. Sonra gele gele ücretlerimize 5 lira zam gelmiş. asgarı ücret 60 liraydı, beş lira zamla 65 lira olmuş. Zaten patron önceden 70 lira ücret veriyordu. Yine birgün aşçı telaşlı telaşlı dolaşıyordu. Sorduk "bizim" sendikacılarla patron geldi. Akşama kuzu, içki almak için ilçeye araba gönderdi. Herhalde sabahlayacaklar" demişti.

Yemekteydik, sendikacı geldi, karşılıklı konuşuldu ve "arkadaşlar, patron yemeğe ısrar etti, ben de söz verdim." deyince. Hamza adında bir arkadaşımız "patron şu yemeği nasıl ki yemiyorsa; yediği zaman onuru kırılıyorsa, sen de onun yemeğini yememelisin" diye bağırdı. Sendikacı gidince, bir kağıda patronun resmi ve önünde bir kuzu, yanıbaşında sendikacının resmi, önündeki tabakta kemik bulunan bir resim yapıldı ve arabanın ön camına yapıştırıldı. Ertesi gün şantiye şefi küplere binmişti. Birçok arkadaşın işsözleşmesini feshettiler.

Recep, bu sırada çantasından bazı gazeteleri çıkardı ve bazı yerlerini okumaya başladı. "İşverenler işçilerden kestikleri sigorta pirimlerini yatırmamışlar, tam 16 milyar pirim borçları varmış." deniliyordu. Gazeteyi katladı yerine koydu. Konuşmasına devamla:

— Görüyorsunuz vergilerini vermiyorlar, bizden kesilen sigorta pirimlerini yatırmıyorlar. Kaçırdıkları vergi ve pirimler şöyle böyle yılda 80-90 milyarı buluyor. Hazineyi zarara sokuyorlar. Milyarlarca lira kredi alıyorlar, onu da ödemiyorlar. Haklarında bir işlem de yok. Bunların yerine bir işçi veya köylü vergi kaçırsaydı, veya aldığı banka borcunu ödemeseydi acaba ne yapılırdı? Düzeni buna göre değerlendirmek gerekir. Mühür kimdeyse, Süleyman o'dur" deyimi yerindedir. Eğer demokrasi, sosyal adalet, hukuk olacaksa hepimiz için eşit olmalıdır, ayrıcalıklar olmamalıdır.

Topal Ömer, kıvış kıvış ediyordu ve "Recep abey, halen sizi satan o sarısendikada mısınız?" diye sordu.

— "Biz işçiler aramızda durumu değerlendirdik. Ayrılıp, DİSK'e üye olmaya karar verdik. Bu işi dar bir kadro içinde yapıyorduk. Arkadaşlar Ankara'ya gittiler, DİSK üyesi Dev. Ma-

den-Sen'le görüştüler. Dev. Maden-Sen'den bir yetkili geldi ve "arkadaşlar, toplu işsözleşmenizi TÜRK-İŞ yapmış, süresi de var. Eğer bize geçerseniz, haklarınızı ancak direnişle alabileceğiz. Direnişlerde de kovulma, dövülme, ölüm, hapis, gibi herşey olabilir. Bunları göze alıyorsanız biz varız. Biz sendikacılar olarak sizin içinizde olacağız, ama her şey sizin özgücünüzle olacaktır." dediler. Yeniden durum değerlendirmesini yaptık ve topluca noter aracılığıyla eski sendikadan istifa ederek Dev. Maden-Sen'e geçtik. Direndik ve haklarımızı aldık.

Topal Ömer ve Sarı Süleyman birden havaya fırlayarak "Yaşasın DİSK, şincik kurtuldunuz" diyerek seviniyorlardı.

Recep "Arkadaşlar kurtuluş düzen sorunudur. Burada sadece mevcut yönetim içinde yasal haklarımızı alabilecek devrimci bir sendikaya üye olmaktır. Yani devrimci örgütlerin yararı, üyelerini bilinçlendirmektir, demokratik ve ekonomik haklarını savunmaktır."

Güneş batmış, yemekler hazırlanmıştı. Oturdular çimenliğe, yemeklerini yediler, çaylarını içtiler. Yaz geceleri yıldızlar elektirk görevini yapıyordu. Önce saz çaldılar, oynadılar, türküler söylendi. Sonra kucak kucağa yattılar kardeşcesine. Ertesi gün köyleri ve yöreyi görmek istiyordu. Tepelerin yamacına kurulmuş köy evlerine baktı. "ÖFF" diye içini çekti, Anadolu köylerinin hangisinin yaşamı böyle değildir ki? Yüzyıllardan beri aynı yaşam. Toprakla bir edilmiş evlerin bir köşesine hayvanları, diğer köşesine kendileri. Önceleri ümit kaynaklarını ahirete bırakmışlardı, öyle avutuluyorlardı. Ellerinde neleri varsa alınıyordu. Şimdilerde de ahiret umuduna bir de demokrasi umudu eklenmiş, bekleyip durmuşlar. Araştırmadan, incelemeden demokrasi umudu için oy vermişler her konuşana. Değişmemiş yaşamları. Tersine yine çileler, acılar eklenmiş. Gurbetçilik, ırgatçılık, hadisler,rivayetler ve demokrasi nutukları kulak zarlarını patlatmış ve yıkamış beyinlerini. İnanmasalar da zorla inandırılmışlar bu sözlere. El değiştirmiş patronla ağa. Bunca insanın sömürülmesini önlemek için iş aydınlara düşer, bilenlere ve yurtseverlere düşer. Doğru söylemek, kurtuluş yol ve yöntemlerini öğretmek, örgütlenmelerini sağlamak...

Recep, Davulgu Köyünün altındaki maden galerilerinin üzerindeki tepenin başına oturdu. Galeriden metrelerce derinlikten çıkan madenlere baktı. Sonra dönüp köye ve yöreye ve dağlara baktı. Bir "Öff" çekti, sigarasını çıkartıp yaktı. İşçi Murtaza'ya "aya giden, füzeye varıncaya dek neler neler yapmışız, üretmişiz de, halen çocuklarımıza bir lokma et yedirememişiz. Et yerine patlıcan yedirmişiz. Şu işe bakın ki dağları, ovaları yaratacağız, her şeyi üreteceğiz. Hak ve özgürlüklerimizi koruyacak, insanca bir yaşam düzenini yaratacak bir ortama aklımız ermeyecek. Bilmek ve öğrenmek yetmiyor, örgütlü olarak haklarımızı almayı da öğrenmeliyiz.

"Genellikle madenler, kırsal kesimdedir. İşçilerin çoğunluğu da bu kesimden alınır. Sürekli köylerle iç içeyiz. Elimize birkaç lira geçti diye köyde egeminlik kurmaya alışmamalıyız. Onlara da kurtuluş yol ve yöntemlerini, örgütlenmelerini öğretmeliyiz ki birlikte güçlü olalım..."

Recep arkadaşlarıyla böyle konuşa konuşa grev yerine geldiler. Akşama yolcuydu, hazırlanan yemekler birlikte yenildi. Recep "grev bir okuldur, bu okulda toplumsal bilincinizi geliştirmelisiniz, sömürü ve baskılardan kurtuluşun yollarını da aramızda saptamalıyız..." diyordu. Dostça konuştular, öpüşerek ayrıldılar..."(Temmuz-1980)

***

Kimilerine göre Ankara Başkent, kimilerine göre de ülkenin yönetsel beyni. Her gün taşradan değişik taşıtlarla binlerce yolcu gelir Ankaraya. Kimileri iş izlemek, kimileri iş bulmak için. Oteller dolar insanlarla. Parasızların çoğunluğu parklarda, kahvehanelerde sabahlarlar. Bakanlıkların ve TBMM üst düzey yöneticileri, döplomatlar burada otururlar. Savaş ve Barış kararları burada verilir. Yasalar buruda çıkar. İdam kararları burada onaylanır. Grev erteleme, demokratik kitle örgütlerinin kapatılması, memur sürgünleriyle ilgili kararlar da burada alınır ve uygulanır.

Ankara'nın etrafını saran yolsuz, susuz, elektkriksiz, okulsuz ve kanalizasyonsuz gecekondulara bakmayınız. Ankara'nın

göbeğinde lüks oteller ve kulüpler, pavyonlar çoğunlukta. Kumar masalarında yüz milyonlar dolaşır. Dansözler pervane dönerler ortalıkta. Göğüs ve kalçaları büyük rakamlı paralarla süslenir her kıvırışlarında. On milyonları aşan masraf pusulaları işlenir gider hanesine. Düşülür vergilerden...

Lüks oteller, ünlü yerli ve yabacı konuklarla dolar. Şölenler verilir bilinene, bilinmeyene, rütbeliye, rütbesize. Çoğu kez krediler bu şölenlerde tartışılır, kararlaştırılır. Siyasi iktidarların değişimi, parlamenter pazarlıkları ve transferleri de buralarda kararlaştırılır.

Kadillaklarıyla, mersedesleriyle hızlı geçerler yollarda. Göremezler sokaklardaki işsizleri, çöplüklerde gıda toplayanları, hastahane kapılarında ölümü bekleyenleri, sürülenleri, işten atılanları, öldürülenleri. Suçlu aranılır suçsuzlar arasında...

Görmüş geçirmiş bir aydın, yıllar önce "Ankara'da, Bizans ve Osmanlı Entrikaları Avrupa ve Amerakan Emperyalizminin oyunlarıyla yoğrularak demokrasi oluşturmaya ve yutturmaya çalışıyorlar." demişti.

Ankara'nın göbeği. Bakanlıklar, TBMM ve Çankaya birkaçyüz metre ötede. Kavaklıdere ve Hilton sokağının üzerinde TÜRKİYE DEMİR ÇELİK İŞLETMELERİ-HASANÇELEBİ GURUP BAŞKANLIĞI, binası. Üst katından bakıldığında Çankaya, Bakanlıklar ve Türkiye Büyük Millet Meclisi görülür. Biraz sesli konuşulsa gider kulaklarına...

Hasdemir grup başkanlığında, Hasançelebi demir-çelik tesisleriyle ilgili planlar, etüdler, krokiler, harcamalar, atamalar yapılır. Hasançelebi'den gelen dökümanlar burada değerlendirilir. İki milyar ton rezerv; Türkiye Demir Çelik Fabrikalarına yüzyıl hammadde verecek bir yatırım.

Hasdemir Grup Başkanlığı'nın binasında sayısız çalışma odası. Teknik elemanları, daire müdür ve şefleri, memurları asansörle iner ve çıkarlar, işçiler, çalışma saati başlamadan önce gelirler, merdivenleri, koridorları, odaları paspaslarlar. Masalar, telefonlar, kül tablaları, camlar pırıl pırıldır. Sabahın erinden gün aşımına dek kiminin elinde direksiyon, kiminin elinde evrak koşuşuyorlar. Kimilernin elinde çay tepsisi, tele-

fon,telekes, paspas. Daktilolar harıl harıl çalışırlar akşama dek. Vakitleri olmaz bir sigara ve çay içimine. Su iner dizlerine. Yorgunluk ve amirlerinin bağırtıları zongurdatır beyinlerini. Çoğu amirler küçümser, tepeden bakar bu işçilere...

Kiraları, kendi ücretlerinin üç dört katını aşan evlerde oturacak değiller ya. Kendi bütçelerine uygun evleri kilometrelerce uzaktaki gecekondularda bulabilmişler. Üç dört araba değiştirerer gidip gelirler. Çoğu kez parasızlıktan bu yolu yaya teperler. Durakta araba beklemek veya yaya gidip gelmek öyle sakin değildir. Bilinmez katilin kurşunları ve saldırıları. Faili meçhule karışır ölümün.

Bu emekçidir, yazgısını yazanlar yokluk ve çileyle doldurmuşlar. Çalışma süresinin çilesine, yol çilesi eklenir işçinin sırtına, varır eve. Bitkindir, yorgundur. Kendisini zor atar çakşamış divana. Etrafını çocukları sarar. "Baba karpuz, baba armut, üzüm, ayakkabı, pantolon, eteklik ve oyuncak..." İsteklerini ağlaşarak pekiştirirler. Çocukların bu insancıl ve haklı istemleri birer kurşun gibi saplanır işçi babanın kalbine. Bir ölü gibi yığılır divana. Medet bekler bir yardımcısından.

Çat diye kapı açılır, girer içeri işçinin karısı. "Ohh" çeker kendi kendine. Allah senden razı olsun kız avrat. Nereden yetiştin?" diyecekti. Karısı sinirli sinirli "herif ev sahibi geldi, ya çıkın ya kirayı artırın diyor. Bakkal da eski borcunuzu ödemezseniz, alış veriş yok diyor. Ne yaparsan yap, çektiğim rezillik yeter. Ben el karıları gibi senden et, sebze, meyve, tavuk, kürklü manto istemiyem. Dudaklarıma, tırnaklarıma boya, cila istemiyem, bu yamalı entarim bana yeter." der ve ağlamaklı dışarı çıkar.

İşçi baba, bir aralık karısını ve çocuklarını korkuyla susturmayı düşünür. Baskıyla insanlar susturulsaydı, siyasi iktidar sustururdu. Bunun temelinde ekonomik nedenler yatıyor bilinciyle kıramadı kimsenin kalbini. Bitkisel hayata girercesine boydan boya uzandı divana.

İşyerinin yorgunluğu, amirlerinin aşağılaması ve emirleri, yol çilesi, çocuklarının ve karısının haklı istek ve sitemleri, siyasi iktidarın demokrasiyi ve anayasal düzeni kurtarma bildirileri ve demeçleri birbirine karıştı, beyni zongurduyordu...

İşveren genel müdürlüğün, sendikanın isteklerine karşı söylediği "Anayasaymış, babayasaymış, demokrasiymiş, işçiymiş beni ırgalamaz. Ya siz, ya biz" sözlerini hatırladı. Çözüm ve çıkış yollarını arıyordu kafasında. Erkenden işine gitmezse, belki işinden de olacaktı, fırça yiyecekti.

İşçi babanın karısı, çocuklarının yatağına uzanmıştı. Dört kişi sığmıyordu yatağa. O da uyuyamıyordu. "Kocamın içkisi, kumarı, giyimi, kuşamı, kötü alışkanlıkları yoktur. Onun elinde ne var ki. Kazandığını evine harcıyor. Niye üzdüm. Acaba bir iş bulsam, ben de çalışsam" diyordu kendi kendine.

Ama milyonlarca işsiz vardı, işi nerede bulacaktı ki.

İşçi baba, nedenlerini araştırmaya yönelir, okur, dinler ve de bilir ki bu iş düzen işidir.

Sendikaları, toplu işsözleşmesi için ilgili genel müdürlüğe çağrıda bulunmuştu. Genel müdürlük, devrimci sendikayla pazarlığa oturmak istemez, genel müdürlüğe bağlı Hasançelebi'deki işyerinde işçiler greve gitmişlerdi. Aynı sendika, Ankara'daki grup başkanlığı işyerinde de yetkiliydi. Aynı yerde de grev kararını alırlar. 13.6.1980 günü, sabahın erinde grup başkanvekilliği işyeri kapısına "BU İŞYERİNDE GREV VAR" bezini asarlar. Bahçeye grev çadırını kurarlar, kazanlar kaynatılır ortaklaşa. Durur direksiyonlar, telefonlar, teleksler, paspaslar, daktilolar ve çay tepsileri.

Kavaklıdere ve Bülten sokak, trafiğin yoğun olduğu cadde ve semttir. Binlerce araba geçer grev çadırının önünden. Kimisi kinle, kimisi sevinç ve onurla bakar grevci işçilere.

Gazeteler, ilanları kesilir korkusuyla yazmaz grevin ve işçilerin haklılığını, işverenin haksızlığını. Siyasi partiler de, ithalatçı ve ihracatçı patronların korkusundan eğilmezler işçi sorunlarına. Düzenin kuralları öyleydi.

Bu işçidir, üreten ve yaratandır. Durmaz okur ve araştırır, bilinç düzeyini geliştirmeye çalışır." O haktan, halktan, demokrasiden, işçi ve köylüden yana" duydukları sözler, kar gibi erir belleklerinde, inanası olmaz böyle sözlere. O elleri öpülesi bacılar, grev gömleklerini giydiklerinde haşin oluyorlardı. O can incitmez elleri, sanki üçkağıtçıların, istifçilerin ve düzen cambaz-

larının başına birer demir yumruktu...

Kimilerini coşturuyordu bu onurlu mücadele. "Vur bacım, vur kardeşim. Vur yumruğunu şu köhne düzene. Vur ki karanlıklar çıka aydınlığa..." diyor ve grevci işçileri selamliyorlardı. Grev ve Ankara'nın göbeği...

***

Grev, 90. gününe yaklaşıyordu. Ülke genelinde bir uyanış başlamıştı. Köylü hak ve özgürlük istiyor. İşçi hak ve özgürlük istiyor. Gençler de istiyordu. İnsanca bir yaşam ve insan hakları, özgürlükleri gündemin ön sırasındaydı. Toplumsal uyanış, korkutuyordu egemen güçleri. Kapalı kapılar arkasında, belki de Avrupa'larda ve Amerika'larda pazarlıklar yapılıyordu. Toplumsal uyanışın durdurulmasını, denetim altına alınmasını istiyorlardı.

11 Eylül 1980 Perşembe. Ankara'nın sıcağı giderek etkisini yumuşak sonbahar havasına bırakıyordu. Güneş aşacak şekilde tepelere yanaşmıştı. Saat 17.30 idi. Grevci işçiler, akşam yemeklerinin, çaylarının hazırlığına dalmışlardı. Köşe başlarında ve belirli noktalarda polis ve asker nöbet tutuyordu. Bakanlıklar, TBMM Çankaya ve elçiliklerin bulunduğu semt yollarına, Kızılay, Kavaklıdere yollarından tank sesleri gelmeye başlamıştı. Giderek askeri birlikler ve tank sayıları artıyordu.

(S), içeride akşamın hazırlığını yapıyordu. Gürültüleri duydu ve dışarı çıktı. Grev çadırının önünde bekleyen arkadaşlarına dikkatle baktı. Sonra "Bu neyin nesi." diye sordu. Arkadaşları, omuz silkerek "HİÇ" anlamında yanıt verdiler.

Güneş batımıştı, elektrikler yolları aydınlatıyordu. Nöbetçi askerlerin sayısı hayli artmıştı. Köşe başlarında tanklar parkedercesine duruyorlardı.

(R), tankların paletlerine, eksozdan çıkan dumanlara, üzerindeki tüfeklere baktı. İçini çekerek "Bunların madenlerini biz işçiler dağlardan ve yüzlerce metre derinliklerden çıkardık. Yüzlerce derece sıcaklıkta biz işçiler erittik. Biz bu tankları yaptık. Ne zekamız, gücümüz varmış." dedi kendi kendine.

(S), yemekte duramadı. "Yaho bu tank ve askerler hayra ala-

met değil ya acaba neyin nesi?" sormaya başladı. Kendi aralarında gülüştüler. "Yaho sen ince eğirip sık dokuyorsun. Ne olacak, her zaman yaşadığımız, gördüğümüz şeyler. Zaten sıkıyönetim var." dediler. Çaylarını yenilediler. Belirtilmiyordu, ama herkeste bir kuşku vardı.

Akşam haber bültenlerini dikkatle dinlediler. En ufak bir belirti yoktu. Başbakan Süleyman Demirel'in demeci özenle veriliyordu. Demirel "1979 Ekiminde hiçbir şey yoktu. Şimdi ülkenin herşeyi var. Şekeri var, tuzu var, gazı var. Şimdi nesi varsa, kışın ossu olacak. Kömürü olacak, Ecevit demiş ki "düdük öter, oyun biter." nesi varsa arkasına goymasın..." diyordu. Suçlamalar gırla gidiyordu...

O gece nöbetçi sayısını artırdılar, uyuyan olmadı. Dikkatle izliyorlardı gelişmeleri, Gece yarısını geçmişlerdi ki tank sayısı hızla arttı. Bazı noktalara toplar yerleştirildi. Mihferli askerler ateşe hazır durumda yol boylarında, belirli noktalarda mevzileniyorlardı.

Grevci işçilerden bir bölümü çadırda radyoyu dinlemekle görevlendirilir. Her olasılık düşünülerek saklanılacak bişeylerini binaya götürerek saklamaya çalışıyorlardı.

12 Eylül 1980 Cuma sabahı saat 05 idi. Radyo "DİKKAT DİKKAT... BURASI TÜRKİYE RADYOLARI. TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ YÖNETİME EL KOYDU." bildirisini yayınlamaya başlamıştı. Askerlere komuta eden bir subayın, elindeki telsizle grev çadırına doğru geldiği görüldü ve "Lütfen içeri girin. İkinci bir emre kadar dışarı çıkmayınız." uyarısında bulundu. Uyarıya uyularak çadırlara girildi.

(S), Ben size demedim mi bişeyler var." kimi işçiler, yayınlanan bildirilerin içeriğine göre olumlu düşüncede, kimileri de "VUR ABALIYA" deyimini hatırlayarak suskunluk içindeydiler.

(M), "Arkadaşlar, silahlı kuvvetlerin yönetime el koyacağı beklenen bir olaydı. Herhalde halkı bölenleri, kitle katliamlarına girenleri, devlet dairelerini işgal ettirenleri, ağır dış ve iç borç yaptıranları, bunca işten atma ve sürgün yaptıranları bırakıp bizleri suçlayacak değiller. İyi olur kanısındayım."

(Y), yerinde duramadı, havaya fırladı; sonra çadırın kapısından dışarı baktı. Yavaşça "akıllı ol akıllı... Bunca okudun, gördün ve yıllarca yazıyorlar. Bu düzen sorunudur. Şimdi mevcut demokrasiyi de askıya alacaklar. Toplumsal uyanışı bastırmak için "VUR ABALIYA - VER ZENGİNE..."

Uçaklar ses duvarlarını aşarak Ankara üzerinde uçuşlarını sürdürüyorlardı. Binaların camları zangır zangır ediyordu. Sokaklarda jiplerle "İkinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur." anonsu yapılıyordu.

(S), nin sinirleri giderek bozulmaya, kendi kendini denetleyemez duruma geldi. "Arkadaşlar, grevle ilgili yazılarımızı, pankartlarımızı ve çadırı kaldırmak isterlerse karşı koyacağız, söktürmeyeceğiz." dedi.

(Y), "Arkadaşlar, şu anda anlatacaklarıma ne zaman, ne de ortam yeterli. Kısa ve öz olarak, (S) arkadaşımın dedikleri elbet geçerli ve yapmamız gerekendir. Ancak, grevimizi kırmaya çalışan olsaydı, doğruydu. Oysa durum bizi aşan bir noktaya gelmiştir. Biz burada bir avuç insanız. Eğer ülke genelinde örgütlü ve topluca bir direniş olsaydı elbet en doğrusu karşı koymaktı. Ne var ki iş öyle değildir. Silahlı Kuvvetler tümden yönetime el koymuşlar. Darbeye tüm işçi sendikaları karşı çıkarsa, işçiler de katılırsa elbette bizim de katılmamız gerekir. Öyle bir görünüm yoktur. Öyleyse akıllıca hareket etmek zorundayız. Bizi toplayabilirler. Bizi kimlerin tahrik ettiğini sorarak sendikamızı, yöneticilerimizi, arkadaşlarımızı suçlu bulmaya çalışabilirler. Oysa grevin yasal hakkımız olduğunu, birlikte karar verdiğimizi biliyoruz. Ayrıca üzerlerinizde sendika yöneticilerinin ve arkadaşların adresleri varsa ya yırtın, ya da iyice saklayınız. Sorulacak sorulara kısa ve öz yanıt veriniz. Birbirimizle bağlantılı olalım." dedi.

Ortalık iyice aydınlanmıştı. Neredeyse güneş doğacaktı. Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı bildirisi radyolarda ve televizyonlarda okunmaya başlandı. Bildiride:

"1) Siyasi parti faaliyetleri yasaklanmıştır. Parti bina ve tesisleri Sıkıyönetim ve Garnizon Komutanlıklarınca emniyet ve kontrol altına alınacaktır.

2) Kamu düzeni ve genel asayiş gereği olarak DİSK, MİSK ve bunlara bağlı sendikaların faaliyetleri durdurulmuştur. Bu kuruluşların yöneticileri Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına alınmıştır." deniliyordu. Haberin burasında soğuk su dökülmüş gibi oldular. Göz göze bakıştılar.

(M), kafasını hafifçe grev çadırından dışarı çıkardı ve askerlere baktı. Bir subay elindeki telsizle ve birkaç askerle birlikte grev çadırına doğru yürümeye başlamıştı. (M) kafasını içeri çekti ve "arkadaşlar buraya geliyorlar. Konuştuğumuz gibi akıllıca davranalım." dedi.

Subay ve askerler grev alanına girdiler, çadıra yaklaştılar. Grevci işçiler de çadırdan dışarı çıktılar. Her zamanki gibi davrandılar. Subay: "Arkadaşlar, Milli Güvenlik Konseyinin emri, şu grevle ilgili yazıları, pankartları indirmenizi rica ediyorum." dedi.

Grevci işçiler, yeniden bakıştılar, pankartlara baktılar. Subay "Lütfen bize yardımcı olunuz" ricasını tekrarladı. "Olur" denilerek önce, "BU İŞYERİNDE GREV VAR" bezi indirildi. İndirilirken elleri titriyor, gözleri yaşarıyordu işçilerin. Özenle ve yırtmadan indirdiler. Sonra grevle ilgili diğer araç ve gereçleri, pankartları indirerek içeri aldılar. İşçiler sakin görünmeye çalışıyorlardı. Ama sinirlilik ve üzüntü yüz hatlarında belirginleşiyordu. Bunu anlayan subay, "Teşekkür ederim. Bir ihtiyacınız varsa yardımcı olalım." diyordu.

(S), Birşeyler diyecekti, arkadaşlarının gözlerine baktı ve sonra yutkunarak "Yok efendim." demekle yetindi.

Grev yerinde o gün görevi olmayanlar evlerindeydiler. Akşamdan başlayan tank ve araba gürültülerine alışık olduklarından bir başkalık sezmemişlerdi. (D), yatakta kafasındaki sorunlarla sabaha dek uğraşıyordu. Giderek artan tank ve araba sesleri nedeniyle ikide bir pencereye gidiyor, yola bakıyordu. Benzemiyordu diğer gecelere. bir anormallik görülüyordu. Saatine baktı, saat 03 idi. Radyonun düğmesini çevirdi, bir değişiklik yoktu. Yeniden yatağına uzandı. ikide bir kalkış ve dönüşleri karısının uykusunu kaçırmıştı. Bu yüzden kendisine çıkıştı.

(D), Ne kızıyon, dışarı baksana. Bu gece bir değişiklik var"

dedi. Karısı eliyle dürttü ve "herif, sanki diğer gece ve gündüzler normal de, bu gece mi anormal. Yat, yarın nöbetin var." dediyse de (D), duramıyordu. Kuşkuları artıyordu, ikide bir kalkıp pencereden dışarı bakıyordu. Bir aralık radyonun düğmesini yine çevirdi. Sanki içine dalmıştı. "Silahlı Kuvvetler yönetime el koydu." cümlesini duyar duymaz, havaya fırladı, elektriğin düğmesini çevirdi ve saatine baktı. Saat 05.30 idi.

— Kız ben sana demedim mi bu gece bir anormallık var. Baksana ordu yönetime el koymuş. Olacağı belliydi.

Karısı da kalktı, giyindi. Kocasının yanına oturdu. Radyoyu dinlemeye başladılar.

(D) nın karısı "N'olacak, seni işten atarlarsa perişan oluruz. Hiçbir şeyimiz yok, Tüm umudumuz senin maaşın. N'olacak halimiz." dedi.

(D), "Daha iyi ya. Hiç olmazsa gözümüz geride kalmaz. Nerde sabah, orada akşam ederiz." diyordu. Karısı sözünü keserek "Elimizi atacak dalımız yok. Çocuklarım perişan olur" sözlerini aralıksız tekrar ediyordu. Kocası aldırış etmeden bir yandan radyoyu dinlerken öbür yandan karısını teselliye çalışıyordu. Birlikte pencerenin önüne gittiler, dışarıya baktılar. Tanklar ağırdan ağırdan yolların kenarlarına parkedercesine mevzileniyorlardı. Üzerlerinde otomatik silahlar, bereli askerler. Havada uçak sesleri ve şafağın belirtileri...

(D), içini çekerek "Kız avrat, bu tankları, silahları, uçakları, topları biz işçiler yaptık. Madenlerini de biz işçiler dağların altından çıkararak fabrikalarda erittik. Ne güç, ne zekamız varmış." deyince, karısı yine telaşlı telaşlı "Zeka da zekaymış. Bunları yapan zeka, kendi başını sokacak bir ev de yapardı. El kapılarında ölüyoruz." dedi.

(D), "O yanlış zekamızdan değil, meseleyi iyice bilmediğimizden, biz emekçilerin işgücü vardır. Onu çalıştırır ve satarız. Yani senin anlayacağın bu bir sınıf meselesidir. Biz çalışanlara emekçi denir. Çalışanların ürettiğini, yarattığını kendi denetimlerine alanlar, ihracatı, ithalatı ellerinde tutanlara da sermaye sınıfı denir. Bir de bu işleri yürüten bir mekanizma var, ona da devlet çarkı denir. İşte sorun o devlet çarkının kimin elinde ol-

duğudur. Eğer devlet çarkı, sermaye sınıfının eline geçmişse, her türlü yasa, her türlü yardım onlardan yana olur. Yani senin anlayacağın bankaların kredileri, mahkemeler, polis, jandarma ve diğer çarklar onlar için çalışır. Emekçileri de denetim altında tutmaya çalışırlar. İşte sorun o devlet çarkının elde edilmesidir. Biz bunu beceremiyoruz. Biz çoğunluktayız, ama bizi yöneten o egemen güçlerdir.

Karısı, sinirli sinirli "hadi yat yat... yumurta kapıya dayandı mı, ondan sonra nutuk çekiyorsun. Seni işten atsınlar ki aklın başına gele." diye mırıldandı. Çocukları da uyanmışlardı. Babalarının üzerine çökerek kimisi kulağını, kimisi bıyığını çekiyor; ceplerini yokluyorlardı.

Bir rahatsızlık var, ikide bir pencereye gidiyor ve dışarıya bakıyorlardı. Çaylarını içerken, radyoyu dinlemeyi de ihmal etmiyorlardı. Bu ara karısı "herif, zenginleri, hırsızları bırakıp sizi içeri alacak değiller ya." diyordu.

Kızılay, Bakanlıklar, TBMM ve Kavaklıdere yolu tank ve ağır silahlarla, silahlı askerlerle donatılmıştı. Grevci işçiler çadırın içinde çaylarını arka arkaya yudumluyorlardı. Canları sıkıntılıydı. Kesik seslerle değerlendirmesini yapıyorlardı. Radyoları açıktı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı sokağa çıkma yasağının saat 12'den 17.00'e kadar kaldırıldığını açıklıyordu. Evdeki grevci işçiler çantalarını omuzlayarak yola çıktılar. Araba sıkıntısı nedeniyle çoğu koşar adımlarla grev yerine yetişmeye çalışıyorlardı.

Grevin eğitim sorumlusu ilk gelenler arasındaydı. Zamanın kısalığı nedeniyle hemen arkadaşlarını topladı. Dışarıda topluca durma yasağı vardı. Çadıra da sığmıyorlardı. Eğitim sorumlusu:

— Arkadaşlar radyoyu dinlediniz. DİSK ve bağlı sendikaların çalışmaları durduruldu. Yöneticileri de gözaltına alındılar. Bizim sendikayı dünden aramışlar, genel başkanı gözaltına almışlar, sendikayı da mühürlemişler. Bunlar elbet üzücü ama normal karşılamak gerekir. Herkes kendi çıkarını korumak zorundadır. Yapılan askeri darbenin amacı belli olmuştur. Sermayeden yana olan, emekçileri baskı altına alacak bir darbedir. Bu-

nu tartışmayalım şimdilik. Sendikamızın yöneticilerini biz seçtik. Biz de seçilebilirdik. Yani her birimiz birer yöneticiyiz. Bu nedenle moral bozukluğu, dağınıklık, ilişkilerimizde kopukluk olmasın. İlerdeki çalışmalarımıza zarar verecek hiçbir yanlışlığa meydan vermeyelim. Başkalarının oyunlarına da gelmeyelim. Tanımadığınız bazı kişiler gelebilir ve bizden yana olduğunu söyleyerek provakasyonlara girebilirler. Onlara güvenmeyeceksiniz. Soruşturmalar başlatılabilir. Sendika yönetimimizi, arkadaşlarımızı suçlayacak söz ve davranışlardan kaçınınız. Ayrıca herkes kendi başına hareket etmesin. Kendi aramızda birkaç sorumlu seçeriz, onların aracılığıyla birliğimizi, ilişkilerimizi, haberleşmeyi sağlamış oluruz. Seçeceğimiz sorumluların adını bizden başkası bilmeyecektir. İleride daha geniş değerlendirir, sağlıklı kararlar alırız. Sokağa çıkma yasağı konmadan evlerimize dönelim" dedi.

Öpüştüler... Öpüştüler, eşyalarını alarak yollara düştüler. Sokaklar tank, top ve silahlı askerlerle doluydu. Jetler vızır vızır uçuşlarını Ankara üzerinde sürdürüyorlardı. Tank ve topların denetiminde bir yaşam ve kendiliğinden duran anarşi olayları...

GREVLER YASAKLANIYOR:

15 Eylül 1980 Pazartesi. Milli Güvenlik Konseyinin 15 nolu bildirisi yayınlanıyordu:

"1) Vefakâr ve fedakâr "Türk işçilerinin işlerini ve görevlerini vatanseverlikle, milli beraberlikle ve kardeşlik duyguları içinde sürdürmelerini bekliyorum.

2) Devlet memurları ve tüm kamu görevlileri, yeni yönetimin güvencesi altında işlerine ve görevlerine herhangi bir aksaklığa meydan vermeden aynen devam edeceklerdir.

Türk Ulusu memur ve işçilerinin topluma yapmakta olduğu hizmetlerin en verimli ve süratli biçimde tarafsız ve adil olarak devamını beklemektedir. İşçi ve işverenlerin, ekonomik sosyal hakları devletin güvencesi altına alınmış olup, sorunları kı-

sa zamanda çözümlenecektir.

3) Tüm grevler ve lokavtlar ikinci bir karara kadar ertelenmiştir. Grev ve lokavtı ertelenen işyerlerinde erteleme süresince işçinin kendi isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ile sağlık sebepleri dışında herhangi bir nedenle işçi işten çıkarılmayacaktır.

4) Grev ve lokavt ertelenmesi yapılan işyerleri ile faaliyeti durdurulan sendika ve federasyonların taraf olduğu toplu iş sözleşmeleri müzakere safhasında olan işyerlerinde işverenlerce işçilerin halihazır mevcut ücret veya yan ödemelerine %70 oranında ve avans mahiyetinde ek ödeme yapılacaktır.

5) Kamu ve özel kesimdeki bütün işyerlerinde işverenler, işyerlerini faaliyete geçirecek her türlü tedbiri derhal alacaklar ve bütün işyerlerinde 15 Eylül 1980 Pazartesi günü üretime başlayacaktır.

KENAN EVREN (Orgeneral, Devlet BŞK. KUR. Gn. ve Milli Güv. Konsey Başkanı) (Resmi gazete: 14.91980 gün ve 17105 sayı)

İŞBAŞI YAPILIYOR

İşçiler, işlerine dönmeye başladılar. Ücretlerine %50 ile %60 arası zam verilmesini, dönemin siyasi iktidarlarına önermişlerdi. Oysa 24 OCAK KARARLARI alınmıştır. (24. Ocak . 1980) ve bu kararlar ışığında Türk parası %100 develüe edilmişti. ABD'nin doları 45 liradan 80 liraya yükselmişti. Zorunlu ihtiyaç maddelerine % 700 dolayında zam yapılmıştı. İşçi ücretleriyse bu zamların %700 gerisinde kalmıştı.

İşçi sendikaları toplu işsözleşmelerinde bu zamlara göre ücret zammı belirleyerek istiyorlardı. Nitekim bazı sendikalar (Yol-İş, Gıda İş, Çelik-İş) imzaladıkları toplu işsözleşmesi ile %400-500 lira zam alabilmişlerdi. Diğer sendikalar da pazarlık içinde iken 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi olmuştu. Ocak 1980'den Eylül 1980'e kadar geçen 9 aylık süre içinde yine paramız %25 dolayında develüe edilmişti, zorunlu ihtiyaç maddelerine aynı oranda zam yapılmıştı. IMF. 1979-1980'de %50-60 zam önerirken bir kilo şeker 20 lira idi. Oysa şimdi 70 liraya çıkmıştı. Kısacası, askeri yönetimin işçi ücretlerine yaptığı zam (%70), 9

ay ve hatta bir yıl önce IMF'nin önerdiği zamdı. Artık, askeri yönetimin kimlerin çıkarlarını koruduğu, koruyacağı belirlenmişti.

Askeri yönetimin 15 nolu bildirisi üzerine grevci işçiler, işbaşı yapmak zorunda bırakılmışlardı. HASDEMİR Grup Başkanlığındaki grevci işçiler de işlerinin başına dönmüşlerdi. Daha işveren gelmemişti. Binanın alt katındaki koridorda toplandılar, kapıya bir nöbetçi diktiler.

"Arkadaşlar gerek grevden önce, gerek sonra ve grev süresinde çeşitli konular üzerinde durduk, tartıştık. Dünya'daki ve ülkemizdeki sorunları, gelişmeleri görüştük. Sonuçta demiştik ki bu sorunların kökeni ekonomik ve politiktir. Noksanlarımız oldu, yanlışlıklarımız oldu. Bunları bir kenara bırakalım, yeniden birbirimizi dinleyerek birliğimizi pekiştirmeye çalışalım. Askeri yönetimin egemenlerin çıkarlarından yana olduğunu gördük. Özü de öyle olması gerekir. Bugünden itibaren işe başlıyoruz. İşveren temsilcileri, bazı şefleri onur kırıcı sözler edebilirler. Bilerek tartışma çıkarmaya çalışabilirler. Bireysel olarak bu tür olaylara katılmayalım. Sendikamız kapalıdır. Yöneticileri içerdedirler. Yeniden birliğimizi daha sağlıklı sağlamaya çalışalım. Daha doğrusu var olan birliğimizi bozmadan, hatalarımızı da görerek pekiştirelim. Onun için içimizde 5 kişilik bir komite seçelim, işlerimizi o komite aracılığıyla yürütelim."

İşveren temsilcileri gelmeye başlamıştı. İşçiler kendi aralarında komitelerini belirlemişlerdi. Gizlilik sürüyordu. İşveren temsilcilerinin bazıları gülerek işçileri selamlıyor ve "iyi olur, moraliniz bozulmasın" diyorlardı. Bazıları da daha sert bakışlarla "Biz zamanında size demiştik ki sendika sizi kandırıyor, maceraya sürüklüyor." diyorlardı.

Grupbaşkanı işçileri topladı. "Evlatlarım, kanuni hakkınızı kullanarak greve girdiniz. Şimdi de Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuş ve grevleri durdurmuş bulunmaktadır. Bizi ilgilendiren yönü, eskisi gibi birlikte çalışmaktır, karşılıklı sevgi ve saygımızı devam ettirmektir. Olumsuz bir şeyiniz olursa bana gelin, yardımcı olurum. Hepinize başarılar dilerim." diyordu.

Çalışmalar başlamıştı. Ancak işçilerin örgütlenmesini ve özellikle DİSK'te örgütlenmeyi istemeyen bazı şef ve memurlar sert çıkışlarını sürdürüyorlardı. Fırsat bu fırsat diyorlardı sanki.

Bazı şefler ve memurlar da "Siz hep zam zam istiyorsunuz. Bizim de evimiz, çocuğumuz var. Bizim sesimiz niye çıkmıyor. Parası olsa devlet vermez mi?" diyorlardı.

(S), elindeki paspası iyice kavradı ve kafasına indireceği sırada aklına önceden alınan karar gelince aniden eli gevşedi, paspası bıraktı. Sonra "Yaho kim sana örgütlenme, hakkını isteme dedi? Sen köle olmayı, sadakayla geçinmeyi istiyorsan başkasını niye suçluyorsun ki?" yanıtını veriyordu. O sırada işyeri temsilcisi geldi ve (S)'yi susturdu. Sonra şefe dönerek "beyefendi bizim sendikalı oluşumuz, grevimiz seni ilgilendirmez, suç varsa hesabını da veririz. Eğer suç yaratmak istiyorsan, işte grupbaşkanlığı, işte sıkıyönetim..." çıkışını yaptı ve şefi susturdu.

İşçiler, kendi seçtikleri komite aracılığıyla bir süre birliktelik-lerini, kararlılıklarını sürdürdüler. Sonrası işçilerin iç sorunudur...

***

Başkent'e 800 km uzaklıktadır Hekimhan-Hasançelebi. Hekimhan-Hasançelebi'nin maden dolu dağlarında grev koymuşlardı. Ne tank, ne top, ne de ses sınırını aşan jetlerin vızırtısı... Her şeyden habersiz, normal çalışmalarını sürdürüyorlardı kendi grevlerinde.

11 Eylül 1980 gecesi 12 Eylül gecesine bağlanıyordu. Grev gözcüleri, yemeklerini yemişler, çaylarını içmişler. Saptanan kurallar içinde grevdeki görevlerini sürdürüyorlardı. Artık şafak atmıştı ki, görüş alanı genişlemiş, aydınlanma başlamıştı. (M), bağırdı "Çay demle" dedi. (A) ocağı yaktı, demliği üzerine koydu. Saatine baktı, saat 05.20 idi. Radyoyu açtı. Marşa benzer bir müzik çalınıyordu. Radyoyu açık bıraktı ve bir karpuz keserek tepsiye doğramaya başladı. Radyoda "DİKKAT DİKKAT.. TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ YÖNETİME EL KOYDU" deyince fırladı dışarı. Arkadaşlarına "çabuk çabuk ordu ihtilal yaptı. Çabuk..." diyordu. Radyonun başına koşuşmalar ve sessizce dinleme... Aralarında kısa görüşmeden sonra, bir arkadaşlarını köye göndermeye karar verdiler. Grev komite başkanına haber vereceklerdi. Haber götürecek arkadaşa "Yoldan gitmeyeceksin. Derenin ve bahçelerin içinden, etrafını kollaya kollaya gideceksin." diye sıkı sıkıya öğüt verdiler.

Grevin güvenlik görevlileri de, grev alanının uzaklarındaki tepelerin görünmez yerlerine gittiler. Gözcüler de kendilerine gerekli olur diye yanlarında bulundurdukları bazı eşyalarını uzaktaki bahçelere sakladılar.

Köye giden (H), grev komitesi başkanının evinin etrafını, sokakları iyice gözetledikten sonra kapıyı dövdü. Komite başkanının karısı kapıyı açtı. Habersiz uyuyorlardı. Haberi iletti. Hemen radyoyu açtılar. Giyindi. Köydeki arkadaşlarına haber saldı. Kısa sürede toplandılar. Durum değerlendirmesini yaptılar. Ve:

1) Durum iyice aydınlığa çıkıncaya kadar hiçbirimiz köyde kalmayacağız.

2) Köyü terkederken tek tek ve yoldan gidilmeden uzaklaşacağız.

3) Habersiz ve bireysel hiçbir eyleme girişilmeyecek.

4) İlişkiler önceden saptandığı gibi devam edecek. Dışarıdan gelecek her türlü haber ve söylentilere inanılmayacak, ancak değerlendirme sonucu her türlü haber ve yapılacakların yapılması,

5) Diğer köydeki arkadaşlara haber salınacak. "Kararlarından sonra Grev komite başkanı, grev yerine gitti.

Güneş yükselmişti. Askeri pikap çıkageldi. "Günaydın arkadaşlar" dediler. Sonra durum iletilerek grev yerinde bulunan yazıları, pankartları topladılar. Bir tutanakla teslim ettiler. 15 Eylül 1980 Pazartesi günü işbaşı yapılması için haber bıraktılar.

İşveren temsilcileri gelmişlerdi. Sevinçliydiler. Kurtulmuşlardı işçilerin inançlı ve kararlı direnişlerinden.

Hekimhan-Hasançelebi demir tesislerindeki 2. gev90 gün sonra, askeri darbeyle kırılmış, işveren güçlülüğünü göstermiş. İşbaşı yaptırılmıştı. TARİH: 15.9.1980 idi.

***

16 Eylül 1980 Salı günü. Milli Güvenlik Konseyi 8 no'lu kararını resmi gazetede yayımlıyordu.

1) DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikaların mevduatı, ilgili bankalar tarafından bloke edilecek ve ikinci bir emre kadar bunlardan ödeme yapılmayacaktır. Bankalar kendilerinde bulunan bu tür hesapla ilgili bilgileri ve bunlarda mey-

dana gelecek artışları bir hafta içinde maliye bakanlığına bildireceklerdir.

2) DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikalara üyelik aidatlarını şimdiye kadar, bankadaki hesaplarına değil de bizzat temsilcilerine ödeyen işverenler, bundan sonra bu aidatları ilgili sendika adına milli bir bankada açtıracakları hesaba tevdi edeceklerdir. Bu paralara da aynı şekilde işlem yapılacaktır.

3) DİSK, MİSK, HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikaların genel merkezlerindeki ve şubelerindeki para, kıymetli evrak ve her türlü malzeme Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından bir heyetle ve tutanakla tesbit edilecektir. Bunlardan:

a) Para ile kıymetli evrak ve kıymetli malzeme milli bir bankada muhafaza edilecek. Buna ait bilgi bankalar tarafından bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildirilecektir.

b) Suç delili olan evraklar, döküman ve malzeme Sıkıyönetim askeri savcılıklarına intikal ettirilecektir.

c) Diğer evrak ve malzeme, bulundukları yerde muhafaza altına alınacaklardır." (Resmi Gazete: 15.9.1980. Sayı: 17106)

***

12 Eylül 1980'de yapılan askeri darbenin gerçek yönü ve kimden yana olduğu bildirilerinden ve kararlarından anlaşılıyordu. Sanki darbe, yalnızca DİSK için yapılmış. DİSK'in yönetici ve temsilcileri gözaltına alınmışlardı. Toplananların sayısı 4-5 bini geçiyordu. Baskılar, işkenceler, gözaltılar sürüp gidecekti yıllarca.

Böylece DİSK ve DİSK'e bağlı üye sendikaların çalışmaları durdurulmuştu. İşçilerin ücretlerinden kesilen üye ödentilerine el konulmuştu. İşçilerin ekonomik ve demokratik hakları askıya alınmıştı. İşçiler diyorlardı ki "Bu düzen sorunudur, iktidar ve yönetim sorunudur. Mühür kimdeyse çarklar ondan yana döner." Gelecekte nelerin olacağını şimdiden kestirmek olanaksız. Ancak işçiler bilinçli, deneyimli, kararlı olarak bilmektedirler ki sorun kendi sorunlarıdır.... Demokrasi sorunudur.

Hasançelebi Grup Başkanlığı'ndaki 90 günlük 2. grev silahla noktalanıyordu. İşçilerin bilgisi dışında ve demokrasinin kuralları dışında..... (30 Eylül 1980)

SON

Sendikanın grev çalışmaları sırasında gözaltına alınanlar

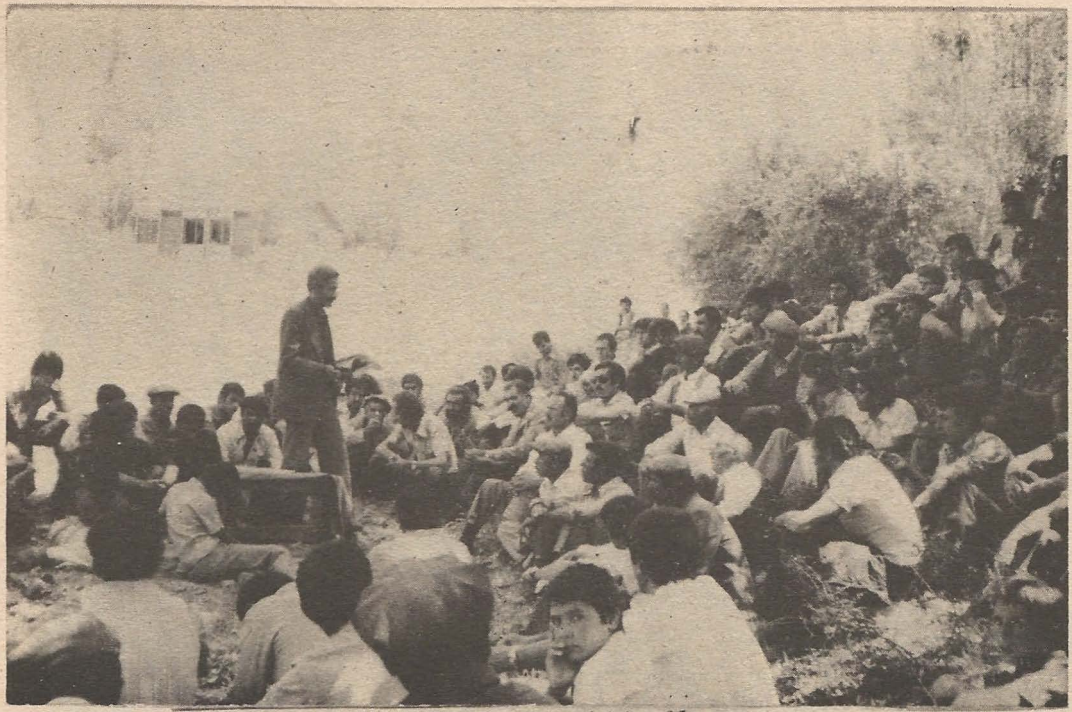
Bilfer maden şirketinin, Hekimhan ocaklarında çalışarı işçilere yaptığı baskı sonucunda Dev. Maden İş Hekimhan temsilcisi Mehmet Koç'un Jandarmaca gözaltına alınışı

Bilfer madenleri sahibi Sadullah Bilgici işçi davası nedeniyle mahkemeye giderken

Hasançelebi Demir Çelik tesisleri grevinde Köylü kadınları

Hasançelebi greviyle ilgili bölge Temsilcisi açıklama yapıyor

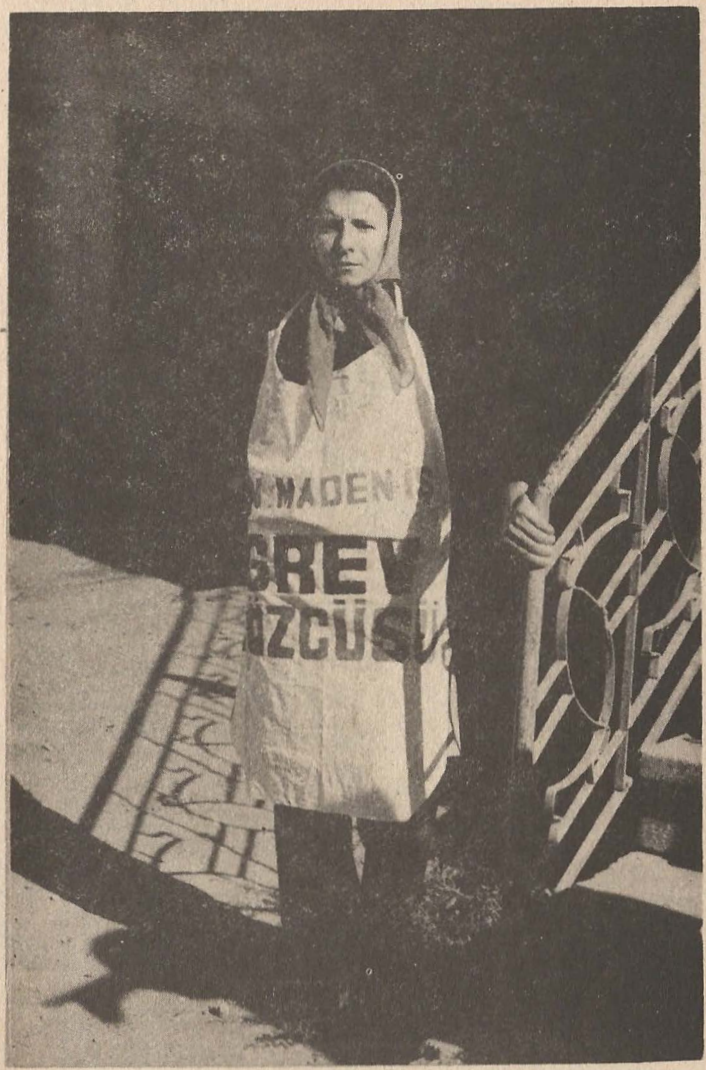
10.9.1976'da grev konulurken böyle oynanılıyordu

Köylü Hatice Taşer (Haççeley) böyle gözcü oluyordu

Maden ocaklarında karın tokluğuna böyle çalışıyorlardı

Hasançelebi Demir Çelik tesisleri grev gözcüsü Raziye Aydın

Bilfer Deveci Köyündeki ocağında'işçilerin direnişi böyle kırılmak isteniliyordu

Bir Maden İşçisi

Grev konulduğu gün köylü kadınları ve çocukları böyle katıldılar

İşçi Ali Doğan baskıları anlatırken

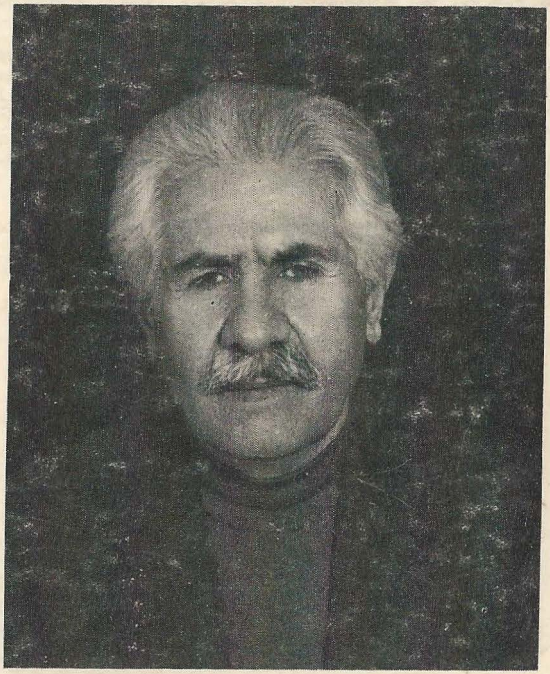
Hasançelebi Demir Çelik tesisleri grev gözcüleri

Yaşlı analar grevi böyle şenlendiriyorlardı

Bilfer Madenlerinin Hekimhan İstasyonunda dağ gibi yığılan madenler bilinmeyen yerlere gönderiliyordu

HASAN NEDİM ŞAHHÜSEYİNOĞLU

1930'da Malatya-Yeşilyurt İlçesinin onatlı (Cumhuriyet) köyünde doğdu. Babası bir çiftçidir. İlköğrenimini köyde yaptı. 1945'de Akçadağ Köy Enstitüsü'ne girdi. 1949'da bitirirerek ilkokul öğretmeni oldu. Uzun yıllar değişik bölge ve köylerde öğretmenlik yaptı.

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu (TÖDMF); Türkiye Öğretmen Sendikaları (TÖS); Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER); şube başkanlığı,bölge temsilciliği, genel yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. Hakkında sayısız soruşturma, kovuşturma açıldı. Sürüldü, açığa alındı. 12 Mart 1971 Askeri müdahalesinde Diyarbakır, Adana, Ankara Sıkıyönetim Komutanlıklarında ayrı ayrı gözaltına alındı, tutuklandı ve uzun süre tutuklu kaldı. Sonra aklandı.

1975'de Faşistlerin Malatya 'da başlattıkları saldırı sonucu birçok öğretmen ve devrimci arkadaşıyla birlikte Adana Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılandı, aklandı.

15 Ekim 1975'de emekli oldu, bir işyerinde işçi olarak çalıştı. Sonra DİSK'in Dev.Maden-Sen Sendikasının Sivas şube başkanı ve bölge temsilcisi oldu. Bir ara karayollarında işçi olarak çalıştı. Evli altı çocuklu'dur.

00000 L